

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту

Завідувач кафедри _____ Л. В. Жердецька

“ _____ ” _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему:
**«Механізм забезпечення фінансової стійкості банку в умовах
невизначеності та ризику»**

Виконавець: здобувач 63 ф ФФБС

Голиков Андрій Олександрович

Науковий керівник: к.е.н., доцент,

Сергєєва Олена Степанівна

ОДЕСА – 2025

АНОТАЦІЯ

Голиков А.О. О. «Механізм забезпечення фінансової стійкості банку в умовах невизначеності та ризику».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за магістерською програмою професійного спрямування «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку». – Одеський національний економічний університет. Одеса, 2025 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – забезпечення фінансової стійкості банку в умовах невизначеності та зростання ризиків зовнішнього і внутрішнього середовища. У роботі розглядаються теоретичні основи формування механізму забезпечення фінансової стійкості банків, а саме: систематизовано наукові підходи до розуміння фінансової стійкості та визначено ключові напрями її дослідження у світовій та вітчизняній науковій літературі; формалізовано об'єктне поле механізму забезпечення фінансової стійкості банків, уточнено його структуру та компоненти, а також систематизовано методичні підходи до його побудови. Досліджено особливості функціонування механізму забезпечення фінансової стійкості в АТ КБ «ПриватБанк», здійснено оцінку його фінансового стану та фінансової стійкості. Запропоновано рекомендації для підвищення ефективності механізму забезпечення фінансової стійкості банку, що включають науково-методичний підхід до визначення внутрішніх факторів впливу на достатність капіталу банку на основі комплексного використання комплексу статистичних тестів та ARDL-моделювання.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість; механізм забезпечення фінансової стійкості банку; достатність основного капіталу банку, кредитний ризик банку.

ANNOTATION

Golykov A.O. «Mechanism for Ensuring the Financial Stability of a Bank under Conditions of Uncertainty and Risk»

Thesis for master's degree in specialty 072 «Finance, Banking, Insurance, and Stock Market» under the professional master's program «International Banking Business». – Odessa National Economic University, Odessa, 2025.

The master's thesis consists of three sections. The objective of the study is to examine a bank's financial stability under conditions of uncertainty and increasing external and internal risks. The research examines the theoretical foundations of forming a mechanism for ensuring financial stability in banks, namely: it systematizes scientific approaches to understanding financial stability and identifies key directions of its study in domestic and international academic literature; formalizes the object field of the financial stability mechanism, clarifies its structure and components, and systematizes methodological approaches to its development. The study explores the practical functioning of the financial stability mechanism in JSC CB «PrivatBank», including an assessment of its financial condition and the current level of financial stability. Based on analytical and econometric procedures, the research proposes recommendations to enhance the effectiveness of the bank's financial stability mechanism. These recommendations incorporate a scientific and methodological approach to identifying internal factors that influence the bank's capital adequacy, grounded in the integrated use of statistical tests and ARDL modelling.

Keywords: bank; financial stability; bank financial stability mechanism; bank's core capital adequacy; bank credit risk.

Перелік скорочень, умовних позначень

ФСБ	– Фінансова стійкість банку.
НБУ	– Національний банк України.
МВФ	– Міжнародний валютний фонд.
БМР	– Банк міжнародних розрахунків.
ОЕСР	– Організація економічного співробітництва та розвитку.
ІСААР	– Внутрішній процес оцінки достатності капіталу.
МСФ	– Міжнародні стандарти фінансової звітності.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ	9
1.1 Структурно-декомпозиційний та бібліометричний аналіз фінансової стійкості банків.....	9
1.2 Формалізація об'єктного поля механізму забезпечення фінансової стійкості банків	18
1.3 Науково-методичні підходи до формування механізму забезпечення фінансової стійкості банків	30
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2 РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК» В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ	44
2.1 Фінансово-економічна характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанк»....	44
2.2 Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»	55
2.3 Механізм забезпечення фінансової стійкості в АТ КБ «ПриватБанк».....	69
Висновки до розділу 2	78
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	80
3.1 Науково-методичний підхід до оцінювання впливу внутрішніх факторів на капітал банку.....	80
3.2 Апробація науково-методичного підходу до оцінювання впливу внутрішніх факторів на достатність капіталу АТ КБ «ПриватБанк»	93
Висновки до розділу 3	102
ВИСНОВКИ	105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	110
ДОДАТКИ.....	123

ВСТУП

Актуальність теми роботи обґрунтована тим, що протягом останніх десятиліть банківська система України неодноразово зазнавала системних криз, кожна з яких мала суттєві негативні наслідки для фінансової системи й економіки країни в цілому. Такі кризові явища висвітлили неефективність наявних механізмів забезпечення фінансової стійкості банків, що актуалізувало потребу їх глибокого теоретичного осмислення та практичного вдосконалення.

Повномасштабна військова агресія проти України зумовила появу нових, безпрецедентних загроз для глобальної та національної економік, істотно послабивши фінансову стійкість банківської системи. Зниження рівня фінансової стійкості банків пов'язане зі зростанням тиску на капітал і ліквідність, необхідністю формування значних резервів для покриття потенційних збитків за активними операціями, а також із підвищенням операційних та кіберризиків через руйнування інфраструктури та зростання частоти кібератак. У результаті банківська система опинилася в умовах високої невизначеності та структурної нестабільності, що вимагає переходу до нової парадигми забезпечення фінансової стійкості банків.

Поточні умови функціонування банків потребують використання інтегрованих, адаптивних інструментів забезпечення фінансової стійкості, які базуються на системно-орієнтованому підході до оцінювання ризиків, впровадженні стрес-тестування, сценарного аналізу та механізмів раннього попередження фінансової нестабільності.

Зважаючи на зазначене, дослідження, присвячене розробленню та вдосконаленню механізму забезпечення фінансової стійкості банку в умовах невизначеності та ризику, є надзвичайно актуальним та має практичну спрямованість.

Метою кваліфікаційної роботи є систематизація теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості банків в умовах військової агресії, високої невизначеності та системних ризиків.

Відповідно до поставленої мети, завданнями дослідження є:

- структурно-декомпозиційний та бібліометричний аналіз фінансової стійкості банків;
- розвиток науково-методичних підходів до формалізації об'єктного поля фінансової стійкості банків та систематизації факторів, що визначають її рівень;
- обґрунтування структури та складників механізму забезпечення фінансової стійкості банку, визначивши його цілі, принципи, інструменти й етапи реалізації;
- надання фінансово-економічної характеристики діяльності АТ КБ «ПриватБанк»;
- аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»;
- вивчення механізму забезпечення фінансової стійкості в АТ КБ «ПриватБанк»;
- розроблення рекомендацій з підвищення ефективності механізму забезпечення фінансової стійкості в АТ КБ «ПриватБанк» шляхом вдосконалення аналітичного інструментарію.

Об'єктом дослідження є забезпечення фінансової стійкості банку в умовах невизначеності та зростання ризиків зовнішнього і внутрішнього середовища.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади, механізм та інструментарій забезпечення фінансової стійкості банку.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано систему загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечують комплексність і вірогідність отриманих результатів. Зокрема, застосовано: методи аналізу й синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та конкретизації (для уточнення сутності поняття «фінансова стійкість банку», класифікації її видів, систематизації факторів впливу та визначення компонентного складу механізму

забезпечення фінансової стійкості); бібліометричний аналіз (для аналізу динаміки розвитку дослідницького інтересу, еволюції наукового дискурсу щодо фінансової стійкості банків); порівняльний, коефіцієнтний, графічний та табличний аналіз (для дослідження динаміки фінансового стану та оцінювання рівня фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»); статистичні тести та економетричні методи (для визначення впливу зовнішніх факторів на рівень фінансової стійкості банку та кількісного оцінювання характеру їхнього взаємозв'язку). Для розрахунків використано MS Office Excel та EViews; для бібліометричного аналізу – інструментарій VOSViewer v.1.6.20.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти України, зокрема підзаконні нормативні документи НБУ, що регламентують вимоги до мінімального рівня показників фінансової стійкості банків, організації системи ризик-менеджменту та антикризового управління. Теоретичну основу становлять наукові праці вітчизняних та закордонних учених, присвячені проблематиці забезпечення фінансової стійкості банків. Емпіричну базу сформовано на основі фінансової звітності АТ КБ «ПриватБанк», даних наглядової статистики, офіційних аналітичних оглядів та звітно-інформаційних матеріалів НБУ.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичних засад формування механізму забезпечення фінансової стійкості банку в умовах невизначеності та ризику шляхом системного обґрунтування впливу внутрішніх детермінант на достатність основного капіталу та розвитку аналітичного інструментарію оцінювання цього впливу на основі ARDL-моделювання. У роботі запропоновано комплекс статистичних та економетричних процедур, який забезпечує достовірну ідентифікацію ключових факторів внутрішнього середовища та дає змогу відокремити короткострокові коливання та довгострокові взаємозв'язки між змінними.

Апробація результатів дослідження. По темі кваліфікаційної роботи була прийнята участь у VIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін» та

опубліковані тези на тему «Планування в системі антикризового управління фінансової стійкості банків».

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблені підходи до оцінювання внутрішніх факторів та сценарний інструментарій визначення чутливості достатності основного капіталу до їх змін можуть бути інтегровані у систему антикризового управління, процеси внутрішньої оцінки достатності капіталу та механізми внутрішнього контролю банків України.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна магістерська робота є самостійно виконаним дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Структура і зміст роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 132 сторінки, зокрема 109 сторінок основного тексту, 18 таблиць, 23 рисунки, 6 додатків та список літератури зі 126 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

1.1 Структурно-декомпозиційний та бібліометричний аналіз фінансової стійкості банків

Фінансова стійкість банку (далі – ФСБ) є фундаментальною категорією сучасного банківського менеджменту, що визначає його здатність забезпечувати безперервність діяльності, своєчасно виконувати зобов’язання перед клієнтами та контрагентами, а також підтримувати оптимальний баланс між ризиком, прибутковістю та капіталом. Вона виступає інтегральним показником ефективності бізнес-моделі банку, системи управління ризиками та якості корпоративного управління.

У наукових дослідженнях останніх років спостерігається зростання інтересу до вивчення ФСБ як ключового фактора стабільності фінансової системи держави (рис. 1.1).

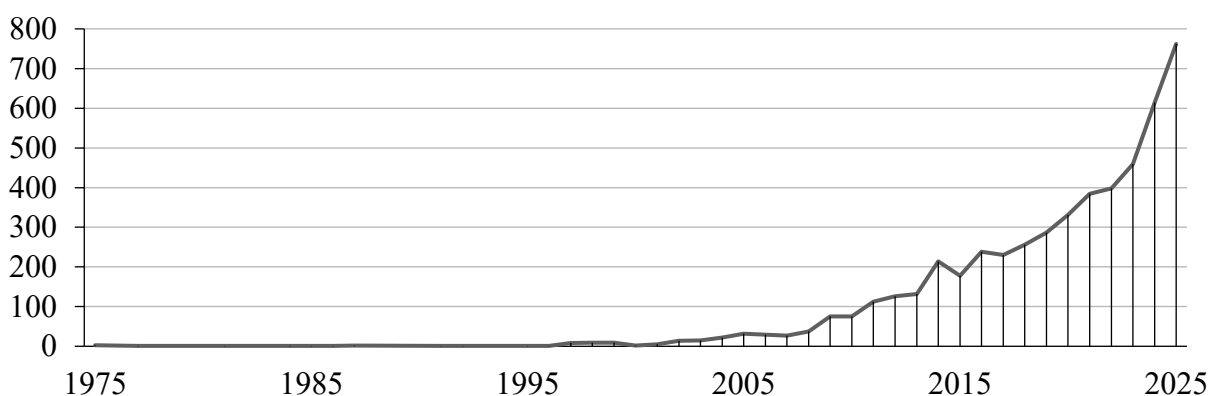


Рис. 1.1 Динаміка кількості наукових публікацій у базі Scopus за темою «Фінансова стійкість (sustainability, stability, resilience) банків» у 1975–2025 pp.

Джерело: побудовано автором за результатами пошукового запиту ((TITLE-ABS-KEY(«financial sustainability» OR «financial stability» OR «financial resilience») AND TITLE-ABS-KEY(bank OR banking))) у базі Scopus

Якщо у 1970–1990-х рр. публікації мали епізодичний характер, то починаючи з 2000-х років спостерігається поступове розширення наукового дискурсу, що збіглося з активним розвитком теорії ризик-менеджменту, упровадженням стандартів Базель та глобалізацією фінансових ринків. Після світової фінансової кризи 2008 р. кількість публікацій суттєво зросла, що відбиває підвищення уваги до механізмів забезпечення ФСБ. Найінтенсивніше зростання спостерігається після 2019 року (з 287 статей до понад 760 у 2025 р.), що свідчить про актуалізацію досліджень у контексті пандемічних та геополітичних шоків, а також інтеграцію концепції ФСБ з принципами сталого розвитку (ESG-принципами) та макропруденційного регулювання.

У сучасному науковому просторі ФСБ розглядається не лише як статика фінансових показників, а як динамічний процес, що характеризує адаптивність банку до кризових змін, його здатність реагувати на ризики та використовувати можливості для зростання. У цьому контексті доцільним є проведення системного бібліометричного аналізу наукових публікацій, присвячених тематиці ФСБ, з метою виявлення основних наукових трендів, авторських шкіл і концептуальних підходів.

Для узагальнення досліджень з проблематики ФСБ відібрано 5100 статей, проіндексованих у наукометричній базі Scopus за період 1975–2025 рр., з використанням пошукового запиту ((TITLE-ABS-KEY(«financial sustainability» OR «financial stability» OR "financial resilience») AND TITLE-ABS-KEY(bank* OR banking))). Їх бібліометричний аналіз було проведено з використанням програмного інструменту VOSviewer.

На основі співзустрічі («co-occurrence») ключових слів побудовано карту наукового простору, яка відображає взаємозв'язки між основними тематичними кластерами досліджень ФСБ, в наочному вигляді представлену на рисунку 1.2.

У результаті бібліометричного аналізу виокремлено 12 кластерів наукових публікацій, які відображають різні концептуальні напрями дослідження фінансової стійкості банків.

Кластер 2 (зелений, 125 ключових слів) «Мікроекономічні детермінанти ФСБ» об'єднує дослідження, орієнтовані на внутрішні фактори ФСБ. Найчастіше використовувані терміни: «ефективність діяльності банку», «рентабельність», «коефіцієнт достатності капіталу», «корпоративне управління», «управління ризиками», екологічні, соціальні та управлінські фактори, сталий розвиток. Науковці аналізують взаємозв'язок між ефективністю діяльності, якістю активів, рівнем капіталізації та ФСБ. Водночас активно розвивається напрям інтеграції ESG-факторів та корпоративної соціальної відповідальності у систему банківського ризик-менеджменту, що відображає перехід від традиційних фінансових критеріїв до сталого розвитку.

Кластер 3 (синій, 102 ключових слова) «Макроекономічні детермінанти ФСБ» концентрує публікації, що розкривають взаємозв'язок ФСБ із макроекономічними факторами. До основних ключових слів належать «кредитний цикл», «валовий внутрішній продукт», «інфляція», «фіскальна політика», «макроекономічні фактори», «монетарна політика», «фінансові ринки». Цей напрям характеризується широким використанням економетричних та панельних моделей (ARDL, VAR, GMM) для кількісної оцінки впливу макрофакторів на ФСБ, а також прогнозування ризиків і визначення лагових ефектів операційного середовища.

У кластері 4 (жовтий, 100 ключових слів) «Аналітичні технології та штучний інтелект у забезпеченні ФСБ» об'єднано публікації, що досліджують застосування інноваційних технологій у моделюванні та прогнозуванні банківських ризиків та ФСБ. До основних ключових слів належать «штучний інтелект», «машинне навчання», «глибинне навчання», «інтелектуальний аналіз даних», «дерева рішень», «нейронні мережі», «прогностична аналітика», «кібербезпека» тощо. Дослідження зосереджуються на розробленні інтелектуальних моделей оцінювання ризику, алгоритмів прогнозування фінансових криз і банкрутств, удосконаленні систем фінансового моніторингу та кібербезпеки. Кластер характеризується поєднанням методів машинного навчання, статистичного аналізу та цифрових інструментів для підвищення

адаптивності банків до невизначеності та формування інтегрованих систем ризик-менеджменту.

Кластер 5 (фіолетовий, 93 ключових слова) «Соціально-економічний контекст та політичні фактори ФСБ» об'єднує дослідження, присвячені поглибленому впливу операційного середовища на ФСБ. До ключових термінів належать «економічний розвиток», «економічна криза», «довкілля», «подолання бідності», «нерівність доходів», «державний борг», «сталий розвиток», «пандемія» тощо. У публікаціях цієї групи досліджується взаємозв'язок між державним управлінням, соціальною відповідальністю бізнесу, рівнем розвитку інститутів та здатністю фінансової системи забезпечувати макроекономічну стабільність. Акцент робиться на порівняннях між країнами, аналізі політики урядів і міжнародних організацій, оцінці фінансових ризиків у контексті сталого розвитку, пандемії COVID-19 та глобальних кризових явищ.

До кластера 6 (блакитний, 87 ключових слів) «Вплив цифровізації на ФСБ» належать дослідження, присвячені трансформації банківської діяльності в умовах цифровізації та впливу цих процесів на ФСБ. Основними ключовими словами цього кластера є «FinTech», «цифровий банкінг», «цифрова валюта», «криптовалюта», «блокчейн», «фінансова інновація», «цифрова трансформація», «відкритий банкінг», «платіжні системи», «фінансова грамотність» та інші. Дослідження переважно спрямовані на оцінювання впливу цифрових інструментів на стабільність мікро- та макрорівня банківської системи, управління ризиками та довіру до банківських систем.

До кластера 7 (помаранчевий, 65 ключових слів) «Облікове забезпечення ФСБ» належать дослідження, присвячені взаємозв'язку між ФСБ та обліковими стандартами. Основними ключовими словами є «облік», «аудит», «формування капіталу», «кредитний ризик», «резерви під можливі втрати за кредитами», «фінансова звітність», «непрацюючі кредити», «прозорість». Наукові роботи зосереджуються на питаннях обліку та розкриття інформації, впливі стандартів МСФЗ 9 на управління кредитними ризиками, а також на контрциклічних інструментах фінансової стабілізації.

Кластер 8 (оливковий, 57 ключових слів) «Системні ризики та мережеве моделювання» належать публікації, що висвітлюють моделювання міжбанківських взаємозв'язків, аналіз фінансового зараження та прогнозування системних ризиків які факторів втрати ФСБ. Основними ключовими словами є «агент-орієнтована модель», «мережеві моделі», «фінансове зараження», «системний ризик», «міжбанківські ринки», «аналіз невизначеності», «макропруденційне регулювання». Дослідження застосовують мережеві, імітаційні та агент-орієнтовані моделі для оцінки фінансової стійкості на мікро- та макрорівня банківської системи.

До кластера 9 (ліловий, 34 ключові слова) «Конкуренція та ринкова структура» належать дослідження, що аналізують вплив ринкової концентрації, власності та диверсифікації на ФСБ. Серед ключових слів: «банківська конкуренція», «ринкова влада», «диверсифікація ринку», «структура власності» тощо. Основна увага приділяється порівняльному аналізу банківських ринків у різних регіонах та взаємозв'язку конкуренції з рівнем ризику втрати ФСБ.

До кластера 10 (рожевий, 26 ключових слів) «Кліматичні ризики та зелений банкінг» належать публікації, що досліджують вплив екологічних і кліматичних факторів на ФСБ. Основними поняттями є «кліматичні зміни», «зелені фінанси», «сталі фінанси», «фінансові ризики, пов'язані зі зміною клімату», ««зелений» центральний банкінг». Дослідження фокусуються на вимірюванні кліматичних ризиків, оцінці вразливості кредитних портфелів та розвитку інструментів сталого фінансування.

До кластера 11 (світло-салатовий, 21 ключове слово) «Фінансіалізація, енергетичні ринки та ФСБ» належать дослідження, що розглядають взаємозв'язок між процесами фінансіалізації, енергетичною трансформацією та фінансовою стабільністю банківських систем у глобальному контексті. Ключові терміни: «фінансіалізація», «альтернативна енергетика», «відновлювана енергія», політична (нормативна) рамка, глобалізація. У дослідженнях розглядаються проблеми переходу до відновлюваних джерел енергії, зміни фінансових потоків та глобальної економічної політики на фінансову стійкість

Найвищу інтенсивність мають поняття «фінансова стійкість», «банківська діяльність», «монетарна політика», «системний ризик» та «фінансова сталість», які формують центральну область (жовто-зелений спектр). Це свідчить про домінування досліджень ФСБ у контексті реалізації монетарної політики, регулювання та управління системними ризиками. У зоні середньої концентрації (зелено-блакитний спектр) розміщені терміни, пов'язані з інклюзією, сталим розвитком, макроекономічним зростанням та впровадженням цифрових технологій у фінансову сферу, що відображає поступову інтеграцію концепцій «сталість» та «цифрові фінанси» у дослідження ФСБ. Периферійні ділянки (синій спектр) охоплюють поняття, пов'язані з ESG-принципами та кліматичними ризиками, кібербезпекою, а також прогновною аналітикою, що характеризує сучасні тенденції розширення дослідницької уваги від традиційних макрофінансових підходів до міждисциплінарних напрямів забезпечення ФСБ.

З метою виявлення часової динаміки наукових тенденцій застосовано контекстно-часовий підхід бібліометричного аналізу (рис. 1.4).

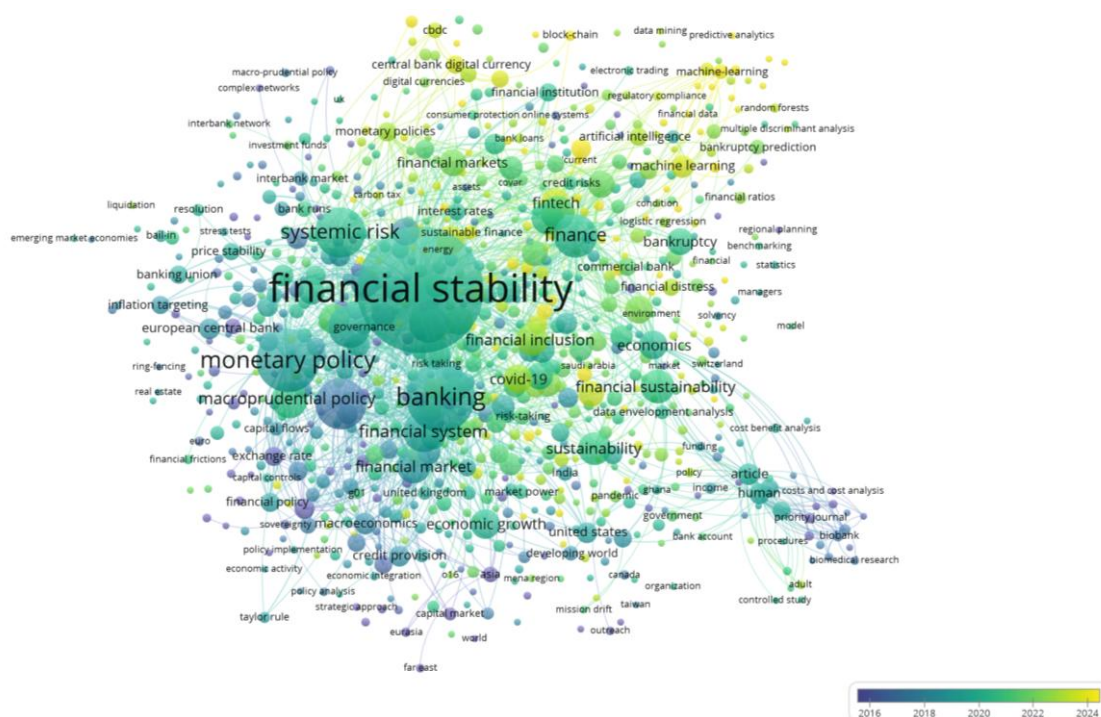


Рис. 1.4 Контекстно-часовий вимір взаємозв'язків ФСБ з іншими поняттями за 2016-2024 рр.

Джерело: побудовано автором з використанням VOSviewer

У рамках цього аналізу ключові поняття, пов'язані з дослідженням ФСБ, проранжовано за дворічними інтервалами в період 2016–2024 рр. (діапазон обрано для фокусування на найновіших наукових працях, що відбивають еволюцію досліджень ФСБ). Градієнт кольору на рисунку ілюструє послідовність розвитку наукових досліджень: від синього – найбільш ранні публікації, до жовтого – найсучасніші роботи.

Наведені дані демонструють, що в ранніх дослідженнях (зона синього спектра, 2016–2018 рр.) домінували теми, пов'язані з монетарною політикою, системними ризиками, регулюванням банківської діяльності та кризовими явищами. Ключові поняття цього періоду («монетарна політика», «системний ризик», «фінансова криза», «макропруденційна політика», «вимоги до капіталу») підтверджують концентрацію досліджень на нормативно-регуляторних аспектах забезпечення ФСБ після глобальної фінансової кризи 2008–2009 рр.

У проміжний період (2019–2021 рр., зелений спектр) тематика досліджень ФСБ суттєво розширюються шляхом інтеграції питань економічного зростання, інклюзивного фінансування та сталого розвитку. Активно з'являються поняття «фінансова інклюзія», «сталість», «економічне зростання», що свідчить про перехід до розгляду ФСБ у ширшому соціально-економічному контексті. Водночас посилюється увага до методологічних інструментів оцінювання ФСБ із застосуванням економетричного інструментарію.

Поточний період (2022–2024 рр., жовтий спектр) характеризується зміщенням фокуса до інноваційно-технологічних аспектів ФСБ. Зростає частотність використання понять «FinTech», «штучний інтелект», «машинне навчання», «кібербезпека», «зелені фінанси», що вказує на формування нових дослідницьких напрямів, пов'язаних із цифровою трансформацією банківських систем, екологізацією фінансової політики та розвитком ризикоорієнтованих моделей управління.

Отже, сучасна концепція ФСБ поєднує макропруденційне регулювання, сталий розвиток, цифрові інновації та внутрішньобанківське адаптивне управління ризиками в умовах глобальної турбулентності.

1.2 Формалізація об'єктного поля механізму забезпечення фінансової стійкості банків

Для розроблення ефективного механізму забезпечення ФСБ необхідним є визначення змісту цього поняття та систематизація факторів, що визначають його рівень. Це створює концептуальну основу для подальшого аналізу, оцінювання, регулювання та контролю ФСБ, оскільки дозволяє чітко визначити об'єктне поле для застосування управлінських впливів.

Результати дослідження свідчать, що питання визначення сутності ФСБ є предметом активної наукової дискусії, проте наразі не існує уніфікованого підходу до його трактування (табл. 1.1).

Аналіз підходів до визначення сутності поняття «фінансова стійкість банку» засвідчує, що ця категорія має складну, багаторівневу структуру й поєднує економічні, організаційно-управлінські та поведінкові аспекти функціонування банків. Його розуміння еволюціонувало від вузького трактування як показника ліквідності чи платоспроможності до розгляду як системного результату взаємодії внутрішніх та зовнішніх факторів, що визначають здатність банку ефективно функціонувати в умовах невизначеності та ризику.

У першій групі підходів (А. Смиковська, В. Грушко [114], А. Максимова та ін. [66]) ФСБ трактується як функціональна спроможність банку ефективно трансформувати ресурси й ризики у процесі виконання своїх ключових функцій. Ці автори акцентують на операційній ефективності, управлінні ресурсами та здатності забезпечувати фінансову результативність попри вплив внутрішніх та зовнішніх факторів. Такий підхід переважно ґрунтується на концепціях ризик-менеджменту та ресурсної збалансованості, що дозволяє розглядати ФСБ як форму функціональної адаптації банку до умов ринку.

Таблиця 1.1

Узагальнення підходів до розуміння поняття «фінансова стійкість банку»

Джерело	Визначення	
Смиковська А., Грушко В.	Спроможність	«трансформування ресурсів та ризиків повноцінно (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком) виконувати свої функції, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища»
Максимова А.		«ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток шляхом трансформації ресурсів та мінімізації ризиків витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища»
Худолій Ю., Глушко А.	Здатність	«ефективно функціонувати в умовах зовнішніх та внутрішніх шоків, забезпечуючи виконання зобов'язань перед вкладниками, інвесторами та контрагентами»
Долматов С.		«зберігати стабільне функціонування та виконувати свої фінансові зобов'язання навіть за умов економічних, політичних чи фінансових криз»
Журавка О., Чернешенко Б.	Стан	«який характеризується достатністю коштів для підтримки платоспроможності та ліквідності, здатністю контролювати основні види ризиків, протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, наявністю достатнього регулятивного капіталу для покриття всіх можливих ризиків, а також забезпеченням рентабельності діяльності шляхом ефективного використання активів»
Коваленко В., Масюк В.		«що відображає його достатність, збалансованість між активами та фінансовими ресурсами за умови підтримання необхідного рівня ліквідності платоспроможності, здатності до отримання прибутку, ефективного управління ризиками, і забезпечення стабільної участі в економічній системі держави»
Клюско Л.	Кількісна характеристика	«статична: дотримання параметрів діяльності банку (капітал, ліквідність, прибутковість, рівень проблемних активів тощо) в допустимих межах; динамічна: врівноважене і збалансоване зростання позитивних та зниження негативних параметрів діяльності банку в межах допустимого ризику відповідно до визначеної системи узгоджених стратегічних і поточних цілей його функціонування у процесі прогресивного розвитку»
Мельник Л., Кондрацька Н., Скаковська С.	Інтегрований підхід	«багатогранна економічна категорія, яка поєднує елементи стійкості до кризових явищ, стабільності фінансового стану в довгостроковій перспективі та здатності швидко відновлювати ключові функції, зокрема трансформацію залучених коштів у кредитні ресурси, після дії дестабілізуючих факторів»
Колесніченко А., Литвинов І.		«інтегральна характеристика з позиції результативності діяльності, що виражається через збалансованість фінансових потоків, підтримку платоспроможності, ліквідності та рентабельності, оптимальність структури активів і капіталу з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів та мінімізації ризиків.»

Джерело: складено автором на основі [58, 59, 66, 69, 73, 75, 82, 114, 122]

Друга група дослідників (Ю. Худолій, А. Глушко [122], С. Долматов [58]) розвиває адаптивний підхід, у межах якого ФСБ трактується як здатність банку протистояти шокам та кризовим впливам, підтримуючи безперервність діяльності та виконання зобов'язань перед вкладниками й кредиторами. Цей підхід розкриває ФСБ через стійкість до ризиків, що корелює з концептом фінансової резильєнтності.

Третій напрям (О. Журавка, Б. Чернешенко [59], В. Коваленко, В. Масюк [73]) ототожнює ФСБ з фінансовим станом, вказуючи на її вимірюваність через систему кількісних показників, основними з яких виступають ліквідність, рентабельність, достатність капіталу, якість активів. Такий підхід орієнтований на об'єктивне оцінювання параметрів діяльності банку та виявлення дисбалансів, що можуть загрожувати втратою ФСБ.

Поглиблений рівень теоретичного осмислення поняття спостерігається у працях Л. Ключко [69], Л. Мельник, Н. Кондрацької, С. Скаковської [82], А. Колесніченка та І. Литвинова [75], які розглядають ФСБ як інтегральну динамічну характеристику банку. Вона охоплює як статичні аспекти (підтримання нормативних параметрів капіталу, ліквідності, прибутковості), так і динамічні, включаючи здатність до адаптації, відновлення та збалансованого розвитку після впливу дестабілізаційних факторів. Такий інтегрований підхід поєднує елементи макро- та мікроекономічного аналізу, враховуючи як умови функціонування банків, так і внутрішні механізми управління ризиками, капіталом та прибутковістю.

У межах нашого дослідження ФСБ пропонуємо розглядати як багатовимірний концепт, який поєднує якісний та диференційований кількісний виміри (рис. 1.5). Якісний вимір має універсальний характер та відображає спроможність банку підтримувати життєздатність та стійкість стратегії в умовах невизначеності та ризику. Кількісний вимір, на відміну від якісного, має стейкхолдер-орієнтований характер, оскільки відбиває диференційовані пріоритети й критерії оцінювання ФСБ з боку основних груп зацікавлених сторін.



Рис. 1.5 Узагальнення підходів до визначення поняття «ФСБ»

Джерело: складено автором на основі [36, 47, 48, 52, 56-59, 66, 69, 73, 75, 82, 114, 122]

ФСБ за якісним підходом – це здатність управлінської системи банку забезпечувати життєздатність та стійкість бізнес-моделі протягом дії стратегічного горизонту, попри негативний вплив ризиків, кризових явищ чи структурних зрушень у середовищі функціонування, забезпечуючи безперервність діяльності та дотримання нормативних вимог.

ФСБ за кількісним підходом – це здатність управлінської системи підтримувати достатність капіталу та ліквідності для покриття сукупності наявних та потенційних ризиків, забезпечуючи досягнення стратегічних цілей і нормативних вимог. Кількісний підхід відображає вимірювану компоненту ФСБ, що характеризує збалансованість між прибутковістю, ризиками, капіталом та

регуляторною відповідністю, попри негативний вплив зовнішніх та внутрішніх дестабілізаційних факторів.

Комплексний підхід до дослідження ФСБ у межах механізму її забезпечення передбачає ідентифікацію, систематизацію та зіставлення різних форм її прояву. Така класифікація дозволяє встановити характер стійкості, визначити вразливості банку та обґрунтувати застосування відповідних управлінських інструментів.

У цьому контексті за можливістю управління важливо розмежовувати внутрішню (ендогенну) та зовнішню (екзогенну) ФСБ, що дає можливість чітко визначити сфери прямого та опосередкованого управлінського впливу. Внутрішня ФСБ характеризує спроможність банку підтримувати фінансову рівновагу на основі ефективного управління капіталом, ліквідністю, ризиками та операційними процесами, тоді як зовнішня відображає здатність адаптуватися до дії факторів операційного середовища, які не піддаються контролю з боку менеджменту. У результаті ендогенна ФСБ формується як керована, а екзогенна як така, що потребує системного моніторингу й адаптації.

З позицій реагування на управлінські впливи ФСБ може набувати відкритого або закритого характеру. Відкрита ФСБ передбачає можливість регулювання та коригування її рівня відповідно до змін в операційному середовищі, оскільки банк володіє достатнім набором інструментів для коригування політики, структури балансу та ризик-профілю. Закрита ФСБ характеризується обмеженою здатністю до адаптації, що зумовлено дефіцитом ресурсів, недостатньою гнучкістю або неефективністю корпоративного управління. Такий стан ускладнює функціонування механізму забезпечення ФСБ та потребує переходу до антикризового режиму.

За умовами формування виділяють успадковану та набуту ФСБ. Успадкована ФСБ ґрунтується на фінансовій історії, наявних ресурсах, попередньо сформованих буферах капіталу та ліквідності. Такий тип є результатом тривалого стабільного розвитку та стратегічних рішень, що накопичили захисні буфери. Набута ФСБ формується через запровадження

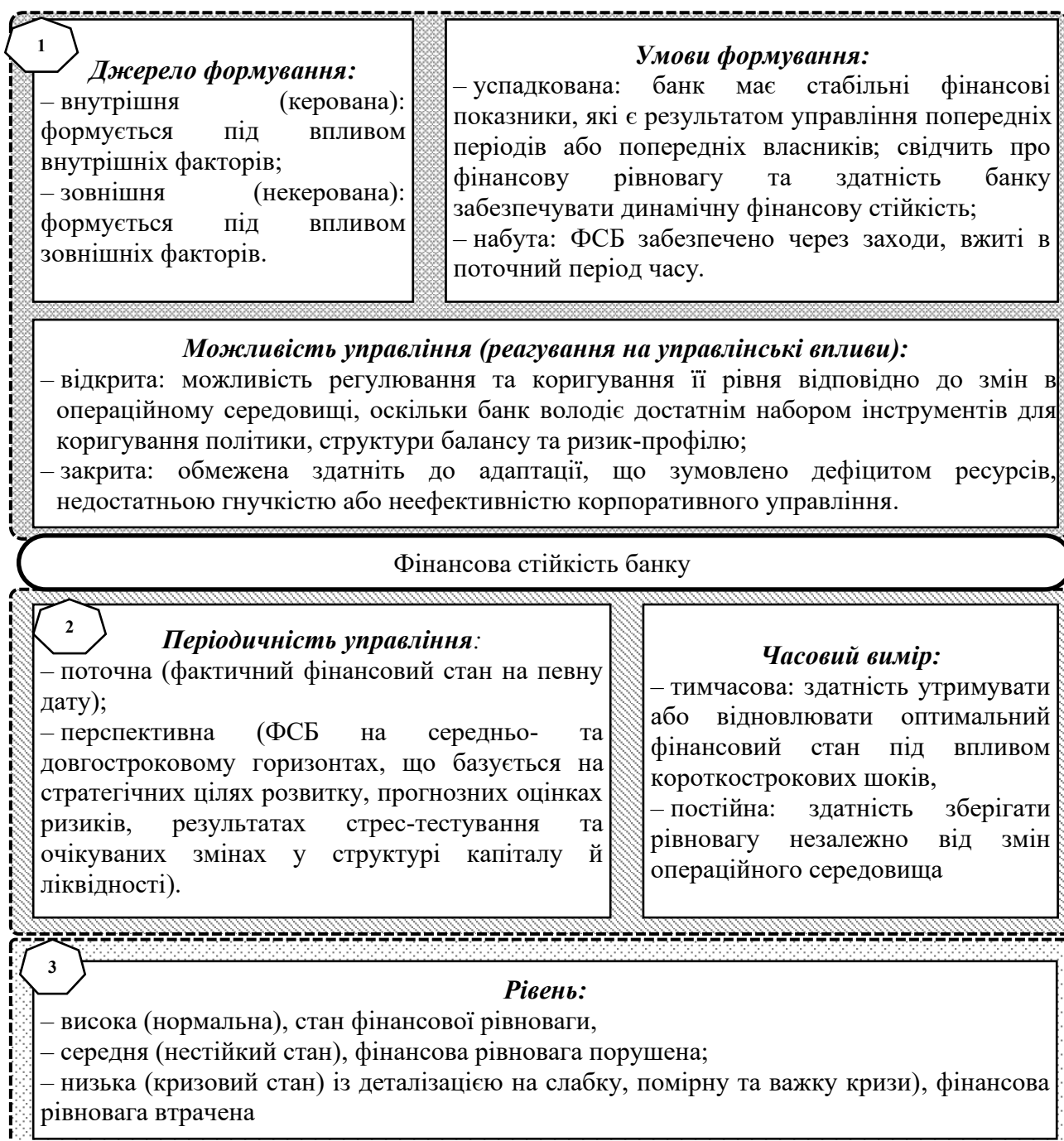
ефективних управлінських механізмів. В умовах високої невизначеності успадкована ФСБ може бути вичерпана, тоді як набута забезпечує більшу гнучкість та можливість адаптації.

Класифікація ФСБ за рівнями має ключове значення для визначення режиму функціонування механізму її забезпечення. Високий рівень характеризує нормальну ФСБ, коли банк повністю відповідає регуляторним нормативам та внутрішнім критеріям управління, що дає змогу підтримувати стабільний режим діяльності без необхідності посилення управлінських впливів. Середній рівень (нестійкий стан) супроводжується погіршенням окремих фінансових показників та підвищенням вразливості до зовнішніх шоків, у зв'язку з чим механізм забезпечення ФСБ має бути спрямований на упередження наростання кризових процесів. Низький рівень (кризовий стан) характеризується дефіцитом ліквідності, втратами капіталу та порушеннями операційних процесів. Для цілей стабілізації в межах цього рівня додатково виокремлюють слабку, помірну та важку кризу, що дає можливість операціоналізувати управлінські заходи.

Часовий вимір забезпечення ФСБ передбачає поділ на тимчасову (здатність утримувати або відновлювати оптимальний фінансовий стан під впливом короткострокових шоків) та постійну (здатність зберігати рівновагу незалежно від змін операційного середовища). У цьому контексті тимчасова ФСБ є об'єктом оперативних управлінських рішень, тоді як постійна стратегічним орієнтиром розвитку.

У межах періодичності також доцільно виокремлювати поточну та перспективну ФСБ. Поточна ФСБ характеризує фактичний фінансовий стан банку на певну дату та відображає здатність механізму забезпечення ФСБ оперативно реагувати на короткострокові коливання операційного середовища. Перспективна ФСБ базується на стратегічних цілях розвитку, прогнозних оцінках ризиків, результатах стрес-тестування та очікуваних змінах у структурі капіталу й ліквідності, визначаючи здатність механізму забезпечення ФСБ підтримувати фінансову рівновагу у середньо- та довгостроковому горизонті.

Узагальнена класифікація ФСБ представлена на рисунку 1.6.



Примітка: 1 – ознаки, що визначають особливості функціонування механізму забезпечення ФСБ; 2 – часові ознаки; 3 – кількісні характеристики.

Рис. 1.6 Систематизація видів фінансової стійкості банку

Джерело: складено автором на основі [36, 47, 48, 52, 56-59, 66, 69, 73, 75, 82, 114, 122]

Такий структурований поділ дозволяє диференційовано застосовувати управлінські інструменти забезпечення ФСБ.

Формування об'єктного поля забезпечення ФСБ ґрунтується на системі факторів, які можуть як зміцнювати, так і послаблювати її рівень, визначаючи

умови функціонування банку та межі досягнення його стратегічних і тактичних цілей. Їх належна ідентифікація, аналіз, моніторинг та регулювання забезпечують запобігання накопиченню кризового потенціалу та підтримують спроможність банку адаптуватися до ризиків та невизначеності.

Представлені в таблиці 1.2 роботи висвітлюють спектр зовнішніх умов, що формують операційне середовище функціонування банків (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Систематизація наукових джерел щодо зовнішніх факторів впливу на ФСБ

Дослідник	Напрямок дослідження
<i>Макроекономічні фактори</i>	
О.Дзюблюк, Р. Михайлюк	Систематизація макроекономічних факторів (інфляція, безробіття, курсова політика)
Д. Примостка	Вплив фаз економічного циклу та загальноекономічної нестабільності
В. Бернанке	Механізм фінансового акселератора (передача макрошоків через банківський сектор та кредитні обмеження).
У. Альбертацці та ін.	Вплив інфляції, обмінного курсу (через фіксовані/вільні режими), реакція монетарної політики
У. Саїф та ін.	Вплив темпів зростання ВВП, процентних ставок, інфляції, грошової маси
Т.Бек	Оцінка взаємозв'язку між структурою ринку, конкурентоспроможністю банківської системи та стабільністю банківського сектора
<i>Інституційні фактори</i>	
Р. Ла Порта	Роль правової системи та ефективності захисту прав кредиторів/інвесторів як ключового інституційного фактора
А. Адматі	Вплив пруденційного регулювання та необхідності посилення вимог до капіталу
І. Панасенко	Роль банківського нагляду
ОЕСР	Вплив інституційної спроможності, зокрема ролі, якості та ефективності інститутів
<i>Гео(політичні) фактори</i>	
М. Топчу С. Уфук	Вплив політичної стабільності та геополітичних ризиків
Д. Х. Б. Фан та ін.	Вплив політичної невизначеності та геополітичних подій з урахуванням розміру банку
<i>Цифрові фактори</i>	
І. Лян та ін.	Взаємозв'язок між розвитком цифрових фінансів та ФСБ: аналіз прибутковості, ризиків і цифровізації банківської діяльності
А. Семеног та ін.	Вплив цифрової трансформації на бізнес-моделі банків та їхню стійкість, а також зростання кібер ризику в цифровому середовищі.
<i>ESG-фактори</i>	
І. Краснова та ін.	Властивості та напрями впливу кліматичних ризиків
А.Чітеріо, Т.Кінг	Прогнозування впливу ESG-індикаторів на фінансову нестабільність
<i>Теоретичні огляди</i>	
Л. Мельник та ін.	Теоретичний огляд факторів впливу, включаючи такі, як макроекономічна ситуація в країні; конкуренція на ринку банківських послуг; волатильність фінансових ринків; регуляторний вплив
Є. Чайковський	Систематизація факторів впливу з виділенням таких, як економічні, фінансові, політичні, соціальні, правові, демографічні, соціально-культурні, науково-технічні, міжнародні, географічні

Джерело: складено на основі [2, 5, 11, 12, 14, 24, 25, 27, 30, 32, 56, 78, 82, 95, 97, 110, 124]

Початково наукові дослідження були зосереджені на макроекономічних умовах, що формують базове середовище функціонування банків. У дослідженнях науковців було визначено, що як інфляція, безробіття, валютні коливання, фази економічного циклу та фінансовий акселератор визначають чутливість банків до макроекономічних шоків. Після глобальної фінансової кризи 2008 року науковий дискурс змістився у напрямі інституційних детермінант ФСБ. Науковці визначили, що ефективність правової системи, якість банківського регулювання, інституційна спроможність держави та якість нагляду є ключовими передумовами забезпечення ФСБ. На тлі зростання глобальної політичної напруги та ескалації конфліктів увага дослідників змістилася на геополітичні фактори, які впливають на поведінку інвесторів, вартість ресурсів, структуру активів, а також на спроможність банків підтримувати ліквідність та виконувати функцію фінансового посередництва. У найновіших дослідженнях все більшого значення набувають так звані «нетрадиційні» зовнішні фактори насамперед цифрові та ESG-детермінанти.

У межах цього дослідження вважаємо за доцільне структурувати зовнішні фактори впливу на ФСБ на: макроекономічні (інфляція, ВВП, безробіття, обмінний курс, процентні ставки), інституційні (якість регулювання та нагляду, ефективність правової системи, незалежність центрального банку, надійність механізмів захисту кредиторів), геополітичні (політична стабільність/нестабільність, рівень геополітичних ризиків, інтенсивність воєнних дій), цифрові (ступінь цифрової зрілості банків, рівень кіберстійкості, масштаб цифрової інклюзії, впровадження FinTech/BigTech-рішень) та ESG-фактори (зміни клімату, вуглецева інтенсивність секторів економіки, соціальні стандарти, соціальна стабільність/нестабільність, рівень соціальних ризиків).

Слід наголосити на тому, що більшість детермінант взаємодіють між собою, формуючи мультиплікативний ефект, який може як посилювати, так і пом'якшувати загрози ФСБ. Урахування цієї взаємодії є необхідною умовою для розроблення адекватної методології оцінювання та проактивного управління забезпечення в умовах високої невизначеності та ризику.

Внутрішні фактори, на відміну від зовнішніх, безпосередньо впливають на рівень ФСБ, оскільки характеризуються керованістю та можливістю оперативного контролю з боку менеджменту. Саме тому вони становлять основу механізму забезпечення стійкості, визначаючи якість управління ризиками, ефективність використання ресурсів та здатність банку адаптуватися до змін середовища. Водночас у літературі не існує єдиного підходу до структурування та переліку внутрішніх факторів, що зумовлено відмінностями у методології, предметності досліджень та специфіці банківських систем (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Систематизація наукових джерел щодо внутрішніх факторів впливу на ФСБ

Дослідник	Напрямок дослідження
П. К Озилі	Аналіз впливу непрацюючих активів на фінансовий стан та стійкість банків.
М. Дангул	Дослідження впливу коефіцієнта капіталізації, кредитного ризику, розміру банку та ризику ліквідності на його фінансову стійкість.
В. Коваленко	Обґрунтування ролі ділової репутації як фактору зміцнення ФСБ
Н. Валла та ін.	Оцінювання впливу нестабільного фінансування, зокрема короткострокових пасивів, на рівень ризику ліквідності банків.
Т. Гуу Ву, Т. Тхань Нго	Дослідження впливу капіталу на стійкість банку через опосередковані механізми – створення ліквідності та диверсифікацію активів.
І. Гржета та ін.	Визначення впливу капіталу та операційної ефективності на прибутковість і фінансову стійкість банків різного розміру.
М.Алі, Дж. Х.Пуа	Аналіз впливу внутрішніх детермінант (розмір банку, ризик ліквідності, ризик фінансування та прибутковості) на ФСБ
М. Адусей	Дослідження взаємозв'язку між розміром банку та його ФСБ, а також вплив ризику фінансування на ФСБ
Е. Авгулеас	Вивчення ролі показників левериджу як мікро- та макропруденційних індикаторів, що впливають на виникнення фінансової нестабільності.
Є. Чайковський	Теоретична систематизація внутрішніх факторів, структурованих за групами: фінансово-економічні, організаційно-функціональні, інформаційно-технологічні, комерційні; взаємовідносини банку з контрагентами та державою; концентрація активів і депозитів.
О. Агрес	Теоретичне обґрунтування факторів ФСБ, зокрема: структура фондування, рівень капіталізації, стабільність фінансових результатів, якість корпоративного управління та внутрішнього контролю, ефективність маркетингу, ризик-менеджмент, інноваційність і технологічна забезпеченість.
В. Рисін, А.Біда	Узагальнення внутрішніх факторів ФСБ за такими групами: фінансово-економічні, організаційно-функціональні, юридичні та інформаційно-технологічні.

Джерело: складено автором на основі [3, 6, 8, 15, 18, 20, 28, 34, 36, 72, 102, 124]

Узагальнення наукових підходів засвідчує, що ключовими внутрішніми факторами впливу на ФСБ є якість активів, стабільність пасивів, достатність капіталу, параметри операційної ефективності та характеристика ризик-профілю.

Дослідження П. Озилі [28], Н. Валли [34], Д. Ангінер та ін. [7] та інших підтверджують, що погіршення якості активів, концентрація короткострокового фінансування, зниження буферів капіталу та втрата прибутковості зумовлюють підвищення кризової вразливості, тоді як ефективна диверсифікація ресурсної бази, достатня капіталізація та висока операційна ефективність зміцнюють ФСБ.

Водночас дослідження О. Агрес [36], Є. Чайковського [124] та інших учених підкреслюють, що внутрішні фактори включають не лише фінансові, а й організаційно-функціональні, технологічні та управлінські детермінанти, які визначають адаптивність банку до змін та динаміки операційного середовища.

Узагальнивши зазначене вважаємо, що об'єктне поле забезпечення ФСБ охоплює такі ключові групи внутрішніх факторів: якість активів, стабільність ура пасивів, достатність капіталу, рівень ефективності, ризик-профіль, організаційно-функціональні характеристики, технологічна інфраструктура та якість корпоративного управління.

Своєю чергою, вони інтегруються у систему фінансових та нефінансових ризиків, що дозволяє інтерпретувати внутрішню ФСБ як результат динамічного управління ризик-профілем (рис. 1.7).

Перевагою цього концепту є те, що внутрішні фактори перетворюються на структурні змінні механізму забезпечення ФСБ, через які реалізується вплив управлінських рішень, корпоративного управління, стратегічного планування, процесів управління активами та пасивами, кредитної політики та технологічної модернізації.

Це забезпечує можливість диференційованого забезпечення ФСБ залежно від режиму функціонування (базового чи антикризового) та формує основу для формування адаптивного та проактивного механізму забезпечення ФСБ.

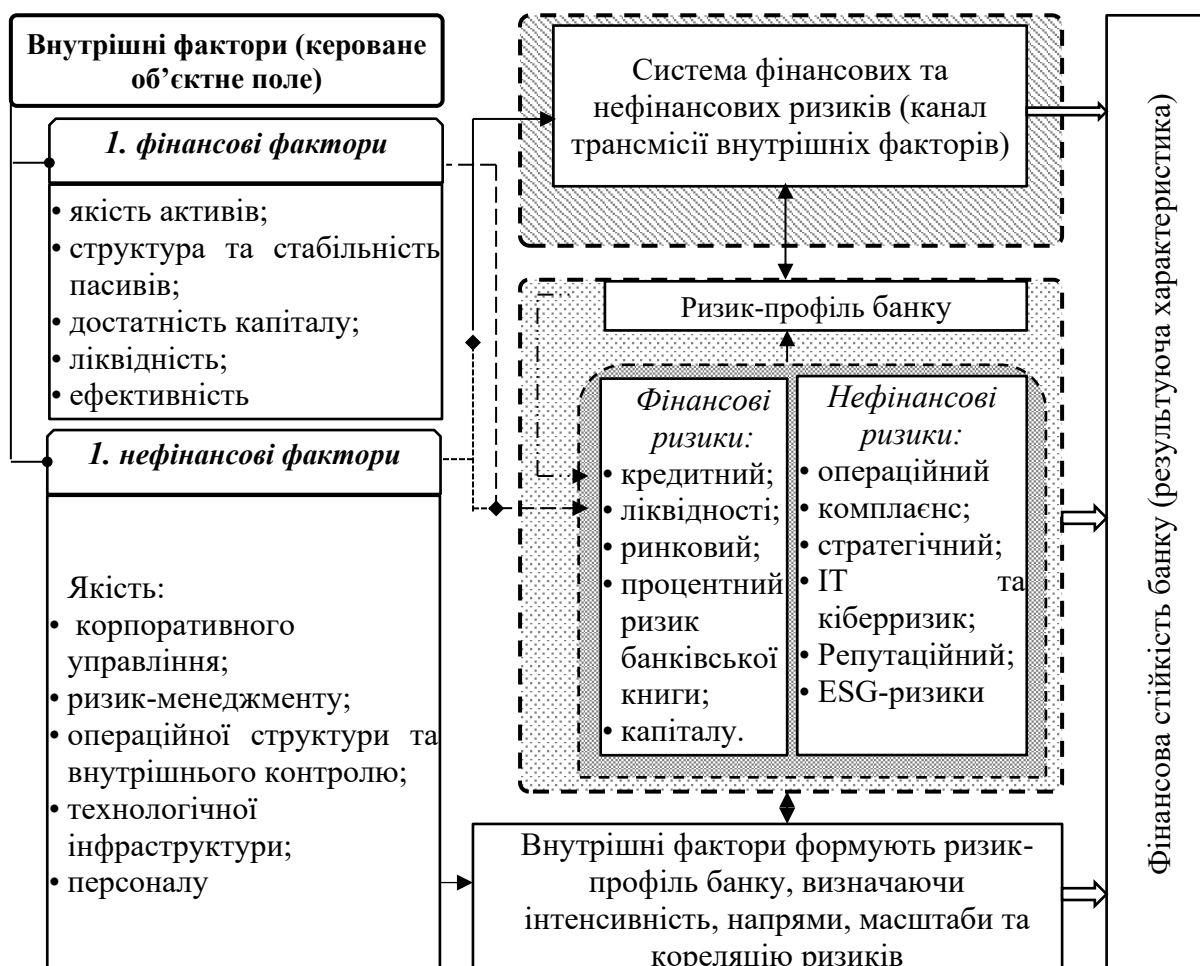


Рис. 1.7 Структуризація внутрішніх факторів впливу на ФСБ як об'єктного поля механізму забезпечення

Джерело: складено автором на основі [3, 6-8, 15, 18, 20, 28, 34, 36, 72, 102, 124]

Отже, об'єктним полем у забезпеченні ФСБ є система внутрішніх фінансових та нефінансових факторів, які, формуючи ризик-профіль через механізм фінансових та нефінансових ризиків, визначають рівень збалансованості між прибутковістю, капіталом, ліквідністю та стійкістю бізнес-моделі в умовах невизначеності та ризиків.

1.3 Науково-методичні підходи до формування механізму забезпечення фінансової стійкості банків

ФСБ за умов системної невизначеності, структурних трансформацій та високої волатильності операційного середовища актуалізує потребу формування ефективного внутрішньобанківського механізму її забезпечення. Особливої актуальності цей механізм набуває в контексті функціонування банків України в умовах воєнного стану, посилення регуляторних вимог, зростання рівня ризику діяльності та структурних змін у фінансовій поведінці клієнтів. За таких умов традиційні підходи до забезпечення ФСБ виявляються недостатніми та потребують системного поєднання стратегічних, операційних та антикризових управлінських рішень, інтегрованих в систему банківського менеджменту.

Аналіз наукових досліджень [41, 55, 62, 63, 67, 68, 79, 81, 85, 88-90, 92, 120, 123, 125] свідчить, що проблематика механізму забезпечення та управління ФСБ є предметом уваги широкого кола вчених. При цьому слід звернути увагу на те, що у значній кількості наукових досліджень механізм, що стосується ФСБ, визначається переважно через категорію «механізму управління ФСБ», тоді як термін «механізм забезпечення ФСБ» застосовується значно рідше або ототожнюється з ним. Методологічно це пояснюється тим, що управління ФСБ охоплює повний спектр інструментів, принципів і процесів, спрямованих на її підтримання, відновлення або підвищення, тобто фактично виконує функцію забезпечення. Зважаючи на це, вважаємо, що результати науковців, які досліджують управління ФСБ, можуть бути інтегровані в методологічні засади механізму забезпечення ФСБ, оскільки змістовна різниця між двома поняттями полягає лише у функціональному акценті, а не у структурних, інструментальних чи системних характеристиках. З позицій теорії управління забезпечення ФСБ є результатом реалізації управлінського впливу, що дає підстави вважати механізм управління базовою конструкцією, на основі якої формується механізм забезпечення ФСБ.

У працях Р. Михайлюк [88, 89], О. Момота та С. Анісімової [90], Л. Зверук і С. Боєвої [61], О. Феценка та О. Сініциної [120] обґрунтовується структурний підхід до визначення складників механізму управління ФСБ. Дослідники виходять із того, що механізм охоплює суб'єкти управління, які поділяються на зовнішні (регулятивні органи) та внутрішні (органи корпоративного управління, управлінські та функціональні підрозділи банку); об'єкт управління, яким виступає ФСБ, що інтегрує рівень капіталізації, якість активів та зобов'язань, ефективність управління капіталом, рівень прибутковості, ліквідності, платоспроможності та чутливості до ризиків; а також процес управління, представлений методами та інструментами управлінського впливу.

Важливим у цих підходах є те, що автори наголошують на принципах, які визначають логіку побудови механізму, та на теоретичному обґрунтуванні структурних компонентів ФСБ. Усі три наукові позиції виходять із постулату системності механізму, його спрямованості на забезпечення цілісного управління компонентами ФСБ та необхідності узгодження діяльності суб'єктів управління для досягнення стійкого фінансового стану банку.

О. Феценко та О. Сініцин визначають механізм забезпечення ФСБ як «сукупність елементів, методів, важелів впливу на банківську діяльність, що застосовуються суб'єктами управління і спрямовані на досягнення стратегічних цілей на макрота мікрорівнях» [120]. Дослідники підкреслюють важливість розмежування макрорівня (регулятивний вплив держави, нагляд, нормативи) та мікрорівня (внутрішнє управління банком), що забезпечує комплексний підхід до підтримання ФСБ.

Дослідження Л. Зверук та С. Боєвої [61] поглиблюють розуміння структурованості механізму забезпечення ФСБ, оскільки науковці підкреслюють, що він є цілісною системою взаємопов'язаних елементів, які характеризують відповідні заходи банківського менеджменту. Вони зазначають, що механізм повинен включати як методи управління, так і функціональні обов'язки суб'єктів управління. Серед його ключових складників автори виділяють: суб'єктів управління; об'єкти управління; процес управління ФСБ,

що, своєю чергою, містить методи (планування, аналіз, оцінка, регулювання та контроль) та відповідні інструменти управління. Такий підхід дозволяє інтерпретувати механізм як інтегровану управлінську конструкцію, зорієнтовану на вплив на ключові параметри ФСБ.

Підхід О. Яременко та А. Беренич [126] є логічним продовженням дослідженням у цій сфері, оскільки автори розглядають механізм управління ФСБ як систему взаємопов'язаних елементів, що відбивають заходи банківського менеджменту з управління ФСБ. У структурі механізму вони виокремлюють три блоки: суб'єкти (відповідальні особи, групи осіб та органи банківського регулювання, які мають повноваження приймати рішення та здійснювати регуляторний і контрольний вплив); об'єкт (ФСБ, що визначається через рівень капіталізації, якість активів і зобов'язань, рівень ліквідності та платоспроможності, прибутковість, якість управління капіталом і активами, рівень чутливості до ризиків); процес управління (аналіз, оцінювання та регулювання ФСБ), що дозволяє своєчасно визначити зміни ключових фінансових показників та на їх основі прийняти обґрунтоване управлінське рішення, спрямоване на її підтримання.

Підхід Л. Лачкової, А. Борисової та В. Лачкової. [81] вирізняється глибшою деталізацією механізму забезпечення ФСБ, до складу якого віднесено п'ять ключових елементів: структуру механізму як організаційно впорядковану систему; рушійні сили (фактори), які активізують його функціонування; послідовність етапів управління, що формують логіку реалізації управлінських рішень; результати, які виникають у процесі функціонування механізму; а також засоби ресурсного та методичного забезпечення, що підтримують здатність банку реалізовувати управлінські заходи.

Важливий внесок у розвиток системного розуміння механізму зробили А. Рамський та І. Будніченко [31], які визначають механізм управління ФСБ як сукупність методів та інструментів внутрішнього фінансового менеджменту, що охоплюють планування, аналіз, оцінювання, регулювання та контроль

фінансових показників банку. Такий підхід значно посилює мікрорівневий аспект забезпечення ФСБ.

Макрорівнева логіка механізму викладена у роботі А. Кузнецової та Н. Погореленко [79], які акцентують на ролі нормативно-правової регламентації, визначенні суб'єктів та об'єктів впливу, інструментах регуляторного впливу НБУ та системній взаємодії між банками різних типів. У їхній інтерпретації механізм забезпечення має організаційно-економічний характер та спрямований на підтримання рівноваги всієї банківської системи.

У підході Ю. Нікольчук та О. Лопатовської [92] механізм ФСБ трактується як сукупність макро- та мікроекономічних інструментів та технологій їх застосування, які можуть використовуватися суб'єктами банківського ринку для мінімізації негативних наслідків змін економічної кон'юнктури та протидії загрозам ФСБ. Вчені підкреслюють можливість використання механізму як адаптаційної системи реагування банку на зовнішні ризики.

Вагомий внесок у розроблення теоретичних засад механізму забезпечення ФСБ здійснила В. Біляєва [43], яка розглядає його як інструментарій фінансового інжинірингу, здатний підсилювати адаптивний потенціал банку в умовах зміни зовнішнього середовища.

С. Долматов [58] розкрив роль інформаційно-аналітичних компонентів у функціонуванні механізму забезпечення ФСБ, що підкреслює необхідність вдосконалення цієї компоненти в умовах військових ризиків.

Закордонні науковці зазвичай не вживають термін «механізм забезпечення/управління ФСБ» дослівно, проте оперують поняттями ФСБ та «framework» (рамкові умови) забезпечення стабільності. В у працях закордонних вчених ФСБ пов'язується з дотриманням вимог пруденційного нагляду, достатністю капіталу, належним управлінням ризиками та регуляторними «подушками безпеки» (резерви, страхові фонди). Таким чином, іноземні підходи фокусуються на створенні умов, за яких банки самі по собі залишаються стійкими, через систему норм та ринкових стимулів (вимоги до капіталу,

стандарти ліквідності, вимоги до корпоративного управління та ризик-менеджменту).

Отже, в частині досліджень механізму забезпечення та управління ФСБ наявний багатоплановий науковий дискурс, у межах якого домінує системне трактування механізму як інтеграції суб'єктного, об'єктного, процесного компонент із деталізацією управлінського інструментарію. Попри різноманітність підходів, дослідники однакові в розумінні того, що управління ФСБ за своїм змістом фактично виконує функцію її забезпечення, а тому результати, зосереджені на управлінських аспектах, є методологічно релевантними для формування механізму забезпечення ФСБ. Науковці підкреслюють необхідність узгодженої взаємодії зовнішніх та внутрішніх суб'єктів, використання структурованих інструментів планування, аналізу, регулювання та контролю, а також інтеграції базового та антикризового режимів.

На основі узагальнення провідних теоретичних підходів та результатів системного аналізу концепцій ФСБ механізм її забезпечення вважаємо за доцільне розглядати як інституційно й функціонально впорядковану систему, структуровану за компонентним принципом, що інтегрує об'єктну, організаційну й функціональну компоненти, спрямовані на формування своєчасної та адекватної управлінської реакції в умовах як базового, так і антикризового режимів функціонування (рис. 1.8).

Метою механізму забезпечення ФСБ є формування та підтримання такого стану ризик-профілю, який гарантує здатність банку ефективно функціонувати в умовах внутрішніх та зовнішніх дестабілізаційних впливів і невизначеності, забезпечувати безперервність операційної діяльності, виконання зобов'язань перед стейкхолдерами та дотримання вимог регулятора, а також підтримувати потенціал розвитку у середньо- та довгостроковій перспективах.

Відповідно до поставленої мети механізм забезпечення ФСБ реалізує сукупність взаємопов'язаних завдань, спрямованих на формування, підтримання та зміцнення стійкого фінансового стану банку в умовах багатовимірних ризиків та невизначеності:



Рис. 1.8 Механізм забезпечення ФСБ

Джерело: складено автором на основі [41, 55, 62, 63, 68, 79, 81, 85, 88- 90, 92, 99-101, 120-123, 125]

- ідентифікація та оцінка внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують загрози ФСБ, з визначенням їх рівня, джерел походження, потенційних каналів трансмісії та можливих сценаріїв реалізації;
- формування системи методів та інструментів управління ризиками, зорієнтованих на мінімізацію їхнього негативного впливу на капітал, ліквідність, прибутковість, якість активів та інші внутрішні параметри ФСБ, з урахуванням вимог регулятора та внутрішніх політик банку;
- забезпечення оптимальної структури капіталу та ліквідності, що відповідає нормативним вимогам НБУ та стратегії ризик-менеджменту банку;
- підтримання ефективної організаційної моделі управління ФСБ, що передбачає розподіл повноважень та відповідальності між корпоративним управлінням та операційним менеджментом, забезпечення прозорості, підзвітності, а також узгодженість дій між підрозділами банку;
- планування та прогнозування ФСБ, включаючи використання сценарного моделювання, стрес-тестування та оцінювання здатності банку протистояти невизначеності та ризикам у різних часових горизонтах;
- моніторинг та контроль динаміки показників ФСБ, спрямовані на своєчасне виявлення відхилень від цільових орієнтирів, а також ініціювання заходів регулювання щодо підвищення ФСБ;
- забезпечення адаптивності управлінського інструментарію, що проявляється у можливості його трансформації залежно від режиму функціонування (базового чи антикризового) та інтенсивності дестабілізаційних впливів.
- підтримання інформаційної прозорості та керованості управлінських процесів, забезпечуючи формування повної, достовірної та своєчасної аналітичної інформації, необхідної для обґрунтованого ухвалення управлінських рішень.

Принципи, на основі яких функціонує механізм забезпечення ФСБ, представлені на рисунку 1.9.

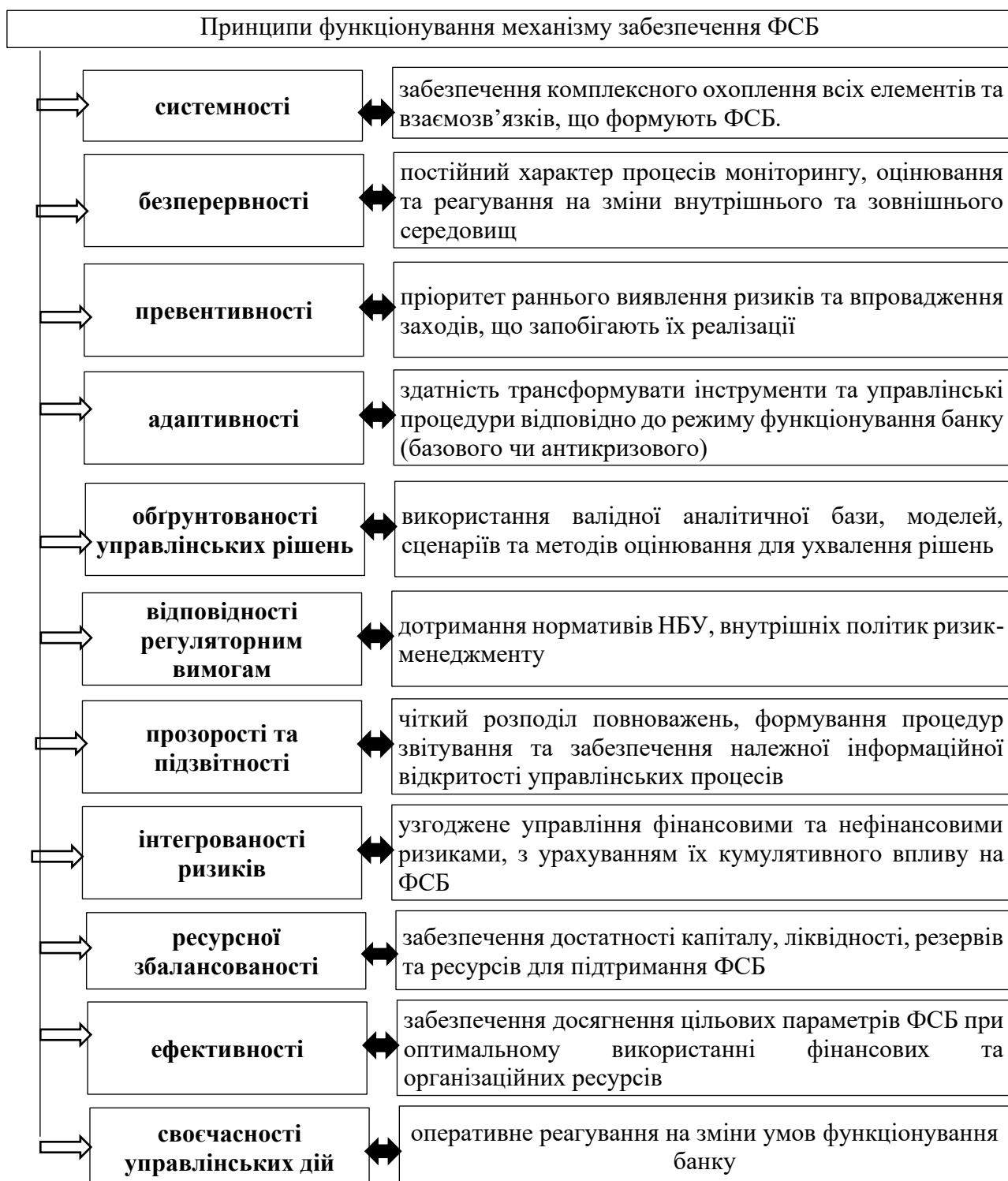


Рис. 1.9 Принципи функціонування механізму забезпечення ФСБ

Джерело: складено автором

Узагальнення наукових концепцій та результатів досліджень у сфері забезпечення ФСБ, проведене в підрозділі 1.2 роботи, дозволило сформулювати авторський підхід до структуризації об'єктного компонента, що ґрунтується на визнанні ризикової природи ФСБ та її залежності від комплексу

взаємопов'язаних фінансових та нефінансових ризиків. У межах такого підходу ФСБ інтерпретується як багатовимірний об'єкт управлінського впливу, параметри якого визначають межі стратегічного, тактичного та оперативного реагування банку на зовнішні та внутрішні дестабілізаційних факторів.

Системна ідентифікація суттєвих ризиків є ключовою передумовою формування дієвого механізму забезпечення ФСБ, оскільки вона дозволяє не лише виокремити найбільш уразливі напрями діяльності банку, а й забезпечує концентрацію управлінських зусиль у зонах потенційного виникнення критичних диспропорцій.

Організаційна (суб'єктна) компонента механізму ФСБ формується на засадах корпоративного управління, визначених Законом України «Про банки і банківську діяльність» [98], а також вимогами нормативно-правових актів НБУ, зокрема Положення про організацію системи управління ризиками в банках і банківських групах [100], Положення про організацію процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу [99] та Методичних рекомендацій щодо організації корпоративного управління в банках України [87]. Сукупність цих документів встановлює обов'язковість формування багаторівневої системи управління ризиками та підтримання ФСБ, що передбачає чітку регламентацію функцій, повноважень та відповідальності органів управління.

У межах цього дослідження організаційна компонента механізму забезпечення ФСБ розглядається через взаємодію двох ієрархічних рівнів – рівня корпоративного управління та операційного менеджменту, які у своїй сукупності забезпечують стратегічне та операційне управління ФСБ. До органів корпоративного управління, що відіграють ключову роль у функціонуванні механізму забезпечення ФСБ, належать Наглядова рада банку та її комітети, Правління банку та його комітети, а також підрозділи трьох ліній захисту. Наглядова рада виконує стратегічну та наглядову функцію, затверджує політики, стратегії, ключові параметри ризик-апетиту; Правління забезпечує організацію та реалізацію управлінських процесів; підрозділи ризик-менеджменту, комплаєнсу та внутрішнього аудиту формують структурований внутрішній

контроль і здійснюють моніторинг ефективності механізму, забезпечуючи його відповідність вимогам законодавства та регулятивних стандартів.

Операційний менеджмент у структурі механізму забезпечення ФСБ охоплює діяльність функціональних підрозділів банку, відповідальних за щоденну реалізацію процедур управління ризиками, підтримання ліквідності, контроль за якістю активів, виконання регуляторних вимог та забезпечення безперервності діяльності. Його ключове призначення полягає у трансформації стратегічних рішень у конкретні операційні дії, спрямовані на стабілізацію фінансового стану банку, своєчасну ідентифікацію відхилень від цільових параметрів та ініціювання коригувальних заходів, що є критичним підґрунтям підтримання ФСБ у поточному режимі.

Функціональна компонента механізму забезпечення ФСБ базується на інтеграції планового, аналітичного, превентивного, контрольного та стабілізаційно-регуляторного інструментарію (табл. 1.4), що відповідає вимогам чинного законодавства та забезпечує ефективну реалізацію цілей і завдань механізму забезпечення ФСБ, набуваючи специфічних ознак залежно від режиму управління (базового або антикризового).

Таблиця 1.4

Характеристика функціональної компоненти механізму забезпечення ФСБ

Блок	Характеристика /Режим	
	Базовий	Антикризовий
1	2	3
Плановий	• Стратегічне та тактичне планування. • Визначення ризик-апетиту та толерантності до ризику. • Планування структури капіталу та ліквідності. • Бюджетування, фінансове прогнозування, бізнес-планування.. • Визначення цільових показників ФСБ.	• План відновлення діяльності з чіткими тригерами активації. • План забезпечення безперервності діяльності. • Сценарне планування антикризових дій та мобілізації ресурсів.
Аналітичний	• Оцінка фінансового стану та показників ФСБ. • Ідентифікація, вимірювання та оцінка ризиків. • Регулярне стрес-тестування (чутливість та сценарний аналіз). • Регулярне сценарне моделювання та прогнозування. • Аналіз якості активів, капіталу, ліквідності, прибутковості. • Аналіз зовнішнього середовища та ризиків.	• Поглиблене динамічне стрес-тестування (взаємозв'язок ризиків) та моделювання екстремальних сценаріїв. • Експрес-оцінка впливу кризи на потреби у капіталі та ліквідності. • Верифікація (тестування) ефективності антикризових заходів Плану відновлення.

Продовження таблиці 1.4

1	2	3
Превентивний	• Система лімітів, тригерів, ранніх сигналів. • Формування буферів капіталу та ліквідності. • Політики диверсифікації активів та ресурсів; обмеження концентрацій. • Управління відхиленнями від планових параметрів ФСБ. • Оптимізація структури активів і пасивів • Профілактика нефінансових ризиків.	• Активація тригерів та механізмів раннього реагування. • Матриця дій у відповідь на спрацювання тригера. • Додаткове резервування, посилення вимог до забезпечення. • Обмеження/блокування ризикових експозицій
Контрольний	• Система внутрішнього контролю (три лінії захисту). • Регулярний моніторинг нормативів та лімітів. • Комплаєнс-контроль відповідності нормативним вимогам. • Внутрішній аудит та незалежна оцінка ефективності процесів ФСБ. • Формування регулярної управлінської, наглядової та регуляторної звітності.	• Посилений моніторинг критичних відхилень. • Експрес-аудит найбільш ризикових сегментів діяльності та тестування спроможності виконати План відновлення. • Оцінка ефективності впроваджених антикризових заходів.
Стабілізаційно-регуляторний	• Коригування бізнес-моделі та ризик-профіля відповідно до зовнішнього середовища. • Оптимізація ризикових експозицій до досягнення критичних порогів.	• Реалізація Планів відновлення та безперервності діяльності. • Антикризові заходи: мобілізація капіталу, реструктуризація активів, обмеження/блокування ризикових експозицій. • Антикризове управління ліквідністю та активація резервних джерел. • Відновлення капіталу й ліквідності відповідно до вимог

Джерело: складено автором на основі [41, 55, 62, 63, 68, 79, 81, 85, 88- 90, 92, 99-101, 120-123, 125]

Таким чином, функціональна компонента механізму забезпечення ФСБ – це динамічна, адаптивна та узгоджена сукупність інструментів, що реалізуються в базовому та/або антикризовому режимах, здатна забезпечувати цільовий рівень ФСБ в умовах підвищеної невизначеності та ризиків.

Висновки до розділу 1

За результатами теоретичного дослідження ми зробили наступні висновки.

За результатами структурно-декомпозиційного та бібліометричного аналізу визначено, що сучасний науковий дискурс ФСБ характеризується багатовимірністю та високим рівнем інтердисциплінарності. Виявлені 12 кластерів досліджень репрезентують еволюцію наукових підходів від традиційних моделей регулювання капіталу та управління системними ризиками до концепцій сталого, технологічно адаптивного та екологічно орієнтованого розвитку банківської системи. Домінування кластерів, пов'язаних із макропруденційною політикою, корпоративним управлінням, ризик-менеджментом та цифровими інноваціями, свідчить про зростання ролі інтегрованих підходів до забезпечення ФСБ. Наукові публікації останніх років демонструють перехід від суто нормативно-регуляторного тлумачення ФСБ до її розуміння як динамічної здатності банків адаптуватися до кризових умов, цифрових трансформацій та соціально-економічних загроз та невизначеності.

За результатами контекстно-часового аналізу тенденцій розвитку досліджень ФСБ виявлено, що у 2016–2018 рр. домінували дослідження, зосереджені на монетарній політиці, системних ризиках та вимогах до капіталу, у 2019–2021 рр. акцент змістився у напрямі інклюзивного фінансування, сталого розвитку та підвищення ефективності бізнес-моделей банків; у 2022–2024 рр. простежується інтенсивне впровадження тематики FinTech, штучного інтелекту, кібербезпеки та зелених фінансів. Відповідно, сучасна концепція ФСБ поєднує макропруденційне регулювання, сталий розвиток, цифрові інновації та внутрішньобанківське адаптивне управління ризиками в умовах глобальної турбулентності.

Обґрунтовано, що ФСБ є багатовимірним явищем, яке включає взаємодоповнювальні якісний та кількісний виміри. Доведено, що якісний вимір відображає здатність управлінської системи забезпечувати життєздатність та

стратегічну стійкість бізнес-моделі протягом дії стратегічного горизонту в умовах невизначеності та ризику. Кількісний вимір характеризує здатність управлінської системи підтримувати достатність капіталу та ліквідності для покриття сукупності наявних та потенційних ризиків, забезпечуючи досягнення стратегічних цілей і нормативних вимог. Поєднання цих підходів формує цілісну основу для діагностики рівня ФСБ та обґрунтування управлінських рішень у межах механізму її забезпечення.

Узагальнення класифікаційних підходів дозволило встановити, що ФСБ є багатовимірною характеристикою, яка проявляється через наступні ключові ознаки: джерела формування (внутрішня та зовнішня); можливість управління (відкрита та закрита); умови формування (успадкована та набута); рівень (висока (нормальна), середня (нестійкий стан) та низька (кризовий стан) із деталізацією на слабку, помірну та важку кризи); часовий вимір (тимчасова та постійна); періодичність управління (поточна та перспективна). Такий структурований поділ забезпечує цілісне бачення режимів функціонування механізму ФСБ та дозволяє диференційовано застосовувати управлінські інструменти відповідно до характеру виявлених вразливостей.

Запропоновано структурувати зовнішні фактори впливу на ФСБ на: макроекономічні, інституційні, геополітичні, цифрові та ESG-фактори. Визначено, що більшість детермінант взаємодіють між собою, формуючи мультиплікативний ефект, який може як посилювати, так і пом'якшувати загрози ФСБ. Урахування цієї взаємодії є необхідною умовою для розроблення адекватної методології оцінювання та проактивного управління забезпечення в умовах високої невизначеності та ризику.

Об'єктне поле забезпечення ФСБ запропоновано визначати як сукупність внутрішніх факторів (якість активів, стабільність пасивів, достатність капіталу, рівень ефективності, ризик-профіль, організаційно-функціональні характеристики, технологічна інфраструктура та якість корпоративного управління), які інтегруються у систему фінансових та нефінансових ризиків, та формують динамічний ризик-профіль банку.

Визначено, що механізм забезпечення ФСБ є багатовимірною, інституційно і функціонально впорядкованою системою, яка формується на основі поєднання об'єктної (характеризує ризикову природу ФСБ і включає комплекс фінансових та нефінансових ризиків), організаційної (сукупність підрозділів банку, побудована на засадах корпоративного управління, регуляторних вимог НБУ та принципах трирівневої моделі відповідальності) та функціональної компонент (плановий, аналітичний, превентивний, контрольний та стабілізаційно-регуляторний блоки) та забезпечує комплексний управлінський вплив на параметри ФСБ. Сукупна дія цих компонент забезпечує реалізацію своєчасної та адекватної управлінської реакції у режимах як нормального функціонування, так і антикризового режиму.

Метою механізму забезпечення ФСБ є формування та підтримання такого стану ризик-профілю, який гарантує здатність банку ефективно функціонувати в умовах внутрішніх та зовнішніх дестабілізаційних впливів та невизначеності, забезпечувати безперервність операційної діяльності, виконання зобов'язань перед стейкхолдерами та дотримання вимог регулятора, а також підтримувати потенціал розвитку у середньо- та довгостроковій перспективах.

Встановлено, що результативність механізму забезпечення ФСБ визначається здатністю його структурних компонент виконувати низку взаємопов'язаних завдань, серед яких ключовими є: виявлення та оцінка ризиків; формування системи інструментів ризик-менеджменту; забезпечення оптимальної структури капіталу та ліквідності; підтримання ефективної моделі корпоративного управління; планування, прогнозування та стрес-тестування ФСБ; здійснення моніторингу й контролю; забезпечення адаптивності механізму та гнучкості управлінських рішень; формування якісного інформаційно-аналітичного підґрунтя для підтримки прийняття рішень.

РОЗДІЛ 2

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В АТ КБ «ПРИВАТБАНК» В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА РИЗИКУ

2.1 Фінансово-економічна характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальною установою, стратегічна діяльність якої орієнтована переважно на роздрібний сегмент з започаткуванням роботи у корпоративному секторі за окремими, стратегічно визначеними сегментами (агросектор, харчова промисловість, компанії торгівлі й виробничі компанії) [77].

Банк перебуває у державній власності; єдиним акціонером, якому належить 100 % акцій, виступає держава. Зважаючи на цей статус, АТ КБ «ПриватБанк» дотримується встановлених Міністерством фінансів України загальних вимог до діяльності, що передбачають:

- сприяння фінансуванню пріоритетних секторів національної економіки;
- забезпечення доступності банківських послуг для всіх категорій населення, зокрема соціально вразливих груп;
- реалізацію комплексних заходів із фізичної та кібербезпеки;
- підтримання безперервності функціонування банківської системи та оперативне реагування на потенційні ризики та загрози [108].

Відповідно до критеріїв НБУ, банк належить до категорії системно важливих фінансових інститутів та має статус спеціалізованого ощадного банку, що зумовлено значним обсягом залучення коштів фізичних осіб [108], та впливає на механізми забезпечення ФСБ.

Відповідно до оновленої стратегії розвитку, АТ КБ «ПриватБанк» дотримується принципів клієнтоцентрованості, фінансової стабільності та технологічного розвитку. Стратегічними пріоритетами діяльності банку є

підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток роздрібного банкінгу, зміцнення корпоративного напрямку, розширення фінансової інклюзії та впровадження інновацій. Паралельно банк готується до майбутньої приватизації, посилюючи інституційну спроможність та інвестиційну привабливість.

Визначальною конкурентною перевагою банку є його інноваційна бізнес-модель, що забезпечила провідні позиції на національному ринку платіжних послуг та карткових розрахунків. АТ КБ «ПриватБанк» є лідером за обсягами емісії та еквайрингу електронних платіжних засобів, розвиває власну екосистему цифрових сервісів PrivatMoney, Privat24, LiqPay, а також першим в Україні впровадив міжнародні платіжні сервіси Google Pay та Apple Pay. Завдяки інноваційним рішенням банк залишається лідером за часткою безготівкових платежів в Україні та входить до рейтингу провідних еквайрів світу за версією Nielsen Report [96, 108].

З урахуванням стратегічного фокуса на роздрібному банкінгу, АТ КБ «ПриватБанк» має одну з найбільш розгалужених збутових мереж серед фінансових установ України. До його регіональної структури входить 1175 підрозділів, в т.ч. 9 філій, 1 представництво та 1165 відділень різних класифікаційних груп (68 з яких тимчасово припинили діяльність) [108]. Дистанційна інфраструктура охоплює 6858 тис. банкоматів, 10,42 тис. терміналів самообслуговування, 316 тис. POS-терміналів що забезпечує високий рівень доступності фінансових послуг для населення [108]. Крім того, банк підтримує широку мережу кореспондентських рахунків НОСТРО у провідних банках Європи та США, що створює умови для ефективного міжнародного платіжного обслуговування клієнтів [96, 108].

У 2024 році АТ КБ «ПриватБанк» продовжив стратегічний розвиток, розширюючи співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями, зокрема ЄБРР, BGK, Світовим банком та Європейською комісією [96, 108]. Така взаємодія спрямована на підтримку фінансової спроможності малого та середнього бізнесу, стимулювання енергетичної незалежності та впровадження екологічно орієнтованих технологій. Банк підтвердив відповідність своєї

Системи екологічного та соціального управління (SECM) стандартам Світового банку (ECC 1–10) і продовжує інтеграцію принципів ESG у фінансову практику.

Завдяки реалізації спільних програм із міжнародними партнерами банк активно підтримує фінансування та страхування аграрного сектору, мікро-, малого й середнього бізнесу, а також підприємств, що відновлюють діяльність унаслідок воєнних дій або переміщуються. Пріоритетними також залишаються напрями розвитку енергоефективності, впровадження цифрових технологій і підвищення доступності банківських послуг для соціально вразливих категорій населення [96, 108].

Бізнес-модель демонструє високу ефективність, про що свідчать лідерські позиції банку на ринку з контролем 36,2 % ринку коштів фізичних осіб, 36,4 % ринку роздрібного кредитування, 51,4 % безготівкових платежів [96, 108].

Капітал банку, динаміка якого подана на рисунку 2.1, є базовим елементом фінансової стійкості, що виконує функцію захисту інтересів вкладників і кредиторів від потенційних ризиків банківської діяльності.

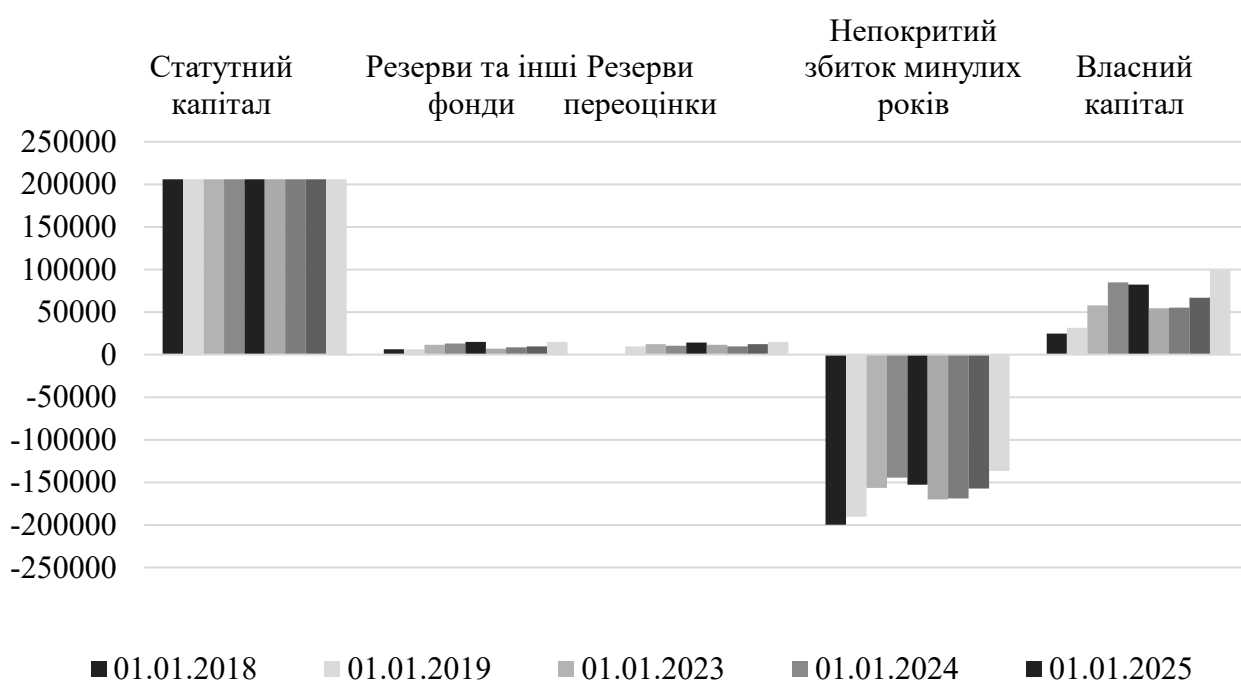


Рис. 2.1 Динамічні зміни компонентів капіталу АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по 01.07.2025, тис грн

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Аналіз динаміки капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2018–2025 рр. засвідчує поступове нарощення капіталізації, результатом чого є зміцнення фінансової стійкості. Залишки капіталу зросли з 24,793 млрд грн станом на 01.01.2018 до 102,036 млрд грн станом на 01.07.2025 (на 77,243 млрд грн або на 311,5 %).

Протягом періоду аналізу обсяг статутного капіталу залишався незмінним та склав 206,06 млрд грн, що свідчить про відсутність у потребі залучення коштів власників для капіталізації банку.

Водночас спостерігалася позитивна динаміка інших складників капіталу, що відбиває ефективність реалізованої політики управління активами та пасивами. Зокрема, резерви та інші фонди зросли більш ніж удвічі – з 6,2 млрд грн на початку періоду до понад 14,8 млрд грн у 2025 році. Зазначене свідчить про послідовне формування захисного буфера, спрямованого на покриття потенційних неочікуваних збитків, а також про підвищення стійкості банку до наслідків реалізації фінансових та операційних ризиків.

Резерви переоцінки активів також характеризуються тенденцією зростання: з 9,6 млрд грн у 2019 році до майже 14,8 млрд грн у 2025 році, що є індикатором зростання вартості активів, та позитивно впливає на динаміку залишків капіталу.

Вагомим фактором, який істотно та негативно впливає на динаміку залишків капіталу, є непокритий збиток минулих років, обсяг якого протягом аналізованого періоду хоча і скоротився з 199,9 млрд грн до 135,7 млрд грн (на 37,656 млрд грн або 18,83 %), але залишається достатньо значним. Скорочення обсягів збитковості свідчить про поступове відновлення фінансової рівноваги, оптимізацію структури активів і підвищення ефективності управління прибутковістю банку.

Така динаміка є підтвердженням зростання рівня платоспроможності, фінансової стабільності та здатності АТ КБ «ПриватБанк» забезпечувати належний рівень адекватності капіталу в умовах високої економічної турбулентності та воєнних ризиків.

Аналіз джерел фондування банку проведемо на основі даних додатка А та рисунку 2.2.

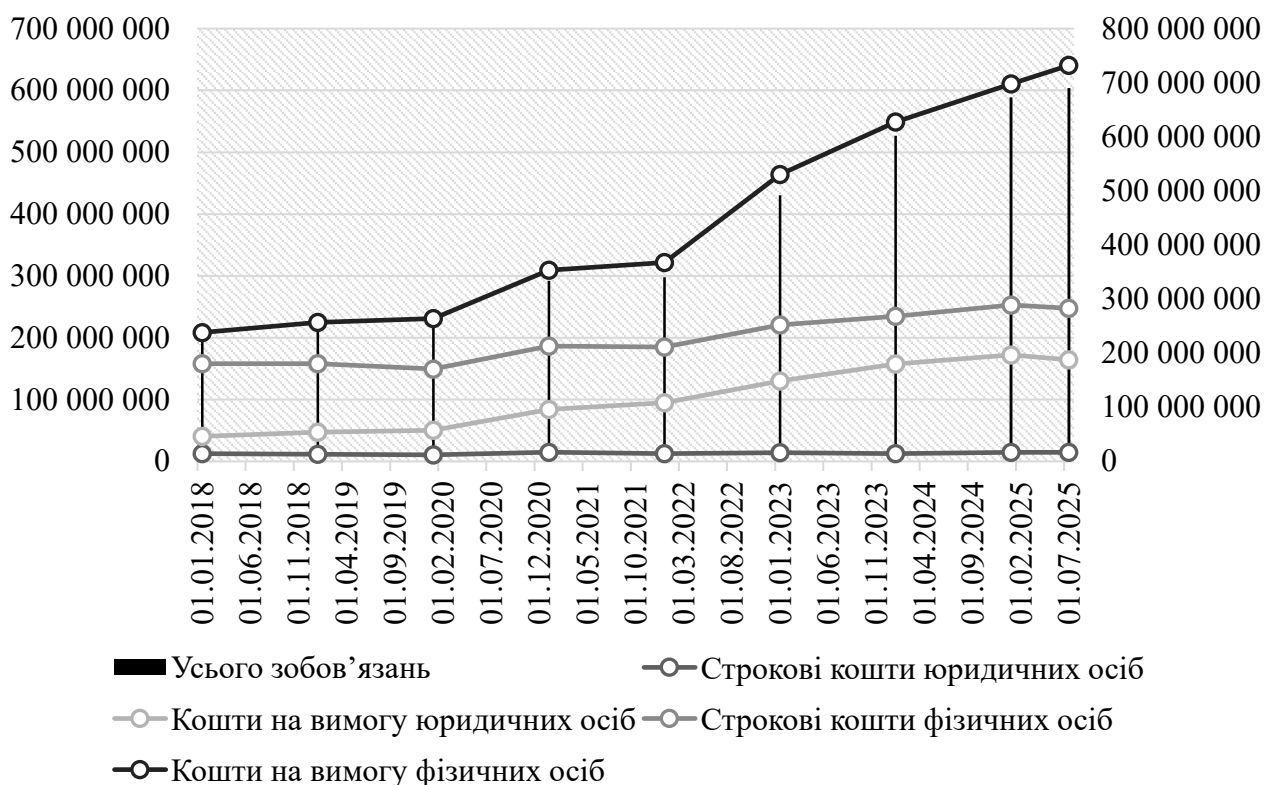


Рис. 2.2 Динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі ключових компонентів із 01.01.2018 по 01.07.2025

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Аналіз структури та динаміки зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по 01.07.2025 свідчить про суттєву трансформацію ресурсної бази, що безпосередньо впливає на рівень ліквідності, фінансову стійкість і вартість фондування. Загальні залишки зобов'язань зросли з 233,45 млрд грн на початок 2018 р. до 690,38 млрд грн станом на середину 2022 р., що відповідає приросту на 456,9 млрд грн (196 %).

Ключовим драйвером нарощення ресурсного потенціалу банку стали кошти клієнтів: їх обсяг зріс утричі, що свідчить про високий рівень довіри населення та бізнесу до банківських послуг. Водночас відбулося істотне структурне переформатування депозитної бази. Частка строкових депозитів

фізичних осіб знизилася з 50,5 % у 2018 р. до 12,1 % у 2025 р., тоді як частка коштів на вимогу зросла з 21,5 % до 56,9 %. Аналогічна тенденція характерна і для корпоративного сегмента: частка строкових депозитів юридичних осіб скоротилася з 5,45 % до 2,12 %, тоді як кошти на поточних рахунках зросли з 11,9 % до 21,7 %. Такі зміни відбивають переорієнтацію клієнтів на високоліквідні форми зберігання коштів, що є реакцією на підвищену невизначеність та волатильність операційного середовища. З погляду вартості ресурсів це зумовлює зниження середньої ціни фондування, оскільки депозити на вимогу є дешевшим джерелом фінансування порівняно зі строковими. Водночас підвищення частки короткострокових коштів створює додаткові ризики ліквідності через збільшення волатильності клієнтських потоків та скорочення прогнозного горизонту впливу депозитів.

Важливим позитивним аспектом є припинення залучення коштів НБУ, залишки яких скоротились з 12,39 млрд грн на початок 2018 р. до нуля починаючи з 2021 р. Це свідчить про зростання фінансової автономності банку та зменшення його залежності від рефінансування. Обсяги міжбанківських залучень також залишаються незначними (0,08 % пасивів станом на 01.07.2025), що підтверджує орієнтацію банку на депозитні джерела формування ресурсів.

Частка боргових цінних паперів та субординованого боргу у структурі пасивів залишається мінімальною (менше ніж 0,1 %), що підтверджує орієнтацію банку на класичну депозитну модель фінансування.

Отже, результати аналізу свідчать про зміну ресурсної стратегії АТ КБ «ПриватБанк», що характеризується переходом від залежності від централізованих і міжбанківських запозичень до переважного використання клієнтських депозитів як основного джерела фондування. Такий підхід забезпечує зниження вартості пасивів, проте вимагає вдосконалення механізмів управління ліквідністю, моніторингу строкової структури депозитів і прогнозування клієнтської поведінки.

Основні ризики генеруються напрямками розміщення залучених коштів в активи, аналіз яких проведемо на основі даних рисунка 2.3 та додатку Б.

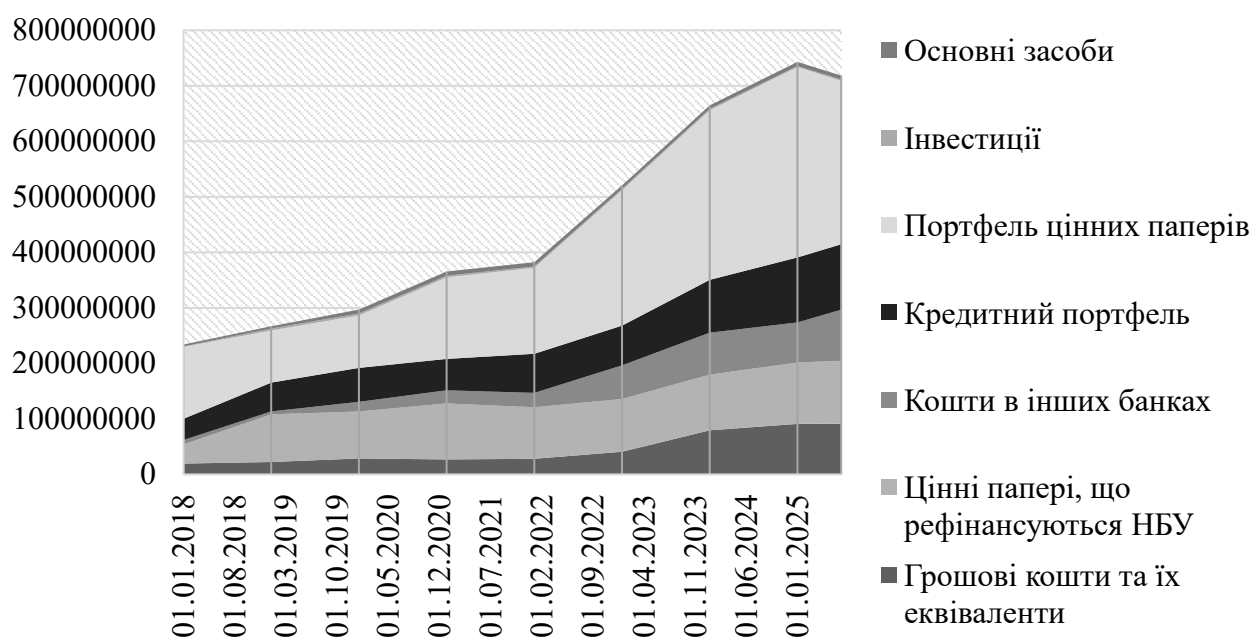


Рис. 2.3 Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі ключових компонентів із 01.01.2018 по 01.07.2025

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Аналіз структури та динаміки залишків активів АТ КБ «ПриватБанк» із 01.01.2018 по 01.07.2025 засвідчує суттєве нарощення масштабів діяльності, а також структурну трансформацію інвестиційної та кредитної політики. Залишки загальних активів збільшилися з 491,7 млрд грн у 2018 р. до 803 млрд грн станом на середину 2025 р., тобто на 63 %, а чисті активи – у 2,5 раза (з 259,1 млрд грн до 638,8 млрд грн).

Провідне місце у структурі дохідних активів посідають цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю. Їх залишки зросли з 39,17 млрд грн у 2018 р. до 153,28 млрд грн у 2025 р., а частка – з 15,1 % до 24 %. Зростання цієї категорії свідчить про переорієнтацію інвестиційної стратегії банку на довгострокові інструменти з прогнозованим грошовим потоком і помірним ризиком ринкової волатильності. Натомість цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, хоча й зросли в абсолютному вимірі з 90,22 млрд грн до 141,34 млрд грн, зменшилися в структурі активів із 34,8 % до 22,1 %. Це свідчить про поступовий перехід банку

до консервативнішої моделі управління портфелем та орієнтацію на стабільні джерела прибутковості.

Залишки наданих кредитів продемонстрували помітне нарощення – з 38,1 млрд грн у 2018 р. до 127,1 млрд грн у 2025 р. (зростання на 233 %), однак їх частка в активах зросла лише з 14,7 % до 19,9 %. Це зумовлено випереджальним зростанням обсягів вкладень в інші фінансові інструменти насамперед у цінні папери. Така структура свідчить про збалансований підхід до управління активами, коли розширення кредитування супроводжується диверсифікацією інвестицій у державні боргові інструменти та інші ліквідні активи, що мінімізує ризики концентрації.

Важливим фактором підтримання ліквідності є динаміка грошових коштів та їх еквівалентів, залишки яких зросли з 19,7 млрд грн до 72,3 млрд грн (на 267 %), а частка у структурі активів – із 7,6 % до 11,3 %. Це свідчить про підвищення здатності банку оперативно виконувати свої зобов'язання та забезпечувати платоспроможність.

Вкладення банку в цінні папери, що рефінансуються НБУ за період дослідження зросли більш ніж удвічі – до 113,96 млрд грн. Попри це, їхня частка в чистих активах знизилася з пікового рівня 2019 р. (30,6 %) до 17,8 % у 2025 р., що свідчить про зменшення залежності банку від вторинних резервів ліквідності.

Одночасно спостерігається зменшення обсягів вкладень в інші банки (з 7,9 млрд грн до 7,1 млн грн), що відображає оптимізацію структури ліквідності на користь внутрішніх резервів ліквідності.

Оптимізація структури балансу вплинула на динаміку інших активів: їх частка скоротилася з 9,7 % у 2018 р. до 3,3 % у 2025 р., що свідчить про зменшення обсягу низькодохідних та низько ліквідних позицій. Основні засоби та нематеріальні активи зростали повільними темпами (приблизно на 132 %), зберігаючи незначну частку у структурі активів (близько 1 %), що відображає стратегічний фокус банку на фінансових, а не капіталомістких активах.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що структура активів АТ КБ «ПриватБанк» зазнала трансформації, орієнтованої на підвищення

ліквідності, збалансування прибутковості та контроль ризиків. Поточна модель управління активами дозволяє банку підтримувати оптимальний баланс між дохідністю та ризиком, забезпечуючи високий рівень платоспроможності навіть за умов високої невизначеності та ризиків операційного середовища. Водночас нарощення частки активів, пов'язаних із кредитним ризиком, вимагає подальшого вдосконалення системи ризик-менеджменту, зокрема у сфері формування резервів та управління якістю кредитного портфеля.

Основні фінансові результати діяльності АТ КБ «ПриватБанк» наведені на рисунку 2.4.

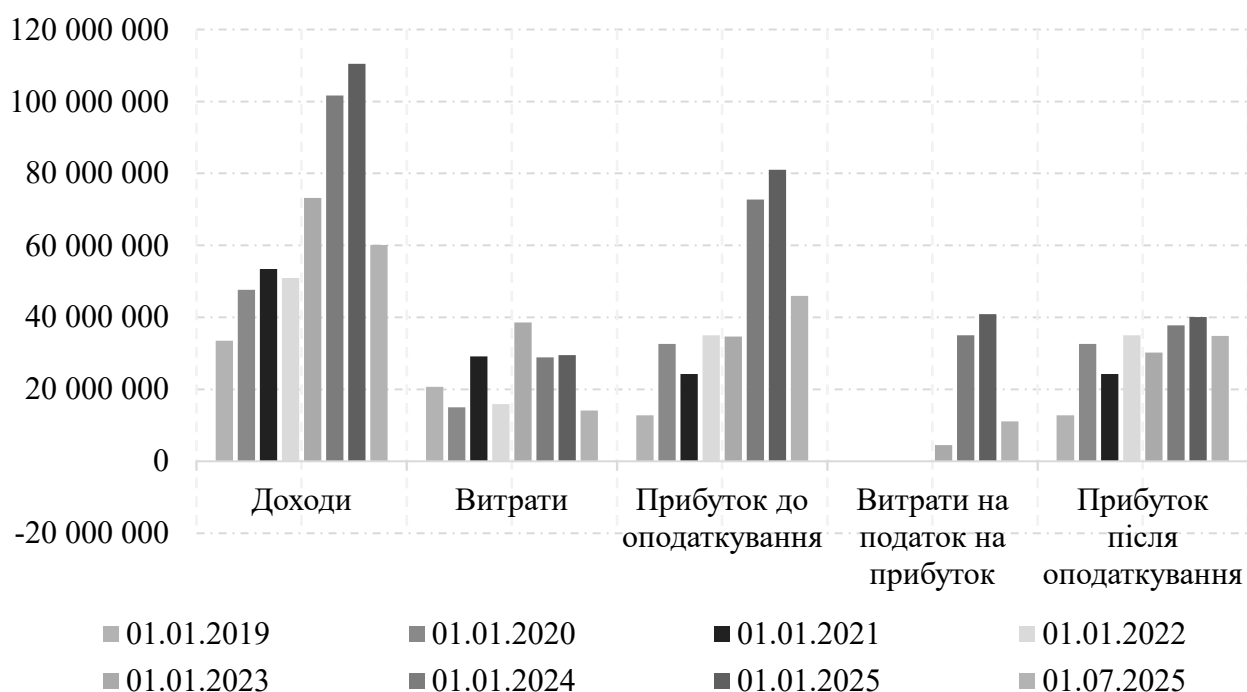


Рис. 2.4 Динаміка фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по 01.07.2025, тис грн

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Аналіз динаміки доходів, витрат і фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за 2018–2025 рр. свідчить про стійке зростання операційної ефективності, відновлення прибутковості та підвищення фінансової результативності діяльності навіть за умов невизначеності, ризиків та зростання податкового навантаження.

У 2018 р. банк зазнав збитку в розмірі 22,97 млрд грн, що було наслідком значного розриву між доходами (20,29 млрд грн) і витратами (43,23 млрд грн), зумовленого впливом післякризових факторів та націоналізації. Починаючи з 2019 р., спостерігається чіткий тренд переходу до стійкої прибутковості: чистий прибуток після оподаткування становив 12,8 млрд грн, а вже у 2020 р. зріс до 32,6 млрд грн. У 2021 р. прибутковість банку дещо скоротилася до 24,3 млрд грн, що пояснюється підвищенням операційних витрат унаслідок зростання собівартості залучених ресурсів і коливань фінансового ринку.

Період 2022–2024 рр. характеризується суттєвим покращенням показників діяльності. У 2024 р. дохід банку склав 101,64 млрд грн, прибуток до оподаткування – 72,77 млрд грн, а чистий прибуток після оподаткування – 37,76 млрд грн. Високий рівень податкових відрахувань (35 млрд грн) істотно вплинув на кінцевий результат, що пов'язано з поточною державною політикою спрямування частини прибутку державних банків до бюджету. Попри це, банк утримував високі показники рентабельності та залишався одним із головних платників податків фінансового сектору.

Станом на 01.01.2025 зафіксовано історичний максимум доходів – 110,51 млрд грн, що на 8,7 % перевищує попередній рік. Прибуток до оподаткування становив 81 млрд грн, а чистий прибуток – 40,14 млрд грн за умови податкових відрахувань у сумі 40,86 млрд грн. Така структура фінансового результату підтверджує, що значна частка прибутку банку формується внаслідок ефективного управління активами, збереження високої операційної маржі та оптимізації адміністративних витрат.

За підсумками першого півріччя 2025 р. банк продовжив позитивну динаміку: доходи склали 60,11 млрд грн, витрати – 14,14 млрд грн, що забезпечило прибуток до оподаткування у розмірі 45,97 млрд грн і чистий прибуток 34,88 млрд грн після сплати 11,09 млрд грн податків.

Отже, динаміка фінансових результатів свідчить про стабільне зростання ефективності операційної діяльності, високу маржинальність та здатність банку генерувати сталий прибуток навіть за умов зростання фіскального тиску.

Водночас значна частка перерахувань прибутку до державного бюджету обмежує можливості банку щодо реінвестування у власний капітал і потребує пошуку збалансованих підходів до розподілу прибутку між державою та банком як суб'єктом господарювання.

Динаміка показників ефективності діяльності банку наведена на рисунку 2.5.

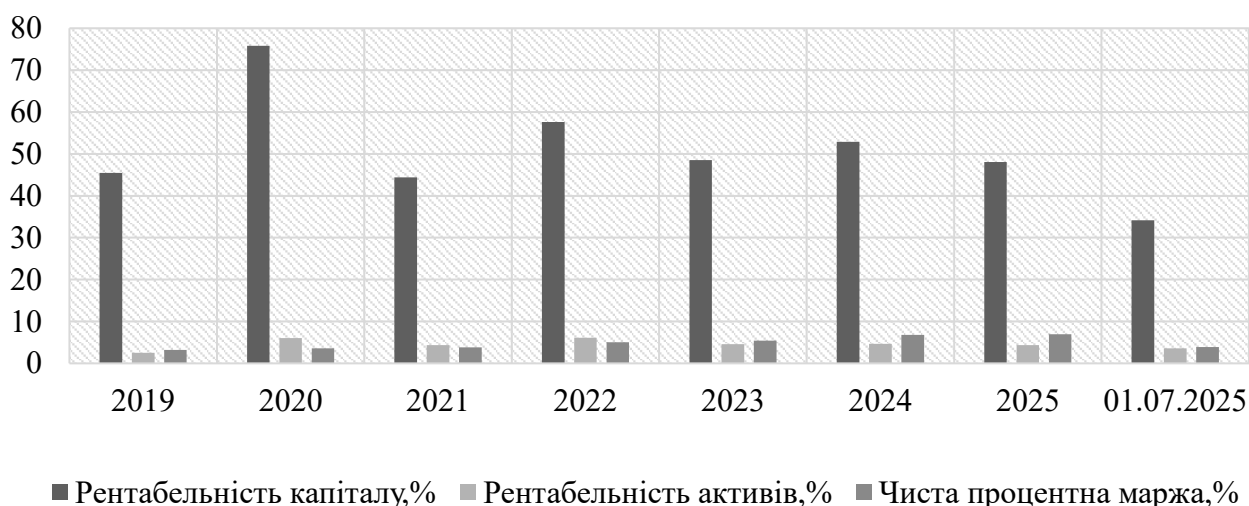


Рис. 2.5 Динаміка показників ефективності АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по 01.07.2025, тис грн

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Наведені дані свідчать, що попри негативний вплив операційного середовища, який призводив до волатильності показників, ефективність АТ КБ «ПриватБанк» залишається високою – банк підтримує значну рентабельність капіталу та активів завдяки зростанню чистої процентної маржі та контролюваності витрат. Попри певне уповільнення у 2025 році, динаміка показників свідчить про сталу операційну стійкість та здатність ефективно реагувати на зміни операційного середовища. Підтвердженням ефективності бізнес-моделі банку є те, що АТ КБ «ПриватБанк» у 2024 році визнаний найбільш ефективним банком Центральної та Східної Європи за показником прибутковості активів [108].

2.2 Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Оцінювання структури суттєвих ризиків та рівня достатності капіталу становить основу аналізу фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк», оскільки саме ці фактори визначають його спроможність зберігати стабільність діяльності за умов зовнішньої невизначеності та ризиків.

Банком визначено, що кредитний ризик має суттєвий вплив на рівень фінансової стійкості у поточному періоді. За даними банку «у прогностному періоді очікується помірне зростання кредитного ризику, що проявиться у підвищенні показника вартості ризику внаслідок розширення кредитного портфеля та збільшення обсягів видачі нових кредитів. Водночас рівень непрацюючих кредитів залишатиметься стабільним» [108].

Індикатором рівня кредитного ризику є показник Net Loan Portfolio Ratio (NLPR), який характеризує частку чистих кредитів у валовому портфелі та дозволяє оцінити ефективність покриття кредитних ризиків (рис. 2.6).

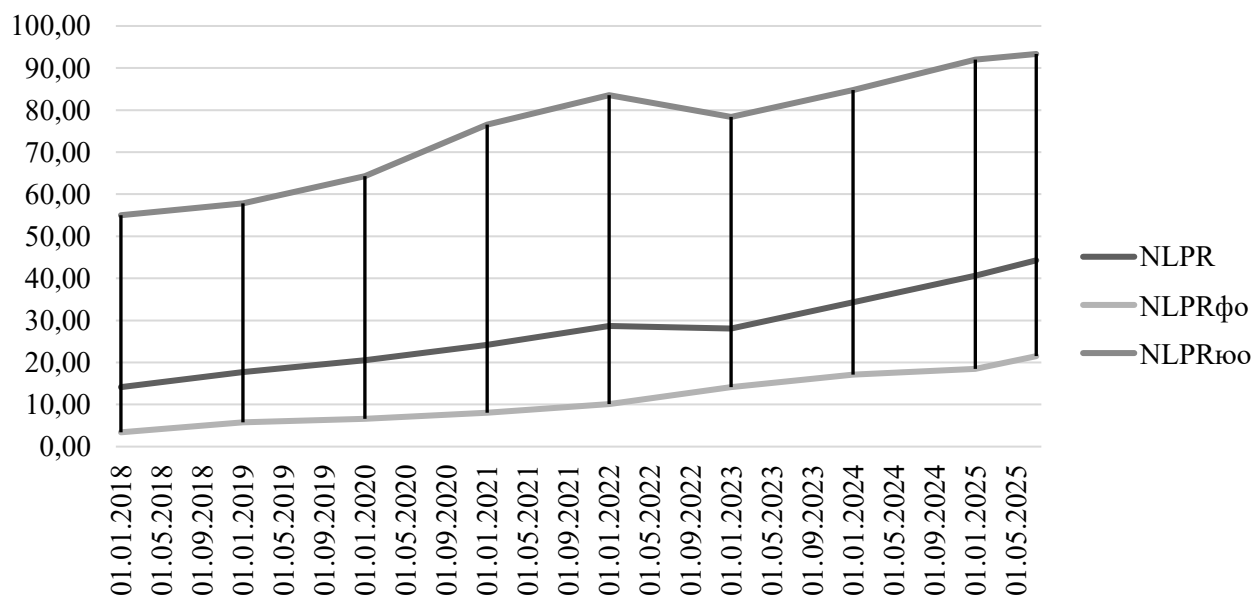


Рис. 2.6 Динаміка рівня кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» (у розрізі позичальників) з 01.01.2018 по 01.07.2025, %

Джерело: розраховано автором на основі [38, 103-108]

Наведені дані демонструють сталу позитивну тенденцію зростання NLPR з 01.01.2018 по 01.07.2025 р. Його підвищення з 14,15 % до 44,29 % характеризує послідовне зниження рівня кредитного ризику як результат скорочення частки знецінених кредитів у загальному їх обсязі. У корпоративному сегменті (NLPR_{юо}) зафіксовано поступове підвищення з 3,4 % у 2018 р. до 21,5 % у 2025 р., що пояснюється врегулюванням непрацюючих кредитів та підвищення вимог до оцінювання позичальників. У роздрібному сегменті (NLPR_{фо}) спостерігається ще більш виражена позитивна динаміка зі зростанням з 55,02 % на початок 2018 р. до 93,34 % у липні 2025 р. Це відображає підвищення ефективності системи управління кредитним ризиком, посилення контролю за платоспроможністю клієнтів та зміцнення якості роздрібного портфеля.

Роздрібний кредитний портфель характеризується високою якістю та стабільною позитивною динамікою (додаток В, табл. В.1). Частка кредитів 1 класу зросла з 57 % у 2019 р. до понад 90 % у 2025 р., тоді як дефолтний 5 клас скоротився більш ніж утричі. Зниження частки ризикових кредитів супроводжується збільшенням обсягів кредитування у сегменті позичальників з низькою ймовірністю дефолту, що свідчить про ефективність системи управління кредитним ризиком роздрібного сегмента. У корпоративному сегменті кредитного портфеля у 2019–2025 рр. (додаток В, табл. В.2) простежується поступове покращення структури за рівнем кредитного ризику. Частка дефолтних позичальників (10 клас) зменшилась із понад 96 % у 2019 р. до близько 81 % у першому півріччі 2025 р. Водночас зросла частка кредитів найвищих класів, що вказує на активізацію кредитування платоспроможних клієнтів. Проте концентрація понад 99 % сукупного ризику у межах 10 класу засвідчує наявність структурних вразливостей у корпоративному сегменті.

Отже, протягом 2019–2025 рр. відбулося суттєве зниження рівня кредитного ризику банку. Водночас збереження високої концентрації ризику у корпоративному сегменті зумовлює потребу у подальшому вдосконаленні системи управління непрацюючими кредитами, динаміка яких наведена на рисунку 2.7.

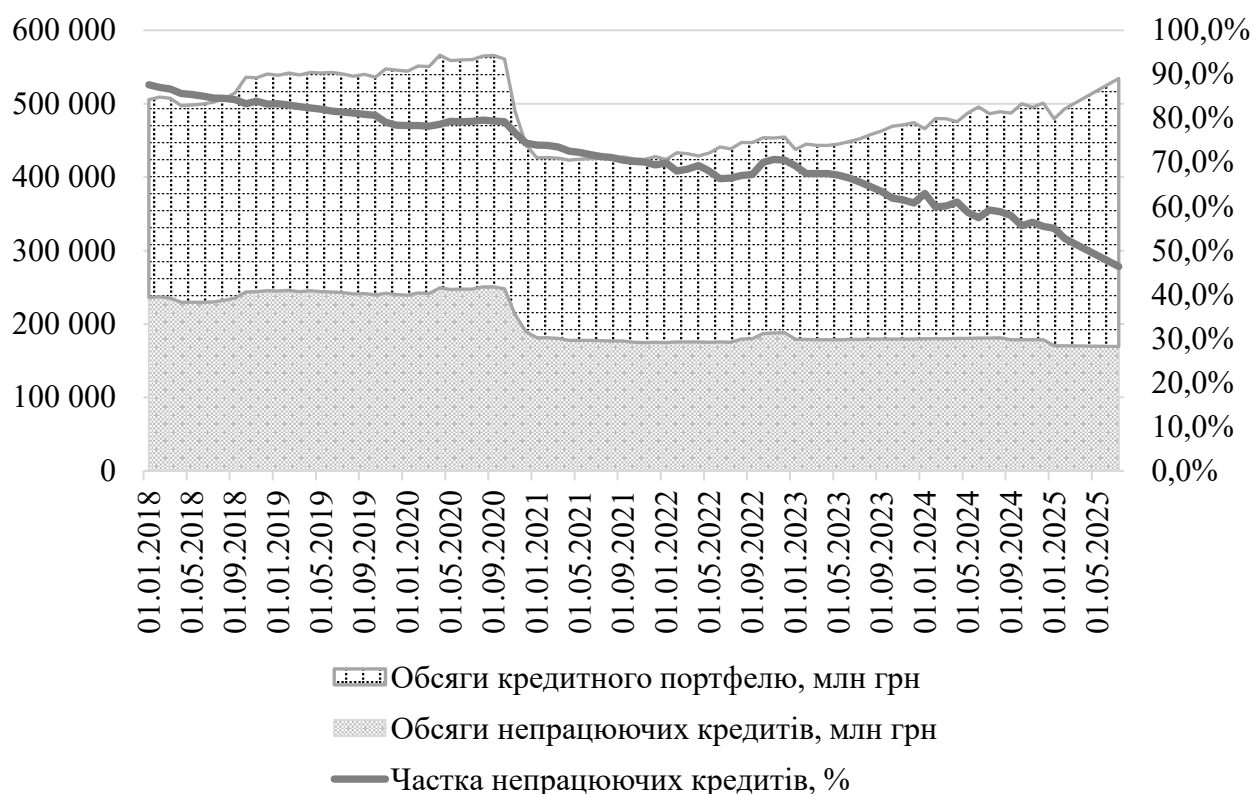


Рис. 2.7 Динаміка непрацюючих кредитів у АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по 01.07.2025

Джерело: побудовано автором на основі [116]

Упродовж 2018–2025 рр. спостерігалось поступове скорочення обсягів непрацюючих кредитів на 55,3 млрд грн (–23,4 %), що свідчить про послідовну реалізацію програм очищення балансу та підвищення якості активів. Після початкового зростання NPL у 2018–2020 рр. банк забезпечив стаке зниження їх рівня завдяки реструктуризації заборгованості, активній роботі з проблемними позичальниками та впровадженню консервативної кредитної політики.

Попри позитивну динаміку, рівень NPL залишається значним через історичні ризики, успадковані від попередніх власників, що зумовлює потребу подальшого посилення юридичних механізмів їх врегулювання.

Динаміка нормативів кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк» у 2018–2025 рр. (табл. 2.1) свідчить про загальне дотримання вимог НБУ, що підтверджує ефективність системи управління кредитними ризиками та належний рівень контролю за концентрацією кредитних експозицій.

Таблиця 2.1

Динаміка нормативів кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк»

з 01.01.2018 по 01.08.2025, %

Дата	H7 (для спеціалізованих ощадних банків - ≤20%)	H8 (≤8-кратного розміру регулятивного капіталу)	H9 (для спеціалізованих ощадних банків - ≤20%)
01.01.2018	7,16	0,00	0,11
01.01.2019	6,26	0,00	0,19
01.01.2020	16,64	32,04	0,43
01.01.2021	9,62	0,00	0,16
01.01.2022	8,01	0,00	0,08
01.01.2023	6,37	0,00	0,00
01.01.2024	5,47	0,00	0,00
01.01.2025	6,69	0,00	0,02
01.08.2025	17,55	51,09	0,71

Джерело: складено автором на основі [64]

Значення нормативів H7 та H9 стабільно перебували в межах регуляторних лімітів, що відображає збалансованість структури кредитного портфеля. Водночас різке зростання показника H8 у 2020 та середині 2025 року вказує на тимчасове посилення ризикового навантаження, пов'язане зі змінами у вартості активів та концентрацією окремих кредитних зобов'язань. Це потребує посилення моніторингу та превентивного управління для запобігання накопиченню системних ризиків.

Портфель цінних паперів, основу якого становлять державні боргові інструменти, також є джерелом кредитного ризику для банку. У 2023–2025 рр. якість цих активів знизилася, що підвищило ймовірність втрат та вплинуло на ФСБ. Станом на 01.01.2024 ризик дефолту за державними паперами коливався від 4,1 % до 14,6 % (LGD – 50 %), а очікувані збитки – від 2,1 % до 7,3 %. На початок 2025 р. рейтинг України в іноземній валюті залишався на рівні «С», при цьому ймовірність дефолту становила 0,7–13,9 % для гривневих та 2,5–26,6 % для валютних облігацій. Така концентрація ризику потребує подальшого вдосконалення системи управління кредитним ризиком у портфелі державних цінних паперів для збереження фінансової стійкості банку.

За результатами оцінювання ризик-профілю банку, одним із ключових визначено ризик ліквідності.

Порівняльний аналіз структури активів та зобов'язань за строками, представлений на рисунку 2.8, підтверджує наявність дисбалансів у залученні та розміщенні коштів для АТ КБ «ПриватБанк».

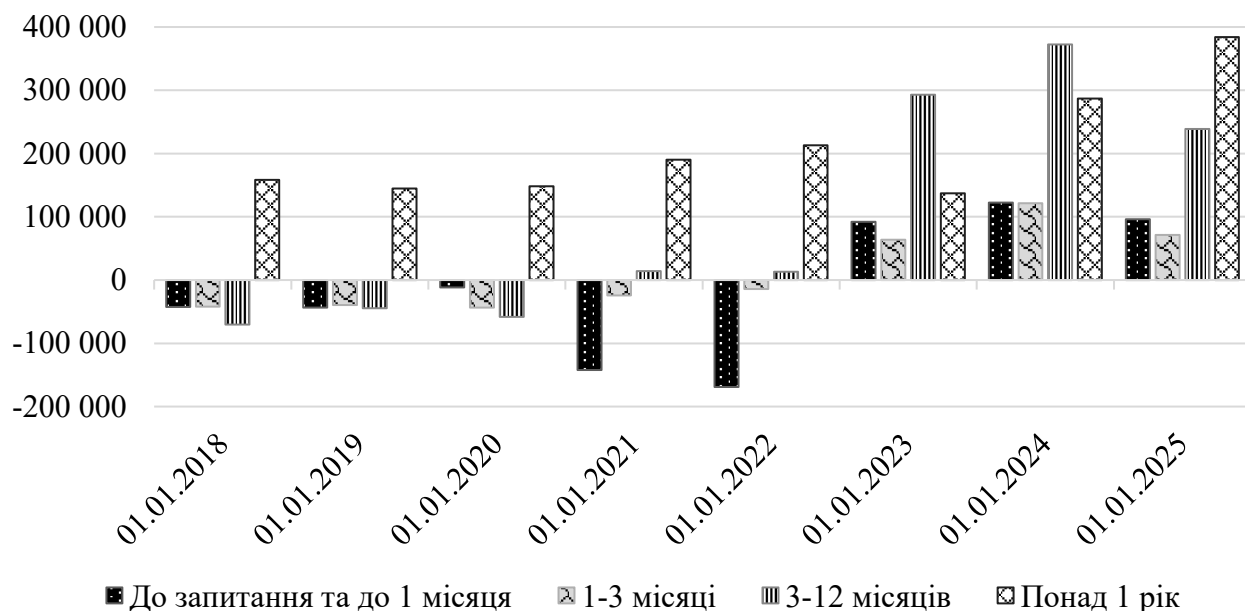


Рис. 2.8 Динаміка кумулятивних GAPів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за сумами та строками з 01.01.2018 по 01.01.2025, млн грн

Джерело: складено автором на основі матеріалів [103-108]

Аналіз динаміки кумулятивного GAPу між активами та зобов'язаннями АТ КБ «ПриватБанк» у 2018–2025 рр. свідчить про суттєві зміни у структурі строкової ліквідності банку, що відображає трансформацію політики управління ризиком ліквідності. У період 2018–2020 років спостерігалось стійке від'ємне значення кумулятивного GAPу в короткострокових інтервалах, що вказує на дефіцит ліквідності та переважання короткострокових зобов'язань над активами. Така структура означала підвищену вразливість банку до ризику відпливу коштів та необхідність залучення короткострокових джерел фінансування для підтримання платоспроможності.

Починаючи з 2021 року, негативні значення кумулятивного GAPів зберігалися у коротких строках, однак одночасно зафіксовано поступове нарощування позитивного GAPу за сегментом понад один рік, що свідчить про

зміну політики управління ліквідністю в напрямі підвищення стабільності ресурсної бази. Особливо помітною ця тенденція стала з 2023 року, коли показники GAPу набули позитивних значень у всіх часових інтервалах, що характеризує надлишкову ліквідність та зміцнення фінансової позиції банку. Таке зрушення в структурі строкової ліквідності зумовлено як реструктуризацією балансу після кризових періодів, так і адаптацією до нових регуляторних вимог НБУ щодо буферів ліквідності, контрольованих за допомогою нормативів LCR і NSFR.

Отже, динамічна трансформація кумулятивного GAPу демонструє перехід банку від моделі дефіцитної короткострокової ліквідності до моделі структурного профіциту, що суттєво знижує ризик втрати платоспроможності, підвищує здатність банку виконувати свої зобов'язання в умовах кризових ситуацій і свідчить про формування стійкої політики управління ризиком ліквідності в середньо- та довгостроковій перспективі.

Коефіцієнтний аналіз ліквідності банку (табл. 2.2) за період з 2019 по 2025 рік свідчить про високу здатність банку забезпечувати своєчасне виконання зобов'язань перед клієнтами та контрагентами.

Таблиця 2.2

Динаміка коефіцієнтів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по
01.07.2025

Показник	Значення, станом на 01.01:							01.08. 2025
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Нормативи ліквідності, встановлені НБУ								
LCR _{ВВ} (не <100 %)	263,6	268,3	278,2	258,9	472,3	462,8	349,46	279,25
LCR _{ів} (не <100 %)	102,0	307,7	218,2	200,4	262,1	266,0	306,38	225,05
NSFR (не <100 %)	X	X	X	156,57	174,72	185,21	128,21	127,09
Додаткові коефіцієнти								
миттєвої ліквідності	25,3	21,7	29,2	12,8	11,3	17,4	45,62	29,73
загальної ліквідності	209,6	121,0	115,8	119,6	111,8	114,1	39,68	26,98
співвідношення високоліквідних до дохідних активів	14,9	18,0	13,1	12,4	12,8	19,8	59,31	43,94
співвідношення кредитів до депозитів	130,6	128,6	75,8	76,0	54,6	50,7	122,58	129,50

Джерело: складено та розраховано автором на основі [38, 64, 103-108]

Аналіз динаміки показників ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» у 2019–2025 рр. свідчить про збереження загальної здатності банку підтримувати нормативну ліквідність при певних коливаннях її рівня під впливом зовнішніх факторів. Нормативи LCR_{вв} та LCR_{ів} упродовж усього періоду суттєво перевищували мінімально допустиме значення 100 %, що засвідчує достатню короткострокову стійкість банку: їхні значення у 2025 р. становили відповідно 349,46 % та 306,38 %, з подальшим помірним зниженням до 279,25 % і 225,05 % станом на 01.08.2025 р. Разом із тим, показник NSFR у 2025 р. зменшився до 128,21–127,09 %, що вказує на певне послаблення довгострокової ліквідності внаслідок скорочення стабільних джерел фінансування.

Додаткові коефіцієнти ліквідності демонструють змішані тенденції: коефіцієнт миттєвої ліквідності зріс до 45,62 %, що свідчить про посилення здатності банку оперативно покривати короткострокові зобов'язання, тоді як показник загальної ліквідності знизився до 39,68 %, що може свідчити про концентрацію активів у менш ліквідних формах. Частка високоліквідних активів у дохідних активів збільшилася до 59,31 %, відбиваючи консервативну стратегію управління активами та пріоритет збереження ліквідності над прибутковістю. Водночас співвідношення кредитів до депозитів у 2025 р. зросло до 122,58 %, а на 01.08.2025 р. – до 129,5 %, що сигналізує про зниження рівня трансформаційної ліквідності та потенційне зростання ризику дефіциту ресурсів у разі відтоку депозитів. У цілому, банк зберігає нормативну ліквідність та достатню здатність до виконання поточних зобов'язань, однак тенденції останнього періоду вказують на потребу в оптимізації структури активів та пасивів для зміцнення фінансової стійкості в довгостроковій перспективі.

АТ КБ «ПриватБанк» не відносить валютний ризик до переліку суттєвих, однак, з огляду на посилення коливань валютних курсів на поточному етапі розвитку банківської системи, доцільним є здійснення аналізу валютної позиції банку (рис. 2.9).

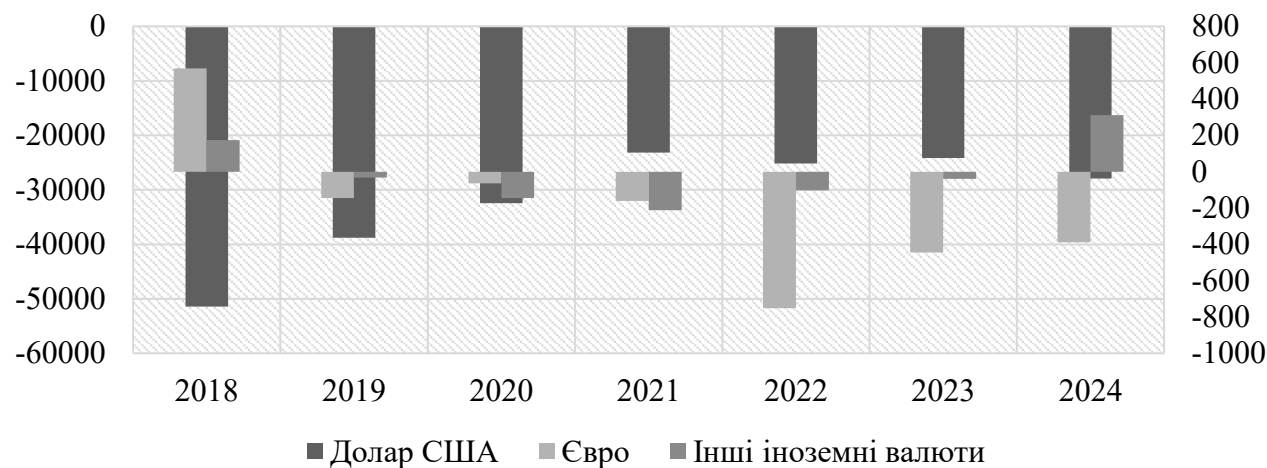


Рис. 2.9 Динаміка валютної позиції АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2024 роки, млн грн

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [103-108]

Наведені дані свідчать, що, попри поступове скорочення абсолютних обсягів відкритих валютних позицій, АТ КБ «ПриватБанк» залишається вразливим до валютного ризику. Найвищий рівень чутливості до коливань валютного курсу зберігається у сегменті долара США, який формує основну частку валютного ризику банку, тоді як позиції в євро та інших валютах мають обмежений вплив на загальну валютну експозицію.

Результати оцінювання впливу валютного ризику на капітал АТ КБ «ПриватБанк» наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Вплив валютного ризику на капітал АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2024 рр.

Валюта, млн грн	Станом на 01.01							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Вплив підвищення курсів валют								
Долар США	на 20%						на 10%	
	(11 106)	(10 642)	(8 093)	(6 954)	(5 066)	(5 533)	2 901	3287
Євро	на 10%							
	(959)	57	(15)	(7)	(16)	(75)	(23)	(20)
Інші	на 5%							
	15	9	(2)	(7)	(11)	(5)	(1)	8
Вплив зниження курсів валют на 5%								
Долар США	2 777	2 661	2 023	1 738	1 266	1 383	(1 442)	(1639)
Євро	479	(28)	7	3	8	38	11	10
Інші	(15)	(9)	2	7	11	5	1	8

Джерело: складено автором на основі матеріалів [103-108]

Аналіз впливу валютного ризику на капітал АТ КБ «ПриватБанк» у 2018–2025 рр. свідчить про поступове зниження чутливості банку до коливань валютних курсів, що свідчить про ефективніше управління відкритою валютною позицією. Найбільший потенційний вплив традиційно має долар США, проте його ефект у разі девальвації гривні скоротився з 11,1 млрд грн у 2018 р. до +2,9 млрд грн у 2024 р., що свідчить про перехід до збалансованої позиції. Вплив коливань курсу євро та інших валют є незначним та не становить системного ризику для капіталу та ФСБ. Отримані дані підтверджують висновок менеджменту банку, що валютний ризик не є суттєвим.

Динаміка лімітів валютної позиції АТ КБ «ПриватБанк», представлена в таблиці 2.4, також свідчить про чутливість банку до коливань валютних курсів.

Таблиця 2.4

Динаміка лімітів валютної позиції АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по
01.08.2025

Ліміт	Станом на 01.01							01.08. 2025
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
загальної довгої відкритої валютної позиції (не більше 5%), %	173,99	86,47	92,7	86,46	92,58	88,76	105,99	112,3
загальної короткої відкритої валютної позиції банку (не більше 5 %), %	0	1,42	0,06	1,18	1,32	0,69	0,09	0,06

Джерело: складено автором на основі матеріалів [64]

Позитивною тенденцією є те, що показник загальної короткої відкритої валютної позиції утримувався на стабільно низькому рівні у межах 0,00–1,42 % та повністю відповідав нормативним вимогам НБУ. Враховуючи, що в поточних умовах банк є чутливим за пасивами (короткі позиції в доларах США та євро), достатнє покриття валютного ризику капіталом сприяє зміцненню його фінансової стійкості та стійкості до коливань валютного ринку.

Процентний ризик банку також не включено до складу суттєвих, однак вважаємо за доцільне провести його аналіз на основі даних рисунка 2.10.

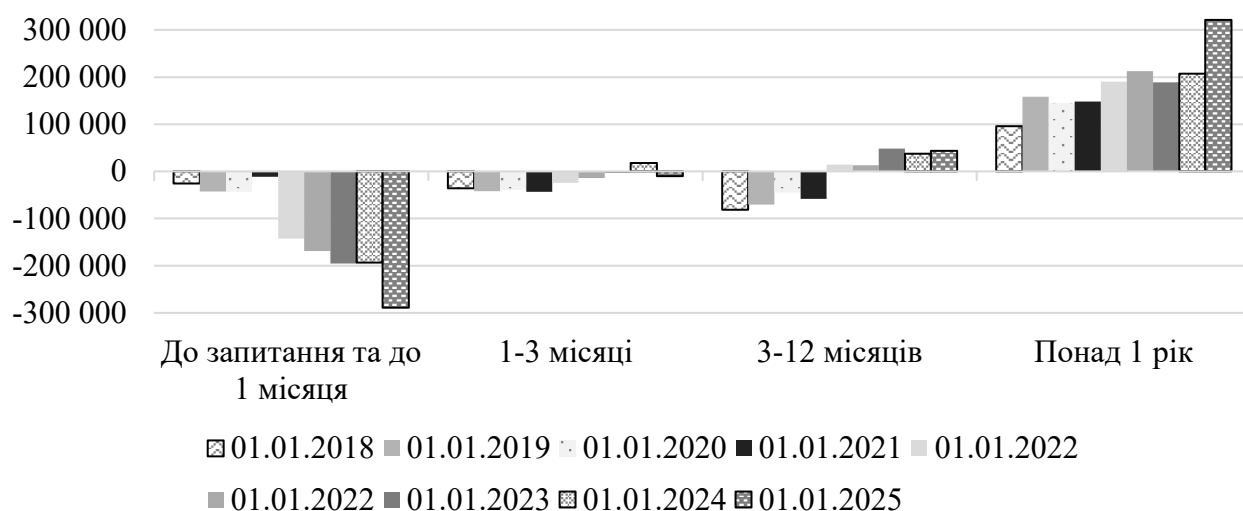


Рис. 2.10 Динаміка процентних GAPів АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2024 роки, млн грн

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [103-108]

Аналіз динаміки процентних GAPів АТ КБ «ПриватБанк» у 2018–2025 рр. засвідчує суттєві структурні зрушення в управлінні активами та пасивами за строками переоцінки процентних ставок. Протягом усього періоду зберігається негативний GAP у короткострокових часових інтервалах («до запитання та до 1 місяця» і «1–3 місяці»), що підтверджує висновок щодо домінування зобов'язань із короткими строками переоцінки над аналогічними активами. Така структура підвищує чутливість банку до зростання процентних ставок, оскільки вартість фондування реагує на зміни швидше, ніж дохідність активів. Найвищий рівень розриву зафіксовано станом на 01.01.2025 у сегменті «до запитання та до 1 місяця» (–289258 млн грн), що потенційно знижує чисту процентну у разі підвищення ставок на ринку.

На довгостроковому часовому горизонті («понад 1 рік») простежується стійке позитивне значення GAPів, яке зросло з 95987 млн грн у 2018 р. до 321037 млн грн у 2025 р. Це свідчить про перевищення активів, чутливих до зміни процентної ставки, над зобов'язаннями, що потенційно знижує чисту процентну у разі зниження процентних ставок на ринку.

Відповідно до отриманих результатів для підвищення стійкості банку до волатильності ринкових процентних ставок та збереження стабільності фінансових результатів необхідною є подальша оптимізація строкової структури балансу для збалансування GAPів.

Аналіз динаміки мінімального розміру операційного ризику, включеного до розрахунку регулятивного капіталу АТ КБ «ПриватБанк», з 01.01.2022 по 01.08.2025 засвідчив суттєве зростання цього показника.

У 2022–2023 рр. його значення залишалося стабільним на рівні 4125448,25 тис. грн, що свідчило про відносну сталість обсягу операційних ризиків у структурі капіталу. На початок 2024 року показник збільшився у два рази порівняно з попереднім періодом до 8250896,5 тис. грн. Станом на 01.01.2025 значення показника зменшилося до 7650855,99 тис. грн, що становить зниження приблизно на 7,27 % порівняно з піком початку 2024 року. Водночас на 01.08.2025 мінімальний розмір операційного ризику зріс до 16688427,63 тис. грн, тобто на 118,13 % порівняно з початком року.

Отримані дані підтверджують висновки банку щодо того, що «операційний ризик, який охоплює загрози для фізичної інфраструктури, безпеки персоналу та надійності інформаційних систем, залишається критичним через постійні обстріли та розгортання військових дій на нових територіях» [108].

Банком до складу суттєвих ризиків віднесено екологічні та соціальні ризики. Це зумовлено тим, що їхній вплив безпосередньо позначається на рівні фінансової стійкості, вартості капіталу та репутаційному капіталі банку.

У структурі ризик-профілю ці ризики охоплюють фізичні та перехідні екологічні ризики, соціальні та управлінські ризики, що зумовлюють імовірність фінансових втрат, недоотримання запланованих доходів або репутаційних збитків унаслідок дії ESG-факторів на контрагентів та портфель активів.

Отже, за результатами проведеного дослідження вважаємо, що найбільший негативний вплив на ФСБ на коротко- та середньостроковому горизонті матимуть кредитний ризик та ризик ліквідності.

Спроможність банку поглинати ризики та протидіяти зовнішнім шокам визначається рівнем його капіталізації (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка капіталізації АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2025

Показник	Станом на 01.01							01.07.
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2025
Нормативи капіталу НБУ								
Мінімального розміру регулятивного капіталу (не менше 200 млн грн), млрд грн	19556	19224	35257	40843	54539	64843	59 942	59982
Достатності регулятивного капіталу (не менше 10 %), %	17,46	14,15	28,09	18,33	22,93	21,75	н/р	
Достатності регулятивного капіталу (не менше 9,25%)	н/р						14,96	13,65
Достатності основного капіталу (не менше 7%), %	н/р	7,13	14,06	9,17	11,47	10,88	н/р	
Достатності капіталу 1 рівня (не менше 7,5%)	н/р						14,96	13,65
Достатності основного капіталу 1 рівня (не менше 5,625%)	н/р						14,96	13,65
Додаткові показники капіталізації								
Показник надійності, %	12,56	21,01	16,52	26,68	11,78	14,10	8,60	14,56
Показник участі капіталу у формуванні активів, %	11,16	17,36	14,18	11,43	7,86	12,36	7,92	12,71
Фінансовий важіль, од.	7,96	4,76	6,05	3,75	8,49	7,09	11,63	6,87
Мультиплікатор капіталу, од.	8,96	5,76	7,05	8,75	12,73	8,09	9,72	7,87

Примітка: н/р – показник не розраховується внаслідок зміни в мінімальних вимогах до нормативів достатності капіталу банків з 5 серпня 2024 року

Джерело: складено автором на основі матеріалів [38, 64, 103-108]

Аналіз динаміки нормативів капіталу АТ КБ «ПриватБанк» за 2019–2025 рр. свідчить про підтримання регуляторних нормативів на рівні, що перевищує мінімальні вимоги НБУ. Обсяг регулятивного капіталу зріс із 19,6 млрд грн у 2019 р. до понад 59,9 млрд грн станом на 01.07.2025, що відображає послідовну політику докапіталізації та реінвестування прибутків. Норматив достатності регулятивного капіталу упродовж періоду коливався в межах 14–28 %, демонструючи достатній рівень захисту від ризиків навіть в умовах високого рівня невизначеності та ризиків.

Водночас протягом періоду аналізу спостерігається істотна мінливість рівня капіталізації, оцінена за допомогою додаткових показників достатності

капіталу. Показник надійності підвищився з 12,56 % у 2019 р. до 26,68 % у 2022 р., що зумовлено зростанням прибутковості та покращенням структури активів. У наступні роки зафіксовано зниження до 8,6 % у 2025 р., що відображає зростання навантаження на власний капітал через розширення активних операцій при відносно повільному прирості капіталу. Станом на 01.07.2025 показник стабілізувався на рівні 14,56 %, перевищуючи орієнтовні нормативні межі. Коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів демонструє схожу динаміку: після зростання до 17,36 % у 2020 р., він скоротився до 7,92 % на початок 2025 р., що свідчить про підвищену залежність банку від залучених ресурсів. Це корелює з поведінкою коефіцієнта фінансового важеля, який знизився з 7,96 од. у 2019 р. до 3,75 од. у 2022 р., а потім зріс до 11,63 од. у 2025 р., характеризуючи збільшення фінансового навантаження. На 01.07.2025 показник зменшився до 6,87 од., що свідчить про часткове відновлення фінансової рівноваги. Аналогічну динаміку має мультиплікатор капіталу, який коливався від 5,76 од. у 2020 р. до 12,73 од. у 2023 р., підтверджуючи активне використання залучених коштів для фінансування приросту активів.

Слід наголосити на тому, що банк має достатній потенціал для адсорбції ризиків, що підтверджується результатами оцінки стійкості, проведеної НБУ у 2023 році (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Результати оцінки стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Показник	Дані банку на 01.04.23	AQR на 01.04.23	За базовим макроекономічним сценарієм			Необхідний (цільовий) рівень
			1-й	2-й	3-й	
			прогнозований рік			
ОК, млн грн	27 248	27 248	99 258	137 558	170 105	-
РК, млн грн	54 466	54 466	110363	148 663	181 210	-
H2	23,5%	23,5%	45,2%	60,3%	73,3%	10,0%
H3	11,7%	11,7%	40,7%	55,8%	68,8%	7,0%
Граничне значення H3	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	-
Зміна H3 до даних банку на 01.04.23, в.п.	0,0	0,0	28,9	44,1	57,0	-

Примітки: ОК – основний капітал, РК – регулятивний капітал, H2 – норматив достатності РК, H3 – норматив достатності ОК. AQR – дані за результатами оцінки якості активів та прийнятності забезпечення за кредитними операціями з урахуванням коригувань фінансової звітності банку за звітний рік та екстраполяції.

Джерело: [93]

Результати оцінки стійкості АТ КБ «ПриватБанк» свідчать про високий рівень капіталізації та здатність банку витримувати стресові макроекономічні умови. За результатами оцінки якості активів станом на 01.04.2023 норматив достатності регулятивного капіталу становив 23,5 %, норматив достатності основного капіталу – 11,7 %, що суттєво перевищує мінімальні регуляторні вимоги НБУ (10 % та 7 % відповідно).

Згідно з базовим макроекономічним сценарієм, упродовж прогностного періоду очікується поступове зростання капітальної стійкості: норматив достатності регулятивного капіталу підвищується з 23,5 % до 73,3 %, норматив достатності основного капіталу з 11,7 % до 68,8 %.

Ці тенденції свідчать про послідовне нарощення буферів капіталу та зростання здатності банку поглинати потенційні ризики, пов'язані з кредитними втратами або погіршенням якості активів. Зміна нормативу достатності основного капіталу до даних банку на 01.04.2023 демонструє покращення на 28,9 в.п. у перший прогностний рік, 44,1 в.п. у другий та 57 в.п. у третій, що підтверджує висновок про значний запас міцності в системі управління капіталом.

Узагальнюючи, результати аналізу капіталізації можна зробити висновок, що АТ КБ «ПриватБанк» демонструє високий рівень адаптивності до макроекономічних шоків. Прогнозна динаміка свідчить про збалансовану структуру капіталу, ефективне управління ризиками та стійку здатність підтримувати нормативи достатності капіталу на рівнях, значно вищих за регуляторні вимоги.

2.3 Механізм забезпечення фінансової стійкості в АТ КБ «ПриватБанк»

Фінансова стійкість є визначальним показником ефективності діяльності банку, що відображає його здатність підтримувати стабільність фінансових потоків, виконувати зобов'язання та протидіяти дестабілізаційним впливам операційного середовища. У системі корпоративного управління АТ КБ «ПриватБанк» забезпечення фінансової стійкості розглядається як стратегічна мета, спрямована на формування стійкої бізнес-моделі, підтримання прибутковості та відповідності нормативним вимогам НБУ.

Банком визначено, що пріоритетом є «..збереження ФСБ, виявлення можливих загроз такій стійкості, а також оперативне реагування на загрози фінансової стійкості та/або їх уникнення» [108].

Як було визначено в теоретичній частині роботи, ФСБ формується під впливом комплексу ризиків – фінансових (кредитного, ринкового, процентного, валютного, ліквідності) та нефінансових (операційного, комплаєнс-, юридичного, репутаційного, ESG-ризик), які визначають об'єктне поле, на яке спрямовані управлінські заходи впливу в нормальному та / або антикризовому режимах залежно від умов функціонування.

Для концентрації управлінських впливів на пріоритетних напрямках банк визначає ризики, реалізація яких має суттєвий вплив на діяльність (рис. 2.11).

Організаційна компонента механізму забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» побудована на принципах корпоративного управління, чіткого функціонального розподілу повноважень та відповідальності між стратегічним та операційним рівнями менеджменту.

Стратегічне управління здійснює Наглядова рада, яка затверджує політику ризик-апетиту, визначає стратегічні пріоритети управління ризиками та контролює їх реалізацію через Комітет з питань ризиків.

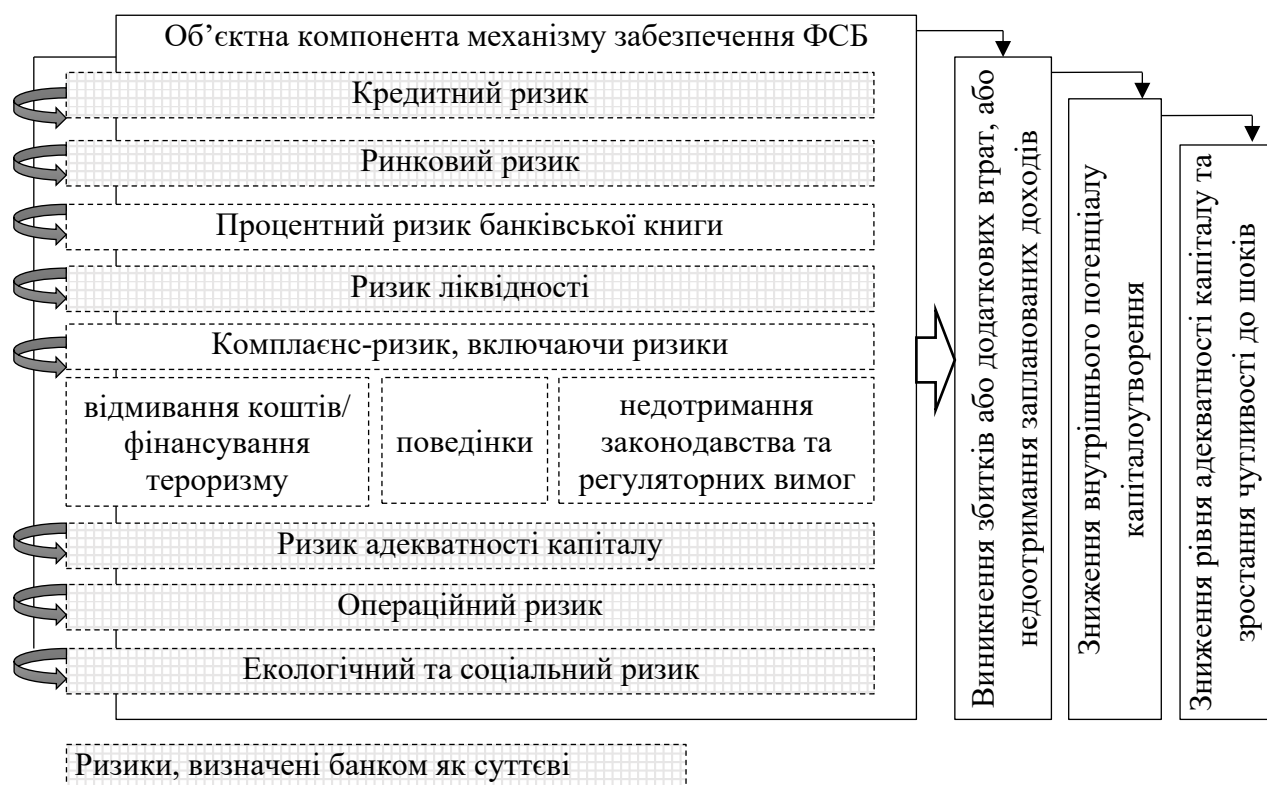


Рис. 2.11 Об'єктна компонента механізму забезпечення ФСБ

Джерело: розроблено автором на основі [108]

У 2024 році цей комітет провів 48 засідань, на яких надавав рекомендації щодо дотримання встановленого рівня ризик-апетиту, впровадження політики управління ризиками, ефективності роботи підрозділів ризик-менеджменту, комплаєнсу та внутрішнього аудиту. Особлива увага приділялася контролю за усуненням недоліків у функціонуванні системи управління ризиками та виконанню рекомендацій НБУ й зовнішніх аудиторів [108].

Правління банку реалізує операційний рівень управління ФСБ, забезпечуючи виконання стратегічних рішень Наглядової ради [117]. Протягом 2024 року Правління затвердило ряд документів, спрямованих на зміцнення ФСБ: План відновлення діяльності, Декларацію схильності до ризиків, Стратегію управління проблемними активами на 2024–2026 роки, План підтримання достатності капіталу, а також бізнес-план і бюджет банку на 2025 рік. Крім того, було оновлено План забезпечення безперервності діяльності, проведено оцінку ефективності системи управління ризиками та внутрішнього контролю, а також

реалізовано заходи з удосконалення організаційної структури для підвищення її адаптивності до умов воєнної економіки [108].

Важливе значення у забезпеченні ФСБ відіграють профільні комітети:

- Комітет з управління активами та пасивами, який здійснює моніторинг структурних показників балансу, аналіз ліквідності та процентного ризику, затверджує буфер ліквідності, внутрішні ліміти та заходи щодо їх дотримання. У 2024 році він ухвалював рішення щодо дій у випадку криз ліквідності, а також оптимізації структури активів та пасивів [108, 117];

- Комітет з управління операційними ризиками та інформаційної безпеки координував підготовку внутрішніх документів з питань оцінювання операційних, юридичних та ІТ-ризиків, контролював виконання планів мінімізації ризиків та впровадження заходів із забезпечення безперервності діяльності банку [108, 117];

- Кредитний комітет забезпечував управління кредитним ризиком, зокрема через затвердження методик моніторингу, класифікації активних операцій за рівнем ризику, розрахунок резервів за очікуваними втратами та визначення рівня екологічного й соціального ризику (ES-ризик) [108, 117];

- Комітет з управління непрацюючими активами ухвалював рішення щодо врегулювання проблемної заборгованості, управління стягнутим майном та контролю за ефективністю роботи колекторських компаній, що сприяло підвищенню якості портфеля активів [108, 117].

Функціональну підтримку системи забезпечують незалежний від Правління Блок підрозділів з управління ризиками, Департамент ринків капіталу та Департамент аналізу активів і зобов'язань, які відповідають за управління ліквідністю, процентним ризиком та достатністю капіталу.

Незалежні підрозділи комплаєнсу та внутрішнього аудиту здійснюють моніторинг ефективності використання інструментів управління ризиками, перевіряють відповідність діяльності банку нормативним вимогам та готують аналітичну звітність для Наглядової ради.

У 2022 році для підвищення оперативності реагування в умовах початку повномасштабного вторгнення було створено Антикризисний штаб, який функціонував до 2023 року як постійна рада при Правлінні банку. Йому було делеговано повноваження щодо активації антикризового плану дій, тимчасового коригування лімітів, зупинення роботи відділень у зонах бойових дій, прийняття рішень про часткову евакуацію персоналу та надання матеріальної допомоги працівникам та членам їхніх сімей [107].

Отже, організаційна компонента механізму забезпечення ФСБ (рис. 2.12), у 2024 році функціонувала як багаторівнева система, яка поєднує корпоративне управління, операційний менеджмент та контрольні функції.

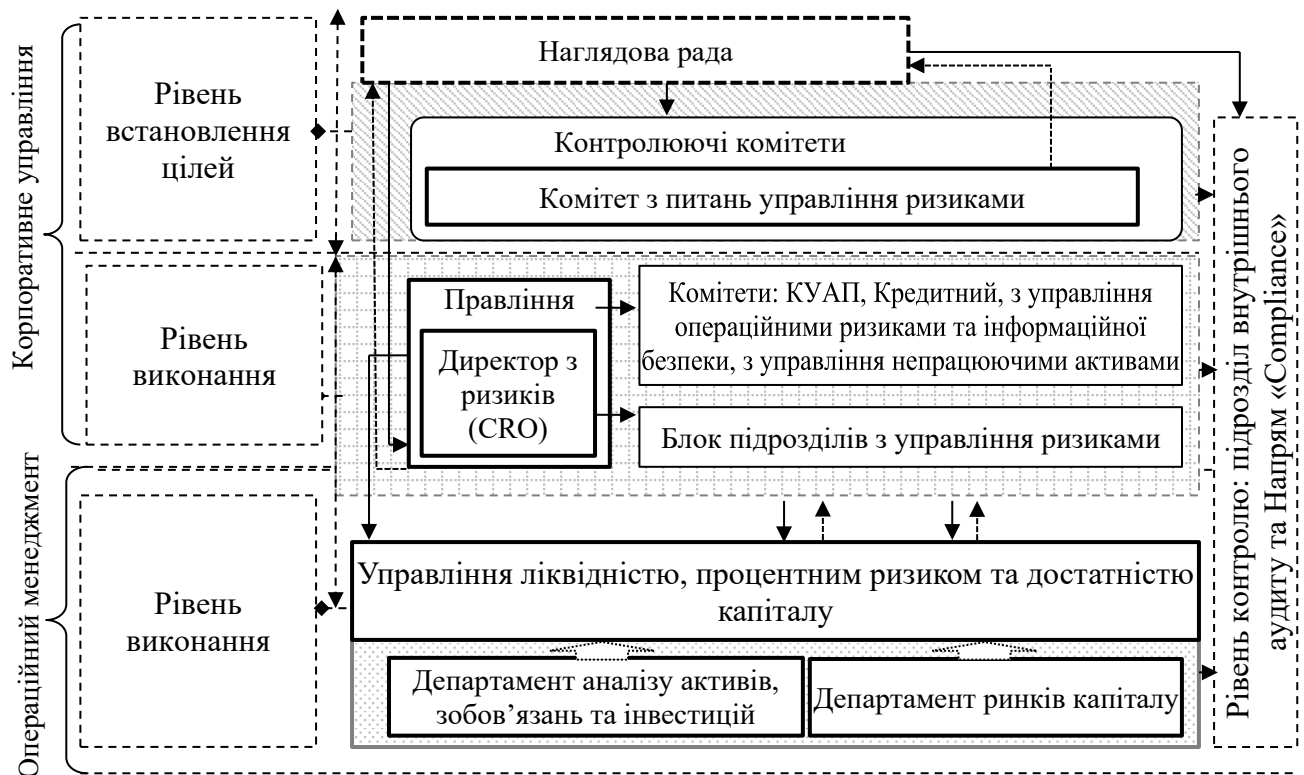


Рис. 2.12 Організаційна компонента механізму забезпечення ФСБ АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: розроблено автором на основі [108, 117]

Функціональна компонента механізму забезпечення ФСБ ґрунтується на інтеграції планового, аналітичного, превентивного, контрольного та регуляторно-стабілізаційного інструментарію (рис. 2.13).



Рис. 2.13 Функціональна компонента механізму забезпечення ФСБ АТ КБ «ПриватБанк»

Джерело: розроблено автором на основі [108]

Така інтеграція забезпечує здатність банку своєчасно виконувати зобов'язання, підтримувати оптимальний баланс між ризиками та капіталом і гарантувати безперервність діяльності у кризових умовах.

Інструментарій забезпечення фінансової стійкості охоплює як базові засоби стратегічного планування й ризик-менеджменту (оцінювання, аналіз, моніторинг, контроль та регулювання), так і спеціалізовані антикризові механізми, спрямовані на своєчасне виявлення загроз і швидке реагування на них. Сукупне застосування цих інструментів формує адаптивну функціональну компоненту, здатну забезпечити ФСБ в умовах динамічного та непередбачуваного середовища.

АТ КБ «ПриватБанк» використовує стратегічне, тактичне та антикризове планування, що утворює єдиний контур механізму забезпечення ФСБ. Ключовим її елементом є Стратегія розвитку, яка визначає довгострокові пріоритети зростання, диверсифікації бізнесу, підвищення капіталізації та ефективності операційної діяльності. Вона інтегрована зі Стратегією та Політикою управління ризиками, що встановлюють принципи ідентифікації, оцінювання, моніторингу та контролю ризиків з урахуванням затвердженого рівня ризик-апетиту. Практична реалізація стратегічних орієнтирів здійснюється через План діяльності АТ КБ «ПриватБанк» на 2023–2025 рр., розроблений відповідно до моделі SREP НБУ. Цей документ конкретизує напрями фінансової політики, управління капіталом та ліквідністю, визначає індикатори ФСБ та межі допустимого ризику. Бюджет та бізнес-план трансформують стратегічні цілі у фінансові параметри, забезпечуючи основу для контролю результативності та адаптації діяльності до зовнішніх змін. План підтримання достатності капіталу та Висновки про достатність внутрішнього капіталу забезпечують узгодження між рівнем ризику, обсягом капіталу та структурою активів. Вони формують основу для управлінських рішень щодо ФСБ, прибутковості й ефективності використання ресурсів.

Окрім базових документів стратегічного планування, у банку функціонує комплекс спеціалізованих антикризових планів, які активуються за умов загрози втрати ФСБ. До них належать:

- план управління безперервною діяльністю, що визначає механізми підтримання критичних бізнес-процесів, алгоритм відновлення операцій та систему моніторингу ефективності реагування;
- план відновлення діяльності, який регламентує порядок відновлення операційної спроможності;
- план фінансування в умовах кризи ліквідності (інтегрований у план відновлення діяльності), який містить аналіз причин і факторів потенційної нестачі ліквідності, критерії ідентифікації кризових ситуацій, порядок взаємодії підрозділів і перелік антикризових заходів;
- стратегія та оперативний план управління проблемними активами, що встановлюють цільові орієнтири скорочення частки непрацюючих кредитів і мінімізації кредитного ризику.

Реалізація цих планів підвищує здатність банку протидіяти зовнішнім шокам, підтримувати достатній рівень капіталу й ліквідності та своєчасно активувати стабілізаційні механізми.

Аналітичний інструментарій виступає центральним складником забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк», оскільки забезпечує інформаційно-аналітичну підтримку управлінських рішень. Він охоплює систему індикаторів, моделей та методів аналізу, що дають змогу оцінювати поточний стан банку та рівень його ФСБ, прогнозувати ризики та визначати оптимальні дії для збереження стійкості.

Узагальнений перелік аналітичних інструментів забезпечення фінансової стійкості банку наведено в таблиці 2.7.

Система моніторингу показників ризик-апетиту та внутрішніх лімітів виконує превентивну функцію, дозволяючи своєчасно адаптувати управлінські рішення до змін зовнішнього середовища та внутрішніх умов діяльності банку.

Таблиця 2.7

Аналітичний інструментарій забезпечення ФСБ

Об'єкт аналізу	Аналітичний інструментарій	
	у нормальних умовах	в антикризовому менеджменті
Стратегічне планування	Систематичний моніторинг виконання Стратегії розвитку, Політики управління ризиками, Бюджету та Бізнес-плану; аналіз відхилень і коригування фінансових показників; оцінка реалізації Плану підтримання достатності капіталу	Комплексна переоцінка стратегічних цілей з урахуванням кризових факторів; аналіз впливу антикризових заходів на капітал та ліквідність.
Ризик адекватності капіталу	Аналіз структури та динаміки капіталу; оцінка адекватності капіталу; розрахунок показників ICAAP	Моделювання впливу ризиків на капітал; стрес-тестування, одним з результатів якого є прогноз достатності капіталу
Кредитний ризик	Сегментація позичальників за рівнем ризику та оцінка фінансової стійкості; аналіз якості кредитного портфеля та забезпеченості кредитів.	Аналіз індикаторів раннього попередження; ознак аномальної поведінки клієнтів; стрес-тестування
Валютний ризик	Аналіз нормативів та показників валютної позиції; оцінка чутливості до змін валютних курсів.	Стрес-тестування; аналіз сценаріїв девальвації
Процентний ризик	GAP-аналіз; оцінка впливу зміни процентних ставок на чистий процентний дохід	Стрес-тестування за допомогою аналізу чутливості чистого процентного доходу
Ризик ліквідності	Аналіз розривів ліквідності за методикою GAP-аналізу в істотних валютах та в еквіваленті національної валюти, наявного обсягу високоякісних ліквідних активів, концентрації джерел фінансування	Індикатори раннього попередження; стрес-тестування; сценарний аналіз кризових ситуацій
Операційний ризик	База даних внутрішніх і зовнішніх подій операційного ризику; ключові індикатори ризику (KRI); самооцінка операційного ризику; аналіз результатів внутрішнього та зовнішнього аудиту; оцінка ризиків нових продуктів і змін у діяльності.	Індикатори раннього реагування операційного ризику; сценарний аналіз; стрес-тестування операційного ризику
Рівень ФСБ	Індикатори стійкості (прибутковість, ліквідність, адекватність капіталу, якість активів)	Індикатори плану відновлення діяльності

Джерело: розроблено автором на основі [108]

Такий підхід забезпечує стабільність бізнес-моделі та створює передумови для оперативної активації антикризових механізмів у разі виникнення невизначеності чи кризових явищ. Отримані результати оцінок використовуються для коригування лімітів ризик-апетиту, зменшення

толерантності до ризику й перегляду політик фінансування, що забезпечує гнучкість механізму забезпечення ФСБ у кризових умовах.

Контрольний інструментарій є центральним елементом механізму забезпечення ФСБ, координуючи аналітичні та превентивні дії. Він включає внутрішній аудит, комплаєнс-контроль, звітність та реалізується у форматі постійного спостереження за ключовими індикаторами, аналізу відхилень та підготовки управлінських звітів для Наглядової ради. Такий підхід дозволяє підтримувати оперативний зв'язок між процесами виявлення ризиків, оцінювання їхнього впливу та ухваленням рішень про стабілізаційні заходи.

Стабілізаційний інструментарій активується в момент виникнення кризової ситуації й передбачає впровадження спеціалізованих планів дій: плану управління безперервною діяльністю, плану відновлення роботи банку, плану фінансування в умовах кризи ліквідності та стратегії управління проблемними активами. Як зазначено у звітних матеріалах банку [108], такі плани містять визначення ознак кризи, алгоритм реагування, розподіл відповідальності між структурними підрозділами та механізм комунікації між рівнями управління. Їх реалізація забезпечує підтримку стабільності банку навіть за несприятливих сценаріїв функціонування фінансової системи. Фінансовий складник стабілізаційних заходів передбачає поповнення капіталу, реструктуризацію балансу, продаж активів, коригування портфеля цінних паперів і тимчасове призупинення непрофільних операцій. Операційна складова зосереджена на відновленні критично важливих бізнес-процесів, оптимізації витрат і кадровому забезпеченні. Такий підхід забезпечує не лише збереження ліквідності, а й поступове відновлення фінансової рівноваги після кризи.

Висновки до розділу 2

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є АТ КБ «ПриватБанк».

За результатами проведеного аналізу встановлено позитивну динаміку капіталу, який зріс на 77,25 млрд грн або 312 % до 102,04 млрд грн на 01.07.2025 як результат зростання резервів та фондів та скорочення непокритого збитку минулих років. За результатами аналізу достатності капіталу визначено, що банк має значний запас капітальної стійкості та високу здатність до адсорбції ризиків.

Склад та динаміка зобов'язань банку свідчать про ефективне управління вартістю фондування та підтримання оптимального співвідношення між коротко- і довгостроковими джерелами ресурсів. Наявна в банку концентрація ресурсів у коштах до запитання фізичних осіб (56 % зобов'язань) знижує середню вартість залучених коштів, проте посилює ризики ліквідності, що потребує вдосконалення політики управління джерелами фондування.

Зростання активів банку відображає розширення масштабів операцій та підвищення якості управління. Дохідні активи є диверсифікованими з пріоритетною орієнтацією на державні боргові інструменти. Основну частку активів становлять цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю (24 %), та цінні папери, оцінені за справедливою вартістю через інший сукупний дохід (22,1 %), частка кредитного портфеля (19,9 %) є помірною. При формуванні буферів ліквідності банк орієнтований на зростання грошових коштів та їх еквівалентів, що підвищує ліквідність балансу та знижує чутливість до ризику джерел фондування.

Фінансові результати діяльності банку підтверджують ефективність його бізнес-моделі. У 2018 р. банк зазнав збитку 22,97 млрд грн, однак уже з 2019 р. продемонстрував стійку прибутковість: чистий прибуток зріс із 12,8 млрд грн до 40,1 млрд грн у 2024 р. (зростання у 3,1 раза). Рентабельність капіталу коливалася в межах 44–76 %, рентабельність активів – 4–6 %, а чиста процентна маржа зросла з 3,19 % до 6,99 %. Високі фінансові результати супроводжуються

значним податковим навантаженням, однак банк зберігає стабільну маржинальність та залишається провідним джерелом бюджетних надходжень.

Визначено, що на коротко- та середньостроковому горизонті ключовими загрозами для ФСБ є кредитний ризик та ризик ліквідності. Попри зниження частки непрацюючих кредитів та поступове покращення якості активів, зберігається висока концентрація корпоративного кредитного ризику (до 81 % у дефолтному класі), що обмежує потенціал зростання прибутковості. Рівень ліквідності відповідає нормативам НБУ, однак спостерігається послаблення довгострокової ліквідності, що може підвищувати ризик дефіциту стабільного фондування у разі ринкових коливань. Також стійку тенденцію до зростання демонструє операційний ризик, що пов'язано з безпековими загрозами, цифровізацією процесів і посиленням вимог до кіберзахисту.

Валютний та процентний ризики наразі не мають системного характеру, однак вимагають підтримання збалансованої структури активів та пасивів за строками переоцінки для мінімізації чутливості до ринкових коливань.

Встановлено, що ФСБ визначається комплексом фінансових та нефінансових ризиків, що формують об'єкт управлінського впливу та визначають межі стратегічного та операційного реагування. Системна ідентифікація цих ризиків забезпечують можливість концентрації управлінських дій на найбільш уразливих напрямках діяльності та формують основу для побудови механізму забезпечення ФСБ. Організаційна структура механізму забезпечення ФСБ побудована на принципах корпоративного управління, розподілу повноважень і відповідальності між стратегічним та операційним рівнями, та дозволяє ефективно засовувати інструментарій забезпечення ФСБ.

Функціональна компонента механізму забезпечення ФСБ базується на інтеграції планового, аналітичного, превентивного, контрольного та стабілізаційно-регуляторного інструментарію, що відповідає вимогам чинного законодавства та забезпечує ефективну реалізацію цілей і завдань механізму забезпечення ФСБ, набуваючи специфічних ознак залежно від режиму управління (базового або антикризового).

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1 Науково-методичний підхід до оцінювання впливу внутрішніх факторів на капітал банку

Функціонування банківської системи України у період високого рівня невизначеності та ризиків, спричинених наслідками повномасштабної війни росії проти України, супроводжується накопиченням кризового потенціалу, який переважно зумовлений зовнішнім середовищем та, відповідно, не може бути повною мірою контрольований банком (геополітичні шоки, макроекономічні коливання, регуляторні зміни, поведінкові ефекти клієнтів тощо). За таких умов виникає потреба в зміні стратегії формування механізму забезпечення ФСБ: неможливість впливу на зовнішні фактори вимагає посилення керованості внутрішніх факторів ФСБ, які є об'єктом управлінського впливу банку.

Зважаючи на зазначене, механізм забезпечення ФСБ має набути характеру внутрішньобанківської компенсаторної системи, яка нейтралізує зовнішні шоки через належну якість корпоративного управління, ефективність ризик-менеджменту, адаптивність бізнес-моделі та достатність капіталу. У цьому контексті достатність капіталу виступає ключовою інтегральною ланкою, оскільки він є останньою лінією захисту від реалізації ризиків, акумулює сукупний ефект внутрішніх управлінських рішень, трансформує внутрішні фактори в ФСБ внаслідок абсорбування втрат від реалізації ризиків.

Таким чином, формування системи внутрішніх умов, які забезпечують високий рівень капіталу, є стратегічною метою механізму ФСБ для банку в умовах невизначеності та ризику.

У зв'язку з цим у дослідженні запропоновано використання економетричних моделей, що дозволяють оцінити тенденції зміни показників достатності капіталу та визначити фактори, які зумовлюють їхню динаміку.

Метою застосування моделі є отримання кількісної оцінки впливу ключових внутрішніх показників банку на рівень достатності капіталу. Такий підхід забезпечує можливість не лише ідентифікувати фактори, що визначають капітальну стійкість, але й здійснити прогнозування майбутніх значень капіталу з урахуванням історичних тенденцій та сценаріїв розвитку. В умовах підвищеної невизначеності це дозволяє підвищити точність управлінських рішень, спрямованих на формування політики управління внутрішньою достатністю капіталу банку відповідно до ризик-профілю банку та вимог регулятора.

Перший етап побудови моделі оцінювання впливу внутрішніх факторів на достатність капіталу банку передбачає визначення результативної ознаки, яка найбільш точно та повно відображатиме зміст досліджуваного економічного явища. Вибір такої ознаки є значущим, оскільки визначатиме подальшу специфікацію моделі, інтерпретацію її результатів та можливість використання отриманих висновків у механізмі забезпечення ФСБ. З огляду на природу капіталу, регуляторні вимоги та логіку механізму забезпечення ФСБ, результативна ознака має відображати саме якість капіталу та його здатність протистояти ризикам, а не лише номінальний розмір капіталу.

У сучасній науковій та регуляторній практиці достатність капіталу банку оцінюється за допомогою абсолютних та відносних показників достатності регулятивного й основного капіталу. Водночас ці показники мають різну аналітичну спроможність у контексті дослідження ФСБ. Абсолютні значення регулятивного капіталу залежать від масштабів діяльності банку та структури його активів, що знижує їх чутливість до внутрішніх дисбалансів та ранніх ознак накопичення кризового потенціалу. Норматив достатності регулятивного капіталу (H2), своєю чергою, містить значну частку капіталу другого рівня, який за своєю природою має нижчу якість та обмежену здатність поглинати збитки, що може призводити до формального покращення показника без реального підвищення стійкості до ризиків.

За таких умов методологічно обґрунтованим результативним показником вважаємо норматив достатності основного капіталу першого рівня (Capital

Adequacy Ratio – Tier 1, *CAR_T1*), який характеризує фактичний обсяг високоякісного капіталу банку, що включає статутний капітал, емісійний дохід, резерви та нерозподілений прибуток. Саме ці елементи визначають можливості банку покривати збитки в разі реалізації кредитного, ринкового або операційного ризику та забезпечують реальну здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім шокам. Таким чином, *CAR_T1* найбільш точно репрезентує капітальну стійкість банку в умовах високої невизначеності та ризику операційного середовища.

Важливість використання саме *CAR_T1* підтверджують і результати провідних міжнародних досліджень. Зокрема, у роботі Д. Ангінера та А. Деміргуч-Кунт [7] доведено, що підвищення капіталізації знижує системну крихкість банківської системи, причому найбільший стабілізаційний ефект має саме капітал 1-го рівня, тоді як капітал 2-го рівня демонструє дестабілізаційний вплив. Автори наголошують, що саме високоякісний капітал 1-го рівня є основним буфером поглинання шоків, а його значущість зростає в кризові періоди, що відповідає поточним умовам діяльності банків України.

Регуляторний підхід також підтверджує доцільність вибору саме *CAR_T1* як результативної змінної. У рамках процедури ICAAP центральне значення надається саме основному капіталу, оскільки він характеризує реальну, а не формальну здатність банку покривати ризики

У процесі моделювання *CAR_T1* є найбільш придатним з огляду на його пряму чутливість до зміни внутрішніх факторів ФСБ. Зміна будь-якої з характеристик ризик-профіля банку трансформується у зміну потреби в капіталі або його прирості через механізми формування резервів, динаміку активів, зважених за ризиком, та результати операційної діяльності.

Узагальнюючи викладене, *CAR_T1* забезпечує найвищий рівень інформативності та чутливості до внутрішніх детермінант ризику втрати ФСБ, відбиває реальну здатність банку покривати збитки, відповідає логіці механізму забезпечення ФСБ та міжнародним стандартам, а також забезпечує можливість отримання релевантних кількісних оцінок для прийняття управлінських рішень.

Наступним етапом моделювання є формування системи факторних ознак, яка має якісно характеризувати різноспрямовані механізми впливу ризиків, результатів діяльності та структурних характеристик на достатність капіталу.

У межах дослідження відбір факторів ґрунтується на критеріях теоретичної релевантності, урахуванням вимог НБУ в частині оцінювання достатності капіталу та ІСААР та статистичної обґрунтованості.

На першому етапі здійснюється теоретичне структурування можливих детермінант, виходячи з економічної сутності капіталу як інструмента покриття ризиків та запобігання втрати ФСБ.

За результатами узагальнення наукових підходів та емпіричних досліджень [1, 4, 10, 20, 23, 26] установлено, що єдиної системи факторів впливу на достатність капіталу та капітальну стійкість банку в сучасній літературі не сформовано. Відмінності у виборі факторних змінних зумовлені різними методологічними підходами, специфікою банківських систем та регуляторних режимів, а також різною структурою ризиків на мікрорівні. Виходячи з концепції внутрішнього підходу до оцінювання капітальної стійкості та ІСААР, потенційні детермінанти впливу на CAR_{T1} систематизовано за чотирма блоками:

- рівень ризику активів;
- прибутковість та внутрішнє капіталоутворення;
- структурно-динамічні зміни активів банку;
- фінансова архітектура банку.

Фактори рівня ризику активів відображають ступінь кредитного та загального ризику активів, що визначає потребу банку у додатковому основному капіталі через зміну активів, зважених за ризиком. Зростання рівня ризику активів об'єктивно посилює тиск на CAR_{T1} через збільшення номінатора активів, зважених за рівнем ризику. До цього блоку доцільно включити два ключові показники:

- частка непрацюючих кредитів (NPL);
- співвідношення ризикових активів до загальних активів ($Risk\text{-}Weighted\ Assets\ to\ Total\ Assets, RWA_{TA}$).

Фактори прибутковості та внутрішнього капіталоутворення характеризують здатність банку генерувати основний капітал з внутрішніх джерел та забезпечувати покриття очікуваних і неочікуваних збитків. З-поміж індикаторів, що використовуються у світовій практиці, статистично найбільш інформативним та водночас незалежним від інших показників є рентабельність активів (Return on Assets, *ROA*). Інші показники прибутковості (рентабельність капіталу, чиста процентна маржа) не включаються до моделі, оскільки агрегуються в *ROA*, що підвищує ризик мультиколінеарності та ускладнює інтерпретацію результатів.

Фактори зростання та структури активів дають кількісну оцінку навантаження на капітал, яке виникає внаслідок зміни обсягів активів та їхнього ризик-профілю. Швидке нарощення загальних активів або їхньої ризикової компоненти, як правило, створює додатковий тиск на *CAR_T1*, оскільки капітал зростає повільніше, ніж обсяг активів або *RWA*. До цього блоку включено:

- темп зростання загальних активів (Asset Growth Rate, *G_A*);
- темп зростання активів, зважених на ризик (RWA Growth Rate, *G_RWA*).

Включення обох показників дозволяє відокремити вплив загального зростання балансу від зміни рівня ризику його структури.

Четверта група – показники фінансової архітектури – характеризує співвідношення власного та залученого капіталу та визначає стійкість структури фінансування банку. Надмірний рівень боргового навантаження знижує здатність банку протистояти шокам та створює тиск на *CAR_T1*. До цього блоку включено:

- коефіцієнт фінансового важеля (Debt-to-Equity Ratio, *D_E*);
- частка власного капіталу у формуванні активів (Equity-to-Assets Ratio, *E_A*).

Таким чином, для першого етапу моделювання впливу внутрішніх детермінант на *CAR_T1* сформовано набір факторів, який забезпечує інформаційну достатність та відповідає критеріям теоретичної релевантності та вимогам НБУ в частині оцінювання достатності капіталу та ICAAP (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Змістовна характеристика факторів впливу на достатність капіталу банку

Змінна	Позначення	Наукова характеристика змісту змінної	Очікуваний вплив
<i>Рівень ризику активів</i>			
Частка непрацюючих кредитів	<i>NPL</i>	Інтегральний індикатор кредитного ризику, що відображає частку проблемних активів, які не генерують грошових потоків, підвищують потребу у формуванні резервів та зменшують здатність банку до внутрішнього капіталоутворення.	Негативний ($\uparrow NPL \rightarrow \downarrow CAR_{T1}$)
Частка RWA у загальних активах	<i>RWA_TA</i>	Показник структурного ризику активів, що характеризує співвідношення активів, зважених за ризиком, до загального обсягу активів; відображає якість портфеля, визначає рівень навантаження на капітал.	Негативний ($\uparrow RWA_{TA} \rightarrow \downarrow CAR_{T1}$)
<i>Прибутковість та внутрішнє капіталоутворення</i>			
Рентабельність активів	<i>ROA</i>	Базовий індикатор ефективності, що характеризує здатність банку генерувати чистий фінансовий результат та формувати основний капітал з внутрішніх джерел; є ключовим елементом внутрішнього капіталоутворення.	Позитивний ($\uparrow ROA \rightarrow \uparrow CAR_{T1}$)
<i>Структурно-динамічні зміни активів банку</i>			
Темп зростання активів	<i>G_A</i>	Показник інтенсивності розвитку банку, що відображає динаміку експансії; швидке зростання активів, як правило, випереджає темпи приросту капіталу, створюючи підвищений тиск на капітальну стійкість	Негативний ($\uparrow G_A \rightarrow \downarrow CAR_{T1}$)
Темп зростання активів, зважених на ризик	<i>G_RWA</i>	Індикатор зміни структури активів, що визначає швидкість нарощування активів, які вимагають регулятивного капіталу; зростання <i>G_RWA</i> збільшує потреби в капіталі	Негативний ($\uparrow G_{RWA} \rightarrow \downarrow CAR_{T1}$)
<i>Фінансова архітектура банку</i>			
Фінансовий важіль	<i>D_E</i>	Структурний показник, що характеризує співвідношення залученого та власного капіталу; високі значення свідчать про підвищене боргове навантаження	Негативний ($\uparrow D_E \rightarrow \downarrow CAR_{T1}$)
Частка власного капіталу в активах	<i>E_A</i>	Показник базової капіталізації, що відображає структуру фінансування банку та його здатність поглинати збитки власними ресурсами; є структурно стійким та фундаментальним індикатором фінансової стабільності.	Позитивний ($\uparrow E_A \rightarrow \uparrow CAR_{T1}$)

Джерело: складено автором на основі [37]

На третьому етапі проводяться статистичні процедури, спрямовані на обмеження факторного простору та забезпечення статистичної чистоти майбутньої моделі, відповідно до алгоритму, наведеного в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Алгоритм статистичного відбору факторів для моделі впливу внутрішніх
детермінант на достатність капіталу банку

Етап	Назва процедури	Зміст процедури	Результати та критерії прийняття рішення
1	Кореляційний аналіз	Побудова кореляційної матриці між змінними (<i>NPL</i> , <i>RWA_TA</i> , <i>ROA</i> , <i>G_A</i> , <i>G_RWA</i> , <i>D_E</i> , <i>E_A</i>) та результативною змінною <i>CAR_T1</i> .	Виявлення змінних з низьким або нелогічним кореляційним зв'язком; усунення пар із високою кореляцією між незалежними змінними
2	Тестування мультиколінеарності	Розрахунок <i>VIF</i> для кожної змінної, що пройшла попередній відбір.	Виключення змінних з <i>VIF</i> > 10; уточнення складу факторів з урахуванням дублювання інформації
3	Первинна регресійна апробація	Побудова кількох альтернативних регресійних моделей, послідовне включення/виключення змінних відповідно до їхньої значущості (<i>p-value</i>), знаків та внеску в пояснювальну здатність моделі.	Залишаються фактори з $p < 0.05$, коректними знаками коефіцієнтів та внеском в <i>Adjusted R²</i> . Виключаються змінні, що не покращують модель.
4	Перевірка властивостей рядів	Перевірка стаціонарності на основі тесту Дікі-Фуллера (<i>ADF</i>)	Визначення необхідності трансформації даних (різниці, прирости).
5	Фінальна верифікація та формування остаточного набору факторів	Оцінка узгодженості отриманих результатів	Формування остаточного переліку факторів, що відповідають критеріям інформативності, стабільності та можливості інтерпретації

Джерело: складено автором на основі [21, 35, 113]

Запропонована методика відбору факторів забезпечує формування моделі, що відображає реальні механізми впливу внутрішніх процесів на капітальну стійкість банку, та створює основу для проведення прогностичних розрахунків у системі управління капіталом відповідно до вимог НБУ та міжнародних стандартів регулювання.

Наступний етап передбачає теоретичну формалізацію моделі. За теоретичним підходом, *CAR_T1* є функцією параметрів ризику активів, внутрішнього капіталоутворення, динаміки активів і структури фінансування банку. Відповідно, загальний вигляд моделі можна представити у формі (3.1):

$$CAR_{T1} = f(NPL, RWA_{TA}, ROA, G_A, G_{RWA}, D_E, E_A) \quad (3.1)$$

Концептуально обґрунтований вибір економетричної моделі для оцінювання впливу внутрішніх факторів на достатність капіталу банку має базуватися на чіткому розумінні природи досліджуваного процесу, особливостей формування капіталу та вимог економічної теорії часових рядів.

Достатність капіталу банку є результатом складної, багатокомпонентної взаємодії його внутрішніх детермінант. Такий показник є динамічним за своєю природою: він залежить від значень попередніх періодів, демонструє високий ступінь інерційності та реагує на зміни внутрішніх факторів впливу з часовим лагом. Крім того, взаємозв'язки між внутрішніми детермінантами та капіталом не є статичними, оскільки можуть проявлятися як у короткострокових відхиленнях, так і у формуванні довгострокових тенденцій, що створює підстави для ймовірного існування рівноважних коінтеграційних залежностей.

Крім зазначеного, важливо враховувати, що внутрішні детермінанти достатності капіталу банку характеризуються нерівномірністю впливу та потенційною затримкою реакції. Нелінійність та асиметричність окремих ефектів, можливість накопичення кризового потенціалу та різні швидкості адаптації капіталу формують складну структуру даних, яка не може бути коректно відтворена статичними моделями типу звичайної регресії найменших квадратів чи моделями, що ігнорують часові компоненти. Економічна теорія часових рядів також вимагає врахування порядку інтеграції змінних, потенційної нестационарності, сезонних або трендових компонентів та структурних зрушень, що можуть призводити до хибної регресії у разі неправильного вибору моделі [21, 35, 113].

За таких умов для забезпечення наукової валідності дослідження необхідним є застосування динамічних моделей, які дозволяють формалізувати як миттєві, так і відкладені реакції достатності капіталу на зміни внутрішніх детермінант, врахувати інерційність, оцінити вплив кожної змінної у різні часові

горизонти та коректно інтерпретувати як короткострокові шоки, так і стійкі довгострокові взаємозв'язки [19, 21, 35, 113].

З огляду на встановлені властивості досліджуваних даних найкращим методологічним підходом є використання моделей з розподіленими лагами та механізмом корекції довгострокової рівноваги (ARDL/ECM). Їх застосування обґрунтовується тим, що вони забезпечують інтегроване відображення часової динаміки достатності капіталу та її внутрішніх детермінант, допускаючи одночасне використання змінних із різними порядками інтеграції ($I(0)$ та $I(1)$). Важливою перевагою ARDL-підходу є відсутність потреби попереднього узгодження змінних за спільним порядком інтеграції, що підвищує гнучкість методики за умов обмеженості та нерівномірності вибірок [19].

Крім того, ARDL/ECM-моделі дозволяють ідентифікувати довгострокові рівноважні залежності через процедури тестування коінтеграції та визначити швидкість корекції відхилень від рівноваги під впливом внутрішніх змін. Таким чином, вони формують комплексне й економічно інтерпретоване уявлення про характер та інтенсивність взаємозв'язків між внутрішніми факторами діяльності банку та рівнем його капіталу. Це, своєю чергою, створює аналітичне підґрунтя для розроблення ефективного компенсаторного механізму забезпечення ФСБ в умовах невизначеності та ризику [19].

Зважаючи на зазначене, специфікація ARDL-моделі отримує вигляд (3.2):

$$\begin{aligned} CAR_T1t = & \alpha_0 + \sum_{i=1 \rightarrow p} \alpha_i \cdot CAR_T1t-i + \sum_{j=1 \rightarrow q1} \beta_j \cdot \\ & NPLt-j + \sum_{k=1 \rightarrow q2} \gamma_k \cdot RWA_TA t-k + \sum_{m=1 \rightarrow q3} \delta_m \cdot \\ & ROA t-m + \sum_{n=1 \rightarrow q4} \theta_n \cdot G_A t-n + \sum_{r=1 \rightarrow q5} \lambda_r \cdot \\ & G_RWA t-r + \sum_{s=1 \rightarrow q6} \mu_s \cdot D_E t-s + \sum_{v=1 \rightarrow q7} \pi_v \cdot \\ & E_A t-v + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (3.2)$$

де $p, q1 \dots q7$ – оптимальні довжини лагів, визначені за AIC/SIC;

ε_t – випадкова похибка.

Завершальний етап моделювання передбачає комплексний аналіз якості отриманих результатів та підтвердження статистичної коректності побудованої ARDL-моделі. Діагностичні процедури спрямовані на перевірку дотримання ключових припущень класичної регресійної моделі, що забезпечує надійність інтерпретації оцінених параметрів. Запропонований підхід охоплює оцінку гомоскедастичності, нормальності розподілу залишків, відсутності автокореляції, а також стабільності динамічної структури моделі [19, 21, 35, 113].

Для перевірки однорідності дисперсії залишків застосовується тест Бреуша–Пагана, який ґрунтується на оцінюванні нульової гіпотези про гомоскедастичність [113] (3.3):

$$H_0: \text{Var}(\varepsilon_t) = \sigma^2 \quad (3.3)$$

Відхилення нульової гіпотези свідчить про наявність гетероскедастичності, що може зумовлювати викривлення стандартних похибок і впливати на коректність статистичних висновків. Якщо ж гомоскедастичність підтверджується, модель вважається стабільною за дисперсійними характеристиками [113].

Перевірка нормальності розподілу залишків, що є важливою умовою валідності застосування t- та F-статистик, здійснюється за допомогою тесту Джарка–Бера. Він оцінює відхилення вибірових значень асиметрії та ексцесу від параметрів нормального розподілу [113]. Невідхилення нульової гіпотези підтверджує нормальність залишків та підвищує надійність оцінювання як короткострокових, так і довгострокових параметрів ARDL-моделі. Додатковим візуальним підтвердженням нормальності є симетрична гістограма залишків, форма якої наближається до гаусівського розподілу [19, 113].

Важливим аспектом для ARDL-моделей є перевірка відсутності автокореляції залишків, оскільки її наявність може свідчити про пропущені лаги або неправильно визначену часову структуру моделі. Для цього застосовується

LM-тест Бреуша–Годфрі [19, 113], що дає змогу перевірити нульову гіпотезу (3.4):

$$H_0: \varepsilon_t \text{ не має серійної кореляції} \quad (3.4)$$

Невідхилення нульової гіпотези означає, що часові залежності належним чином враховані, а оцінки моделі є ефективними та незміщеними.

Як додатковий індикатор автокореляції першого порядку використовується критерій Дарбіна–Уотсона (DW). Значення DW, наближене до 2, свідчить про відсутність автокореляції; значення нижче 1 – про її позитивну форму; значення понад 3 – про негативну автокореляцію. Для ARDL-моделі прийнятне значення DW підтверджує, що включення лагових змінних адекватно згладжує серійні залежності та сприяє отриманню узгоджених та статистично надійних оцінок [113].

В узагальненому вигляді сутність розробленого підходу представлена на рисунку 3.1.

Отже, обґрунтування застосування ARDL-підходу дозволило визначити його як найбільш придатний інструмент для дослідження динамічних взаємозв'язків між факторами ризику, структурними характеристиками активів, показниками прибутковості та фінансової архітектури банку. Розроблена модель створює аналітичну платформу для подальшої емпіричної верифікації та розкриття коротко- і довгострокових ефектів впливу внутрішніх детермінант на достатність капіталу, які формують основу для формування компенсаторних механізмів забезпечення ФСБ.

Результати ARDL-моделювання можуть бути органічно інтегровані в механізм забезпечення ФСБ як інструмент поглибленого аналітичного обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на підтримання капітальної стійкості та збалансованого ризик-профілю.

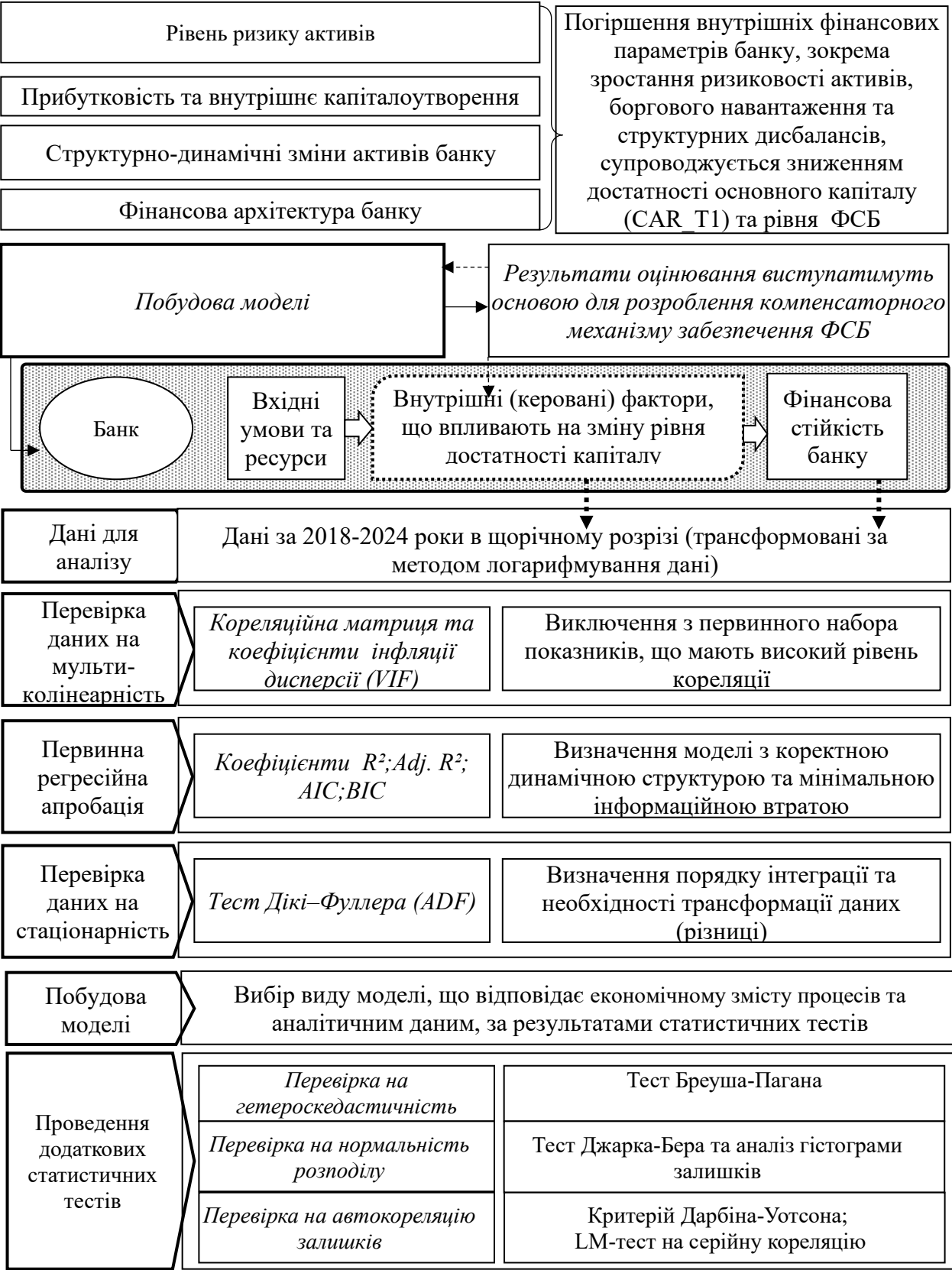


Рис. 3.1 Алгоритм оцінки впливу внутрішніх детермінант на достатність капіталу банку

Джерело: розроблено автором

Завдяки здатності одночасно враховувати короткострокові й довгострокові залежності, динамічні ефекти, інерційність показників та їхню лагову структуру, ARDL-модель забезпечує підвищену аналітичну точність у вимірюванні впливу внутрішніх факторів на ключові параметри ФСБ, насамперед на рівень достатності капіталу. У межах механізму забезпечення ФСБ результати ARDL-моделювання виконують комплексну функцію, поглиблюючи діагностику та моніторинг внутрішніх джерел ризиків. Вони дозволяють кількісно оцінювати чутливість капіталу до змін внутрішніх детермінант, виявляти потенційні дисбаланси та трансформації ризик-профілю банку, а також формувати інформаційне підґрунтя для завчасного реагування на можливе погіршення ФСБ.

Особливої значущості ARDL-оцінки набувають у контексті сценарного моделювання, оскільки побудовані коефіцієнти моделі відображають як поточні, так і лагові ефекти дії ключових внутрішніх факторів. Це створює можливість формувати прогнози траєкторії зміни достатності капіталу за різних сценаріїв інтенсивності внутрішніх факторів, що сприяє обґрунтованішому управлінню капітальною стійкістю. Отримані кількісні залежності дають змогу визначати економічно обґрунтовані обсяги економічного капіталу, оптимізувати буфери капіталу (зокрема в межах ICAAP), оцінювати ефективність політик управління непрацюючими кредитами, а також моделювати вплив змін кредитної політики на рівень основного капіталу. Відповідно ARDL-оцінки слугують інструментом адаптації параметрів капіталізації до актуального ризик-профілю банку.

У стратегічному управлінні та внутрішньому контролінгу результати ARDL-моделювання здатні ідентифікувати стійкі, структурні та довгострокові залежності між ключовими показниками діяльності. Це дозволяє формувати цільові орієнтири капіталізації, узгоджувати структурну та ризик-політику банку з рівнем прийнятного ризик-апетиту, а також здійснювати порівняння фактичних значень з прогнозними траєкторіями. Таким чином підвищується обґрунтованість управлінських рішень, які ухвалюються органами корпоративного управління та комітетами з ризиків, що сприяє формуванню компенсаторного механізму забезпечення ФСБ.

3.2 Апробація науково-методичного підходу до оцінювання впливу внутрішніх факторів на достатність капіталу АТ КБ «ПриватБанк»

Практична реалізація розробленого науково-методичного підходу передбачає поетапну апробацію моделі на фактичних даних АТ КБ «ПриватБанк» з метою виявлення особливостей динаміки внутрішніх детермінант та їхнього потенційного впливу на достатність капіталу.

Узагальнений масив вихідних даних наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Вихідні статистичні дані для побудови моделі оцінювання впливу внутрішніх факторів на CAR_t (2018–2024 pp.)

Рік/ Індикатор	CAR_{T1}	NPL	RWA_{TA}	ROA	G_A	G_{RWA}	D_E	E_A
	Y	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7
2019	6,13	83,35	14,85	2,52	6,82	7,74	7,96	11,16
2020	7,13	78,38	16,62	6,05	5,10	17,61	4,76	17,36
2021	14,06	73,95	16,46	4,35	2,56	1,61	6,05	14,18
2022	9,17	69,92	25,10	6,10	2,94	56,96	3,75	11,43
2023	11,47	69,21	18,65	4,57	26,52	-5,99	8,49	7,86
2024	10,88	62,95	17,97	4,67	19,31	14,94	7,09	12,36
2025	14,96	55,09	19,70	4,37	8,74	19,24	11,63	7,92

Джерело: розраховано автором

Для первинної статистичної оцінки взаємозв'язків між результативною ознакою CAR_t та відібраними внутрішніми детермінантами було здійснено кореляційний аналіз, що дозволив виявити силу та напрямок лінійних залежностей між змінними. Кореляційну матрицю взаємозв'язків наведено у таблиці 3.4.

Кореляційний аналіз дав змогу встановити характер і силу статистичних взаємозв'язків між результативною ознакою CAR_{T1} та ключовими внутрішніми показниками, що потенційно визначають динаміку достатності капіталу банку.

Отримані результати свідчать про наявність як прямого, так і зворотного впливу окремих факторів, що формують ризик-профіль банку та визначають його здатність підтримувати належний рівень капіталізації.

Таблиця 3.4

Кореляційна матриця взаємозв'язків між *CAR_T1* та внутрішніми показниками банку

Показники	<i>CAR_T1</i>	<i>D_E</i>	<i>E_A</i>	<i>G_A</i>	<i>G_RWA</i>	<i>NPL</i>	<i>ROE</i>	<i>RWA_TA</i>
<i>CAR_T1</i>	1.000	0.508	-0.417	0.150	0.205	-0.759	0.011	0.175
<i>D_E</i>	0.508	1.000	-0.717	0.401	-0.470	-0.544	-0.582	-0.250
<i>E_A</i>	-0.417	-0.717	1.000	-0.516	0.094	0.549	0.381	-0.313
<i>G_A</i>	0.150	0.401	-0.516	1.000	-0.489	-0.334	-0.134	-0.080
<i>G_RWA</i>	-0.205	-0.470	0.094	-0.489	1.000	-0.158	0.575	0.813
<i>NPL</i>	-0.759	-0.544	0.549	-0.334	-0.158	1.000	-0.203	-0.463
<i>ROE</i>	0.011	-0.582	0.381	-0.134	0.575	-0.203	1.000	0.620
<i>RWA_TA</i>	0.175	-0.250	-0.313	-0.080	0.813	-0.463	0.620	

Джерело: розраховано автором

За результатами розрахунків виявлено сильний негативний зв'язок між *CAR_T1* та часткою непрацюючих кредитів *NPL* ($r = -0.759$), що узгоджується з висунутими гіпотезами. Погіршення якості кредитного портфеля супроводжується зростанням очікуваних збитків та потребою у формуванні резервів, що, своєю чергою, знижує регулятивний капітал. Таким чином, *NPL* підтверджує статус одного з ключових ризикових детермінант капітальної стійкості банку.

Встановлено помірний позитивний зв'язок між *CAR_T1* та показником фінансового важеля *D_E* ($r = 0.508$). Цей результат може відображати особливості структури капіталу за період дослідження, коли зростання частки капіталу в пасивах супроводжувало підвищення рівня достатності капіталу. Водночас взаємозв'язок потребує подальшої перевірки у рамках регресійного моделювання з контролем інших факторів.

Зафіксовано негативний зв'язок *CAR_T1* з коефіцієнтом капіталу до активів *E_A* ($r = -0.417$). На теоретичному рівні цей показник є спорідненим із *CAR_T1*, але розраховується за іншою методологією. Негативний кореляційний зв'язок може бути наслідком структурних змін в активах, переоцінки капіталу

або циклічних особливостей зростання активів, що робить його непридатним як незалежної змінної через ризик мультиколінеарності.

Інші фактори – рентабельність активів ROA , темп зростання активів G_A , темп зростання активів, зважених на ризик G_RWA , частка активів, зважених на ризик, у загальних активах RWA_TA – демонструють слабкі або помірні кореляції (у межах $|0.01-0.20|$ або $|0.25-0.35|$). Це свідчить про можливу лагову структуру впливу, наявність структурних зрушень, зокрема у 2022–2023 рр., або нелінійний характер взаємозв'язків, що обмежує їхню інтерпретативну цінність у статичній кореляційній моделі..

Одночасно виявлено значні кореляційні взаємозв'язки між окремими факторними змінними, що свідчить про наявність мультиколінеарності в моделі. Зокрема:

□ між RWA_TA та G_RWA ($r = 0.813$) зафіксовано дуже високий рівень взаємозалежності, оскільки обидва показники характеризують загальну структуру активів, зважених за ризиком,

□ між D_E та E_A ($r = -0.717$) також спостерігається високий рівень мультиколінеарності, адже ці змінні є взаємопов'язаними компонентами структури власного капіталу та співвідношення позикових і власних ресурсів;

□ кореляція між G_A та NPL ($r = -0.334$) відображає циклічний характер взаємодії між динамікою активів та якістю кредитного портфеля, що може проявлятися у періоди уповільнення економічної активності.

Результати кореляційного аналізу дозволили:

□ визначити, що найбільш релевантними факторами для включення до моделі є показники NPL та D_E , які демонструють найбільш значущі статистичні зв'язки з CAR_T1 ;

□ виключити мультиколінеарні змінні E_A (через зв'язок з D_E та спорідненість із результативною змінною) та G_RWA у поєднанні з RWA_TA ;

□ сформувати підґрунтя для побудови ARDL-моделі, у межах якої буде враховано лагову структуру та часову динаміку впливу внутрішніх показників на достатність капіталу.

Зважаючи на отримані результати, для подальшого застосування процедури оцінювання мультиколінеарності методом VIF доцільним визнано включення таких змінних, як частка непрацюючих кредитів (*NPL*), показник фінансового важеля (*D_E*), темп зростання активів (*G_A*), рентабельність власного капіталу (*ROA*) та для структурного уточнення моделі, частка активів, зважених на ризик у загальних активах (*RWA_TA*). Ці показники характеризуються прийнятним рівнем кореляційної залежності між собою та з результативною змінною, що забезпечує їхню інформативність та відсутність дублювання змісту. Змінні *E_A* та *G_RWA* виключено з подальшого аналізу через високий рівень мультиколінеарності та методологічну спорідненість з іншими факторами, що може призвести до викривлення моделі.

Результати аналізу мультиколінеарності за методом VIF наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Результати відбору змінних за підсумками оцінювання мультиколінеарності

Змінна	Значення VIF	Рівень мультиколінеарності	Включення в модель	Обґрунтування
<i>NPL</i>	19.55	Високий	Включити (застосувати динамічну модель)	Високий VIF є наслідком структурних зламів у динаміці. Доцільно використовувати в ARDL-моделі
<i>D_E</i>	11.43	Помірно високий	Включити	Економічно значуща змінна; мультиколінеарність знижується після видалення <i>RWA_TA</i> та <i>ROA</i>
<i>G_A</i>	3.04	Низький	Включити	Незалежний структурний показник; не має мультиколінеарності.
<i>ROA</i>	38.53	Критично високий	Виключити	Значна мультиколінеарність
<i>RWA_TA</i>	56.10	Критично високий	Виключити	Значна мультиколінеарність; викривлює модель.

Джерело: розраховано автором

У результаті проведеної первинної регресійної апробації (табл. 3.6) було сформовано три альтернативні лінійні моделі з різними комбінаціями пояснювальних змінних.

Таблиця 3.6

Порівняльна характеристика альтернативних специфікацій регресійної моделі
пояснення рівня достатності капіталу (CAR_T1)

Модель	Показники	R^2	Adj. R^2	AIC	BIC
1	NPL	0.576	0.491	33.56	33.45
2	NPL, D_E	0.588	0.383	35.34	35.18
3	NPL, G_A, D_E	0.610	0.220	36.96	36.75

Джерело: розраховано автором

Оцінка моделей здійснювалася на основі стандартних статистичних критеріїв (коефіцієнта детермінації (R^2), скоригованого коефіцієнта детермінації (Adjusted R^2), інформаційних критеріїв Акаїке (AIC) та Байєса (BIC)).

Найкращою за показниками є модель 1, яка включає NPL . Ця специфікація продемонструвала найвищий скоригований коефіцієнт детермінації (Adj. $R^2 = 0.491$), що свідчить про найбільш ефективне пояснення варіації залежної змінної (CAR_T1) за найменшої кількості параметрів. Крім того, модель має найнижчі значення AIC (33.56) та BIC (33.45), що додатково підтверджує її перевагу за критерієм інформаційного балансу між точністю та складністю.

Модель 2 (з включенням фінансового важеля D_E) та модель 3 (модель з усіма змінними), продемонстрували вищі значення R^2 , однак їх скориговані значення R^2 були значно нижчими (0.383 та 0.220 відповідно), що вказує на переобтяження моделі неінформативними змінними. Це підтверджується також вищими значеннями AIC та BIC, які свідчать про гіршу загальну якість моделей.

Отже, за результатами цього етапу ми визначили, що включення до моделі лише змінної NPL є найбільш статистично обґрунтованим та економічно доцільним, оскільки забезпечує оптимальний баланс між простотою та пояснювальною здатністю моделі.

Проведене тестування стаціонарності для логарифмованої першої різниці показників достатності капіталу $\ln(CAR_T1)$ та $\ln(NPL)$ показало, що нульова гіпотеза про наявність одиничного кореня відхиляється на рівні значущості 10 % (додаток Г). Отримане значення тесту є меншим за критичне значення на рівні 10 %, що свідчить про досягнення стаціонарності ряду після логарифмування та

першого диференціювання. Таким чином, трансформовані показники можуть бути використані у подальшому моделюванні.

Отримані параметри ARDL-моделі, наведені в додатку Д, дозволяють сформулювати комплексну оцінку характеру дії внутрішніх факторів на рівень достатності капіталу першого рівня (CAR_{T1}). Інтерпретація коефіцієнтів свідчить про наявність стійких динамічних взаємозв'язків, що узгоджуються з економічною логікою формування капітальної стійкості банку.

Позитивний та значний коефіцієнт при лаговому значенні показника $CAR_{T1}(-1)$ (8.6508) характеризує високу інерційність процесу формування капіталу банку. Такий результат підтверджує:

- залежність поточного рівня достатності капіталу від власних попередніх значень;

- стійкість динаміки CAR_{T1} , зумовлену повільними змінами у структурі буферів капіталу, у співвідношенні капіталу до активів, зважених за рівнем ризику, та в процедурних циклах управління капіталом;

- наявність ефекту «довгострокової пам'яті», характерного для показників, що формуються під впливом регуляторних вимог, стратегічної політики та поступовості змін у кредитному та інвестиційному портфелях.

У контексті діяльності АТ КБ «ПриватБанк» така інерційність є закономірною, оскільки зміна рівня основного капіталу є результатом стратегічних управлінських рішень, а не короткострокових коливань ринкової кон'юнктури.

Вплив частки непрацюючих кредитів NPL (коефіцієнт -8.5281) демонструє, що:

- зростання їх частки суттєво знижує CAR_{T1} ;

- підвищення NPL на 1 процентний пункт супроводжується зменшенням CAR_{T1} приблизно на 8.5 пунктів у короткостроковому періоді;

- кредитний ризик є ключовим дестабілізатором капітальної стійкості АТ КБ «ПриватБанк».

Виражена інтенсивність впливу свідчить про те, що банк у період аналізу діяв в умовах суттєвого тиску з боку як очікуваних кредитних збитків, визначених за МСФЗ 9, так і регуляторних вимог НБУ щодо оцінки кредитного ризику, що системно зменшує розмір капіталу.

Виявлені тренди повною мірою відповідають економічній природі впливу показника непрацюючих кредитів на достатність капіталу та ФСБ.

Лаговий вплив $NPL(-1)$ з коефіцієнтом -11.6142 є ще більш масштабним за абсолютною величиною, що свідчить про високий рівень накопичувального ефекту кредитного ризику. Це означає, що:

- непрацюючі кредити минулих періодів формують суттєвий тиск на достатність капіталу в наступних періодах;

- формування резервів, переоцінка рівня кредитного ризику та зниження чистого прибутку (внаслідок зростання витрат на формування резервів та втрат за кредитним портфелем) проявляються з часовим лагом;

- CAR_{T1} демонструє виражену залежність від історично накопиченого рівня непрацюючих кредитів.

Таким чином, модель емпірично підтверджує одну з ключових тез сучасних підходів до забезпечення ФСБ: кредитний ризик має пролонгований, інерційний та капіталомісткий характер.

Наявність значного за величиною та негативного вільного члена у моделі (-341.0168) з малою кількістю спостережень свідчить про зміщення параметрів, однак не спотворює економічну інтерпретацію знаків та напрямків впливів, які залишаються теоретично обґрунтованими та емпірично узгодженими.

За підсумками тесту Бреуша–Пагана не виявлено ознак гетероскедастичності у залишках моделі. Значення F-статистики становить 1.984512 при $p\text{-value} = 0.2375$, що перевищує критичний рівень 0.05, тому нульова гіпотеза про сталість дисперсії не відхиляється. Аналогічні результати отримано на основі статистики Obs*R-squared: її значення дорівнює 6.914205, а відповідна ймовірність – 0.2281, що також підтверджує відсутність гетероскедастичності. Крім того, показник Scaled explained SS становить

1.102345 з $p\text{-value} = 0.9547$, що узгоджується з попередніми висновками. Сукупність цих результатів свідчить про дотримання припущення гомоскедастичності, що забезпечує коректність стандартних помилок і надійність статистичних тестів.

Для перевірки наявності серійної кореляції залишків було застосовано LM-тест. Результати показали значення F-статистики 0.742816 при $p\text{-value} = 0.4982$, що перевищує пороговий рівень 0.05. Додатково статистика $\text{Obs} \cdot R\text{-squared}$ становить 1.983427 з імовірністю 0.3704. Обидва критерії не дають підстав для відхилення нульової гіпотези про відсутність автокореляції залишків першого порядку. Це вказує на те, що залишки моделі є випадковими та не демонструють систематичної залежності від власних попередніх значень.

Отже, результати тесту Бреуша–Пагана та LM-тесту підтверджують коректність ключових припущень класичної регресійної моделі в частині гомоскедастичності та відсутності серійної кореляції. Це забезпечує стабільність та достовірність параметрів ARDL-моделі, а також підвищує надійність інтерпретації отриманих економетричних результатів..

Значення критерію Дарбіна–Уотсона близьке до 2, що свідчить про відсутність автокореляції залишків. Для малої вибірки це є позитивним результатом та засвідчує коректність базових припущень лінійної регресії щодо поведінки помилок.

Значення тесту Жака–Бера ($JB = 0.714$; $p = 0.700$), наведені в додатку Д, не дають підстав відхиляти нульову гіпотезу про нормальний розподіл залишків ARDL-моделі. Характеристики розподілу (асиметрія -0.83 та ексцес 2.73) наближені до параметрів нормального розподілу, а середнє значення залишків фактично дорівнює нулю. Враховуючи малий обсяг вибірки, тест має обмежену статистичну потужність, однак отримані результати підтверджують коректність специфікації моделі та відсутність істотних порушень припущення щодо нормальності залишків.

Ці результати дозволяють зробити висновок, що модель є адекватною та придатною для практичного застосування в діяльності банків при формуванні компенсаторних механізмів забезпечення ФСБ.

Отримані результати ARDL-моделі свідчать про визначальну роль кредитного ризику як ключового детермінанта основного капіталу в АТ КБ «ПриватБанк», а також відображають виражену інерційність показника CAR_{T1} .

Для оцінювання чутливості достатності капіталу АТ КБ «ПриватБанк» до змін частки непрацюючих кредитів здійснено сценарний аналіз, який ґрунтується на інтегральному впливі поточного та лагового коефіцієнтів ARDL-моделі. Виходячи з отриманих параметрів, сукупний ефект зміни NPL на CAR_{T1} становить (3.5):

$$\Delta CAR_{T1} = \beta_0 + \beta_1 = -8.528097 - 11.61421 = -20.142307 \quad (3.5)$$

Це означає, що будь-яке збільшення частки NPL чинить суттєвий негативний вплив на достатність капіталу, а зниження рівня кредитного ризику, навпаки, формує пропорційне зміцнення капітальної позиції банку. Сценарний аналіз проведено для помірних ($\pm 3\%$) та помірно-стресових ($\pm 5\%$) змін частки непрацюючих кредитів (базове значення 55.0864 %) (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Сценарний вплив зміни NPL на достатність капіталу банку (CAR_{T1})

Сценарій	Зміна CAR_{T1} (п.п.)	Напрямок зміни
Оптимістичний -3%	+ 60.43	↑
Оптимістичний -5%	+100.71	↑
Песимістичний $+3\%$	– 60.43	↓
Песимістичний $+5\%$	–100.71	↓

Джерело: розраховано автором

Результати сценарного аналізу засвідчують, що достатність капіталу банку демонструє високу чутливість до змін частки непрацюючих кредитів. Зниження NPL на 3–5 п.п. призводить до суттєвого зміцнення капітальної позиції (на 60–

100 п.п.), що відображає значний потенціал покращення якості активів у підвищенні ФСБ. Водночас зростання частки непрацюючих кредитів на ті ж величини зумовлює зниження CAR_{T1} , яке може поставити під загрозу здатність банку протистояти загрозам операційного середовища.

Отримані результати підкреслюють домінуючу роль кредитного ризику у формуванні капітальної стійкості АТ КБ «ПриватБанк» та визначають необхідність запровадження проактивних заходів управління NPL у межах системи внутрішнього контролю та процесів ІСААР.

Висновки до розділу 3

Проведене дослідження засвідчило, що в умовах тривалих геополітичних та макроекономічних шоків банківська система України функціонує в середовищі підвищеної системної вразливості, де значну частку ризиків формує зовнішнє середовище, неконтрольоване окремими банками. За таких обставин ключового значення набуває формування внутрішньобанківського компенсаторного механізму забезпечення ФСБ, здатного нейтралізувати вплив зовнішніх дестабілізаційних факторів через підвищення ефективності управління ризиками, корпоративного управління та системи внутрішнього капіталоутворення. Центральним елементом цього механізму є достатність основного капіталу, яка визначає спроможність банку абсорбувати збитки та забезпечувати безперервність діяльності.

У роботі обґрунтовано використання показника CAR_{T1} як результативної змінної моделі, що характеризує реальний рівень високоякісного капіталу й чутливо реагує на внутрішні зміни ризик-профілю банку. Аналіз міжнародних підходів та вимог ІСААР підтвердив, що саме капітал першого рівня є найбільш інформативним індикатором капітальної стійкості та здатності банку протистояти шокам.

На основі узагальнення наукових підходів систематизовано внутрішні детермінанти формування достатності капіталу за чотирма блоками: ризик активів, прибутковість та внутрішнє капіталоутворення, структурно-динамічні характеристики активів та фінансова архітектура банку. Їх відбір доповнено багаторівневою статистичною процедурою (кореляційний аналіз, VIF, первинна апробація регресійних моделей, перевірка стаціонарності), що дало змогу сформувати інформативний та економічно обґрунтований набір факторів.

Обґрунтовано доцільність застосування ARDL/ECM-методології, яка дозволяє досліджувати взаємозв'язки між внутрішніми детермінантами й достатністю капіталу в умовах різних порядків інтеграції змінних, наявності лагових ефектів та потенційних коінтеграційних залежностей. Це забезпечує можливість моделювання як короткострокових реакцій *CAR_T1* на внутрішні зміни, так і довгострокових рівноважних тенденцій.

Діагностика побудованої моделі підтвердила її статистичну коректність, відповідність базовим припущенням регресійного аналізу та адекватність динамічної структури. Це створює належні умови для подальшої емпіричної інтерпретації взаємозв'язків між внутрішніми факторами та достатністю основного капіталу банку, а також формує методичну основу для розроблення управлінських рішень у сфері забезпечення ФСБ в умовах високої невизначеності та ризику.

Проведена апробація науково-методичного підходу дала змогу забезпечити комплексну емпіричну оцінку впливу внутрішніх детермінант на достатність основного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у динаміці 2019–2025 рр.

Кореляційний аналіз підтвердив, що частка непрацюючих кредитів (*NPL*) формує найсильніший та стабільний зворотний зв'язок із *CAR_T1*, тоді як інші відібрані внутрішні детермінанти мають високий рівень мультиколінеарності, що обмежує їх використання у подальшому моделюванні. Оцінювання VIF дало змогу виокремити оптимальний набір факторів, серед яких визначальне значення зберігає показник *NPL*. Попередня регресійна апробація засвідчила, що модель,

побудована на основі *NPL*, забезпечує найкращий баланс між пояснювальною здатністю, статистичною узгодженістю та простотою специфікації.

Результати ARDL-моделювання підтвердили високу інерційність динаміки *CAR_T1* та наявність як короткострокового, так і довгострокового негативного впливу *NPL*. Виражений лаговий ефект підтверджує накопичувальний характер кредитного ризику та його тривалий негативний на рівень основного капіталу банку. Діагностичні тести підтвердили коректність специфікації моделі, відсутність систематичних порушень класичних припущень та надійність отриманих оцінок..

Сценарний аналіз засвідчив високу чутливість достатності капіталу АТ КБ «ПриватБанк» до змін частки непрацюючих кредитів: зниження *NPL* суттєво зміцнює капітальну позицію, тоді як його зростання створює ризик втрати ФСБ. Це підтверджує ключову роль кредитного ризику у формуванні внутрішніх детермінант ФСБ та зумовлює необхідність упровадження менеджментом комплексу проактивних і компенсаторних механізмів мінімізації його негативного впливу на капітал і, відповідно, на загальний рівень ФСБ.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено комплексне теоретико-методичне та прикладне дослідження фінансової ФСБ механізму її забезпечення в умовах невизначеності, ризиків та структурних трансформацій банківської системи України.

За результатами проведених наукових узагальнень, системного аналізу та емпіричних оцінок сформульовано такі основні висновки.

Встановлено, що сучасний науковий дискурс ФСБ характеризується багатовимірністю, міждисциплінарністю та динамічним зміщенням фокусів дослідження. Структурно-декомпозиційний та бібліометричний аналіз підтвердив наявність 12 наукових кластерів, що характеризують еволюцію концепцій ФСБ від традиційного регулювання капіталу та системних ризиків до сталого розвитку, цифрових інновацій, екологічних детермінант та адаптивного внутрішньобанківського управління ризиками. Це засвідчує перехід до інтегрованої парадигми ФСБ, що поєднує макропруденційні та мікропруденційні механізми, стратегічну адаптивність та цифрову стійкість.

Доведено, що ФСБ має дуалістичну природу: поєднує якісний вимір (здатність бізнес-моделі зберігати життєздатність у нестабільному середовищі) та кількісний (здатність підтримувати достатність капіталу, ліквідності та покриття сукупного портфеля ризиків). Саме інтеграція цих вимірів забезпечує можливість цілісної діагностики ФСБ та обґрунтування управлінських рішень.

Встановлено, що ФСБ диференціюється через наступні ключові ознаки: джерела формування (внутрішня/зовнішня), можливість управління (відкрита/закрита), умови формування (успадкована/набута), режим та рівень стійкості (високий, середній, низький), часовий та періодичний аспекти управління. Таке структурування забезпечує можливість диференційованого застосування інструментів механізму забезпечення ФСБ.

Обґрунтовано структуру зовнішніх факторів впливу на ФСБ, які доцільно класифікувати на макроекономічні, інституційні, геополітичні, цифрові та ESG-

фактори. Доведено, що ці фактори формують мультиплікативний ефект та визначають параметри невизначеності, у межах яких банк має формувати власний ризик-профіль.

Запропоновано визначати об'єктне поле забезпечення ФСБ як сукупність внутрішніх характеристик (якість активів, стабільність пасивів, достатність капіталу, ефективність, ризик-профіль, організаційно-функціональні параметри, технологічна інфраструктура, якість корпоративного управління), інтегрованих у систему фінансових та нефінансових ризиків.

На основі системного аналізу обґрунтовано, що механізм забезпечення ФСБ доцільно трактувати як інституційно та функціонально впорядковану систему, побудовану на компонентному принципі та таку, що інтегрує три ключові компоненти: об'єктну, що відображає ризикову природу ФСБ та включає комплекс фінансових та нефінансових ризиків; організаційну, побудовану на принципах корпоративного управління та регуляторних вимогах НБУ; функціональну, що включає плановий, аналітичний, превентивний, контрольний та стабілізаційно-регуляторний інструментарій. Системна взаємодія цих компонент забезпечує формування своєчасної та адекватної управлінської реакції як у базовому режимі, так і в умовах кризи.

Визначено, що метою механізму забезпечення ФСБ є досягнення такого рівня ризик-профілю, який забезпечує здатність банку виконувати зобов'язання, підтримувати безперервність діяльності та відповідність нормативам, а також протистояти зовнішнім дестабілізаторам й формувати потенціал розвитку.

Систематизовано перелік ключових завдань механізму забезпечення ФСБ: ідентифікація та оцінка ризиків; формування інструментів ризик-менеджменту; забезпечення оптимальної структури капіталу й ліквідності; ефективна модель корпоративного управління; прогнозування та стрес-тестування; контроль та моніторинг; адаптивність управління та інформаційна забезпеченість прийняття рішень.

За результатами аналізу ФСБ АТ КБ «ПриватБанк» встановлено суттєве зміцнення капітальної стійкості (зростання капіталу до 102,04 млрд грн), що

сформувало значний запас поглинання ризиків; диверсифіковану структуру активів зі значною часткою високоліквідних інструментів; стійке зростання прибутковості, високі показники рентабельності та маржинальності; наявність локальних загроз, серед яких найсуттєвішими є кредитний ризик, ризик ліквідності та операційний ризик, що потребують посиленого контролю та модернізації інструментарію управління.

Встановлено, що ФСБ в АТ КБ «ПриватБанк» визначається комплексом фінансових та нефінансових ризиків, що формують об'єкт управлінського впливу та визначають межі стратегічного та операційного реагування. Системна ідентифікація цих ризиків забезпечують можливість концентрації управлінських дій на найбільш уразливих напрямках діяльності та формують основу для побудови механізму забезпечення ФСБ.

З'ясовано, що організаційна структура механізму забезпечення ФСБ АТ КБ «ПриватБанк» побудована на принципах корпоративного управління, розподілу повноважень і відповідальності між стратегічним і операційним рівнями, та дозволяє ефективно засовувати інструментарій забезпечення ФСБ. Функціональна компонента механізму забезпечення ФСБ АТ КБ «ПриватБанк» базується на інтеграції планового, аналітичного, превентивного, контрольного та стабілізаційно-регуляторного інструментарію, що відповідає вимогам чинного законодавства та забезпечує ефективну реалізацію цілей і завдань механізму забезпечення ФСБ, набуваючи специфічних ознак залежно від режиму управління (базового або антикризового).

Обґрунтовано, що в умовах посилення геополітичних, макрофінансових і регуляторних шоків ключовим фактором забезпечення ФСБ стає внутрішньобанківський компенсаторний механізм, центральне місце в якому займає достатність основного капіталу.

Визначено, що показник *CAR_T1* є найбільш релевантним індикатором реальної капітальної стійкості банку, оскільки він характеризує якість капіталу та його здатність абсорбувати очікувані та неочікувані втрати.

За результатами узагальнення теоретичних підходів та нормативних вимог систематизовано внутрішні детермінанти достатності капіталу за чотирма ключовими блоками: ризик активів, прибутковість та внутрішнє капіталоутворення, структурно-динамічні характеристики активів та фінансова архітектура банку. Їх відбір доповнено багаторівневою статистичною процедурою (кореляційний аналіз, VIF, первинна апробація регресійних моделей, перевірка стаціонарності), що дало змогу сформулювати інформативний та економічно обґрунтований набір факторів.

Обґрунтовано застосування ARDL/ECM-моделювання як найбільш придатного інструментарію для дослідження короткострокових та довгострокових взаємозв'язків між внутрішніми факторами та достатністю капіталу, з урахуванням різних порядків інтеграції та лагових ефектів. Проведена діагностика підтвердила коректність специфікації моделі та її придатність для подальшої інтерпретації результатів та формування практичних рекомендацій щодо підвищення капітальної стійкості банку в умовах підвищеної невизначеності.

Апробація науково-методичного підходу забезпечила комплексну емпіричну оцінку впливу внутрішніх детермінант на достатність основного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» у 2018–2024 рр. Доведено, що частка непрацюючих кредитів (*NPL*) формує найсильніший та стабільний зворотний зв'язок із *CAR_T1*, тоді як інші внутрішні показники характеризуються високою мультиколінеарністю, що обмежує їх застосування у моделюванні. Визначено оптимальний набір факторів за результатами VIF, у якому ключову роль відіграє *NPL*, а попередня регресійна апробація підтвердила, що саме модель із цим показником забезпечує найкращий баланс між пояснювальною здатністю та статистичною стійкістю.

З'ясовано, що ARDL-моделювання відображає високу інерційність динаміки *CAR_T1* та підтверджує суттєвий коротко- і довгостроковий негативний вплив *NPL*, що свідчить про накопичувальний характер кредитного

ризика та його тривалий негативний вплив на капітал. Доведено коректність специфікації моделі, що підтверджено результатами діагностичних тестів.

Встановлено, що достатність капіталу АТ КБ «ПриватБанк» є високо чутливою до змін частки непрацюючих кредитів: її зниження суттєво зміцнює капітальну стійкість, тоді як зростання *NPL* формує ризики ФСБ. Отримані результати визначають потребу в упровадженні комплексу проактивних та компенсаторних механізмів мінімізації негативного впливу *NPL* на капітал та загальну ФСБ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Abusharbeh M. Determinants of bank capital adequacy: Empirical insights from Arab countries. *Banks and Bank Systems*. 2025. № 20(1). P. 221-230.
2. Admati A. R., DeMarzo P. M., Hellwig M., Pfleiderer P. Fallacies, Irrelevant Facts, and Myths in the Discussion of Capital Regulation: Why Increased Loss-Absorbing Capacity Is Essential. *SSRN Electronic Journal*. 2010. URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1669466>
3. Adusei M. The impact of bank size and funding risk on bank stability. *Cogent Economics & Finance*. 2015. № 3(1). P. 1111489.
4. Aktas R., Acikalin, S. Bakin B., Celik, G. The determinants of banks' capital adequacy ratio: Some evidence from South Eastern European countries. *Journal of Economics and Behavioral Studies*. 2015. № 7(1). P. 79-88.
5. Albertazzi U., Hooft J. T., Steege L. T. The causal effect of inflation on financial stability: evidence from history. *ECB Working Paper Series*. 2025 № 3108. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp3108~6e2f292534.en.pdf>
6. Ali M., Puah C. H. The internal determinants of bank profitability and stability: An insight from banking sector of Pakistan. *Management research review*. 2019. №42(1). P. 49-67.
7. Anginer D., Demirgüç-Kunt A. Bank capital and systemic stability. World Bank Policy research working paper. 2014. № 6948. 48 p. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/162bc759-a47a-539c-a4af-890e0f1ad2e6/content> (дата звернення: 30.10.2025).
8. Avgouleas E. Bank leverage ratios and financial stability: A micro-and macroprudential perspective. *Levy Economics Institute of Bard College Working Paper*. 2015. № 849.
9. Başarır Ç., Toraman C. Financial stability analysis in banking sector: a stress test method. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 2014. № 62. P. 129-144.

10. Bateni L., Vakilifard H., Asghari F. The influential factors on capital adequacy ratio in Iranian banks. *International journal of economics and finance*. 2014. № 6(11). P. 108-116.
11. Beck T. Bank competition and financial stability: friends or foes? *World Bank policy research working paper*, 2008. № 4656. 32 p. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1152483.
12. Bernanke B. S. The Macroeconomics of the Great Depression: A Comparative Approach. *Journal of Money, Credit and Banking*. 1995. Vol. 27, No. 1. P. 1–28.
13. Budnichenko I., Ramskyi A. Financial stability of a bank — factor of stability of banking system. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2018. Vol. 2. P. 5-11.
14. Citterio A., King T. The role of Environmental, Social, and Governance (ESG) in predicting bank financial distress. *Finance Research Letters*. 2023. № 51. P. 103411.
15. Dangol M. *Determinants of banks stability: evidences from Nepalese commercial banks* (Doctoral dissertation). Kathmandu, 2024. 79 p.
16. Duong K. D., Tran P. M. D., Nguyen P. Y. N., Pham H. How do funding diversity and non-performing loans affect bank performance in different economic cycles?. *Cogent Business & Management*. 2023 № 10(2). P. 2215076.
17. Goodhart C. A., Tsomocos D. P. Analysis of financial stability. *Challenges in Central Banking: The Current Institutional Environment and Forces Affecting Monetary Policy*, 2010. 121 p.. https://www.bankofcanada.ca/wp-content/uploads/2010/09/analysis_financial_stability.pdf.
18. Gržeta I., Žiković S., Tomas Žiković I. Size matters: analyzing bank profitability and efficiency under the Basel III framework. *Financial innovation*. 2023. № 9(1). P. 43.
19. Hassler U., Wolters J. Autoregressive distributed lag models and cointegration. *Allgemeines Statistisches Archiv*. 2006. № 90(1). P. 59–74

20. Huu Vu T., Thanh Ngo T. Bank capital and bank stability: The mediating role of liquidity creation and moderating role of asset diversification. *Cogent Business & Management*. 2023. № 10(2). P. 2208425.
21. James G., Witten D., Hastie T., Tibshirani R. An Introduction to Statistical Learning: with Applications in R. New York: Springer, 2013. 607 p.
22. Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. World Bank Policy Research Working Paper. 2011. № 5430. <https://ssrn.com/abstract=1682130/>
23. Keqa F. The determinants of banks' capital adequacy ratio: evidence from western Balkan countries. *Journal of Governance and Regulation*. 2021. № 10(2). P.352-360.
24. La Porta R., Lopez-de-Silanes F., Shleifer A., Vishny R. Investor Protection and Corporate Governance. *Journal of Financial Economics*. 2000. № 58(1-2). P. 3-27.
25. Liang Y., Wei R., Duan D. Digital financial development and commercial bank stability. *International Review of Economics & Finance*. 2025. № 97. P. 103749.
26. Mustafa A., Mumtaz M. Z. Examining the Bank-Specific and Macro-Economic Factors that Influence Capital Adequacy in Pakistan. *International Journal of Management Research and Emerging Science*. 2022. № 12(2). P.9-21.
27. OECD. Financial System Review of Ukraine. Paris : OECD Publishing, 2024. 162 p. URL: <https://www.oecd.org/finance/financial-system-review-ukraine>
28. Ozili P. K. Bank non-performing loans research around the world. *Asian Journal of Economics and Banking*. 2025. 37 p.
29. Pham T. T., Dao L. K. O., Nguyen V. C. The determinants of bank's stability: a system GMM panel analysis. *Cogent Business & Management*. 2021. № 8(1). <https://doi.org/10.1080/23311975.2021.1963390>.
30. Phan D. H. B., Tran V. T., Iyke B. N. Geopolitical risk and bank stability. *Finance Research Letters*. 2022. №46. P. 102453.

31. Ramskyi A., Budnichenko I. Financial stability of a bank – factor of stability of banking system. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2018. № 2. С. 5-11. <https://doi.org/10.32750/2018-0201>.
32. Topcu M., Ufuk C. A. N. Political Stability, Geopolitical Risks, and Bank Stability. *Finance Research Letters*. 2025. P. 108889.
33. Ullah S., Ullah A., Zaman M. Nexus of governance, macroeconomic conditions, and financial stability of banks: a comparison of developed and emerging countries. *Financial Innovation*. 2024. № 10 (1). URL: <https://jfin-swufe.springeropen.com/articles/10.1186/s40854-023-00542-x>
34. Valla N., Saes-Escorbiac B., Tiesset M. Bank liquidity and financial stability. *Banque de France Financial Stability Review*. 2006. № 9(1). P. 89-104.
35. Wooldridge J. M. *Introductory Econometrics: A Modern Approach* (5th ed.). South-Western. 2012. 910
36. Агрес О. Г. Сутність поняття фінансова стійкість банку та фактори, що на неї впливають. *Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції*. Тези міжнародної вузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених ЖДТУ (м. Житомир, 27 жовтня 2016 року). URI: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/5494> (дата звернення: 01.10.2025).
37. Аналіз банківської діяльності. Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко. К.: КНЕУ, 2004. 599 с.
38. Балансові дані банків. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/> (дата звернення: 01.11.2025).
39. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України. *Фінанси України*. 2007. № 9. С. 75-87.
40. Безродна О. С. Планування відновлення діяльності банків як напрям мінімізації ризику зміни їх фінансової стійкості. *Фінансово-економічна інтеграція України: вплив на соціально-економічний розвиток держави та регіонів* : матеріали наукового круглого столу, 28 квіт. 2020 р.. Х., 2020. С. 5-7.

41. Белінська Я. В., Биховченко В. П. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку. Стратегічні пріоритети. 2012. № 1(22). С. 72-84.

42. Береславська О., Кондаурова Д. Фінансова стійкість банків України в умовах воєнного стану. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 536-542. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-75>.

43. Біляєва В. Ю. Забезпечення фінансової стійкості банку засобами фінансового інжинірингу: дис.... канд. екон. наук: 08.00.08. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 360 с.

44. Богун М. М. Управління фінансовою стійкістю банків як невід'ємною складової національної економіки України. *Економіка та підприємництво*. 2021. Вип. 46. С. 73–85.

45. Бодрецький М. В. Принципи планування відновлення діяльності банку та фінансування в кризових ситуаціях. *Економічні студії*. 2020. № 4 (30). С. 7-12.

46. Васькович І.М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Львів, 2006. 19 с.

47. Вінниченко О. В., Ганцева А. О. Фінансова стійкість банку: сутність та оцінка факторів впливу. *Бізнес Інформ*. 2023. №5. С. 175–181.

48. Вінниченко О. В., Громакова В. В. Теоретичні аспекти фінансової стійкості банку. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5 (508). URL:http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-5 (дата звернення: 04.10.2025).

49. Вовченко О. С., Єгоричева С. Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2021. 233 с.

50. Волкова В. В., Верницький Б. В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку. *Фінанси, облік, банки*. 2018. № 1 (23). С.45-54.

51. Волкова Н. І., Бойко В. М. Управління фінансовою стійкістю банківської системи в контексті волатильності фінансового ринку. *Modern Economics*». 2021. № 27. С. 21-28. [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-03).

52. Вольська С.П. Визначення фінансової стійкості банку. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2015. № 4. С. 806-809.
53. Гарбар Є. С. Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах нестабільного економічного середовища. *Науковий вісник Ужгородського університету Серія «Економіка»*. 2015. Випуск 1 (45). Т. 1. С. 184- 187.
54. Гірна О. Оцінювання рівня фінансової стійкості банківського сектору України на основі Z-індексу. *Socio-economic relations in the digital society*. 2018. № 3 (33). С. 150-158.
55. Данік Н., Татко А. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2022. Vol. 1, № 5. P. 1-9.
56. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2009. 316 с.
57. Довгань Ж. М. Фінансова стійкість банківської системи України: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Суми, 2012. 583 с.
58. Долматов С. Роль інформаційно-аналітичних систем у забезпеченні фінансової стійкості банків під час військових конфліктів. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 9. С.2-12.
59. Журавка О. С., Чернешенко Б. Г. Економічна сутність фінансової стійкості банку та фактори, що на неї впливають. *Міжнародна науково-практична конференція «Цифрові трансформації та інноваційні технології економіки: виклики, реалії, стратегії»*, Суми, 15 – 17 квітня 2025 р. С.: СумДУ, 2025. С. 96-100.
60. Заруцька О. П., Новікова Л. Ф. Управління банківськими ризиками та заходи відновлення діяльності в умовах потужних зовнішніх викликів. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 2 (78). С. 110-119.
61. Зверук Л. А., Боєва С. К. Концептуальні засади дослідження управління фінансовою стійкістю банківських установ. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3

(470). URL: <https://kontseptualni-zasadi-doslidzhennya-upravlinnya-finansovoyu-stiykistyu-bankivskih-ustanov> (дата звернення: 04.10.2025).

62. Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергеева О. С. Управління фінансовою стійкістю банків : підручник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.

63. Зверяков О. М. Методологічні основи управління фінансовою стійкістю банківських установ. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10. С. 175-182.

64. Значення економічних нормативів в розрізі банків. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення: 27.10.2025).

65. Івасів І. Б., Максимова А. В. Макроекономічне стрес-тестування банків: сутність, підходи та основні етапи. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18, С. 75-85.

66. Івасів І., Гарбар Є. Фінансова стійкість банків в умовах високої волатильності ринків. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 2. С. 47–55.

67. Карпова О. І., Моргун І. М. Концептуальні підходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю банку. *Збірник наукових праць Харківського інституту банківської справи університету банківської справи НБУ*. № 1 (10). 2011. С. 13-18.

68. Квасницька Р. С., Гайдайчук Н. В. Методи управління фінансовою стійкістю банків. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3(1). С. 116-118.

69. Ключко Л. А. Фінансова стійкість банків: теорія та методика оцінки: монографія. Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2013. 431 с.

70. Ключко Л. А. Фінансова стійкість комерційного банку, методи її оцінки та зміцнення: дис... канд. екон. наук: 08.04.01. К., 2002. 222 с.

71. Коваленко В. В. Методичні підходи до визначення рівня фінансової стійкості банківської системи. *Актуальні проблеми економіки*. № 7. 2011. С. 235-236.
72. Коваленко В. В. Ділова репутація та її вплив на фінансову стійкість банків. *Академічний огляд*. 2021. № 1(54). С. 23-35.
73. Коваленко В. В., Масюк В. О. Оцінювання фінансової стійкості банків за системою SREP: зарубіжний й національний досвід. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2025. № 6 (331). С. 35-44.
74. Ковальова О. М. Ідентифікація кваліфікуючих факторів впливу в контексті управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 212-221.
75. Колесніченко А., Литвинов І. Теоретичні аспекти визначення сутності поняття фінансової стійкості комерційного банку. *Ефективна економіка*. 2024. № 3. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.65>.
76. Комар А. О. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості комерційного банку : автореферат роботи на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра ; 8.03050801. Запоріжжя, 2016. 22 с.
77. Корпоративне управління. АТ КБ «ПриватБанк». 2025. URL: <https://privatbank.ua/about/management/corp> (дата звернення: 27.10.2025).
78. Краснова І. В., Примостка Л. О., Лавренюк В. В. Кліматичні ризики у фінансовому бізнесі. *Проблеми економіки*. 2021. № 3. С. 140-146.
79. Кузнєцова А. Я., Погореленко Н. П. Механізм забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. Вип. 2 (33). С. 37-47, doi:10.18371/fcaptr.v2i33.206396.
80. Кузнєцова Л. В., Маслов Ю. К. Процеси організація планування фінансової діяльності банку : монографія. Одеса: Пальміра, 2006. 193с.
81. Лачкова Л. І., Борисова А. О., Лачкова В. М. Механізм управління фінансової стійкістю банків. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 1089-1092.

82. Мельник Л., Кондрацька Н., Скаковська С. Підвищення фінансової стійкості банківських установ. *Вісник НУБГП*. 2025. № 2(110). С. 125-137.

83. Майба В. В. Оцінювання факторів фінансової стійкості комерційних банків. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2011. Вип. 83. С. 49-65

84. Максимова А. В. Оцінка фінансової стійкості банку: методичні підходи до аналізу та проблеми їх застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 8. Частина 3. С. 205-208.

85. Малахова О. Л., Михайлюк Р. В. Управління фінансовою стійкістю банків: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2011. 300 с.

86. Марценюк Д. А. Механізм забезпечення фінансової стійкості комерційного банку : кваліф. робота магістр, спец.: 072. Тернопіль, 2021. 77 с.

87. Методичні рекомендації щодо організації корпоративного управління в банках України: Рішення НБУ від 03.12.2018 № 814-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr814500-18#Text> (дата звернення: 30.10.2025).

88. Михайлюк Р. Концептуальні засади механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків. *Світ фінансів*. 2017. Випуск 3-4 (4-5). С. 21-32.

89. Михайлюк Р. В. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 20 с.

90. Момот О.М., Анісімова С.С. Фінансова стійкість банку: фактори впливу та механізм управління. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2011. Вип. 33. С. 157–163.

91. Надь Н. М. Застосування багатфакторного регресійного аналізу у моделюванні економічних процесів. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. 2010. Вип. 30. С. 63-66.

92. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Організаційно-економічний механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Вісник*

Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2020. № 1. С. 217-221.

93. Оцінка стійкості банків України. 2023 рік. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Resilience_Assessment_Results_2023.pdf?v=7 (дата звернення: 04.10.2025).

94. Павленко Л. Д., Шкромада Д. Ю., Соколенко К. О. Класифікаційна система факторів забезпечення фінансової стійкості банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7041> (дата звернення: 04.10.2025).

95. Панасенко І. М. Банківський нагляд як інструмент забезпечення стабільності банківської системи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 518-523.

96. Працюємо для України. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2024 рік. <https://static.privatbank.ua/files/richnyy-zvit-za-2024.pdf> (дата звернення: 19.10.2025).

97. Примостка Л. О. Вплив економічних циклів на банківську діяльність. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2017. № 4(32). С. 175–180.

98. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20001207> (дата звернення: 30.10.2025).

99. Про організацію процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу в банках України та банківських групах: Положення, затверджене Постановою Правління НБУ від 30.12.2021 № 161. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0161500-21#Text> (дата звернення: 30.10.2025).

100. Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Положення, затверджене постановою правління НБУ 11.06.2018 № 64 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 04.10.2025).

101. Про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп: Положення, затверджене постановою правління НБУ 18.07.2019 № 95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>.

102. Рисін В. В., Біда А. П. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8731> (дата звернення: 04.10.2025).

103. Річний звіт за 2018 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

104. Річний звіт за 2019 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://static.privatbank.ua/files/R%D1%96chnij+zv%D1%96t+za+2019rg..pdf> (дата звернення: 04.10.2025).

105. Річний звіт за 2021 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

106. Річний звіт за 2022 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

107. Річний звіт за 2023 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092023.pdf (дата звернення: 04.10.2025).

108. Річний звіт за 2024 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://static.privatbank.ua/files/ConsolidatedFinZvit2024.pdf> (дата звернення: 28.10.2025).

109. Салтикова Г. В., Ніконова І. В. Теоретичні аспекти оцінки фінансової стійкості банку. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 14. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17011483>.

110. Семенов А., Чухно Р., Нейман Є., Кайлюк О. Теоретичні аспекти впливу цифрової трансформації на фінансову стійкість банків. *Цифрова*

економіка та економічна безпека. 2024. № 3 (12). С. 69-75.
<https://doi.org/10.32782/dees.12-12>

111. Синюк А. О. Оцінювання фінансової стійкості банків з використанням бізнес-моделей. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2018. № 2. С. 176-187.

112. Сіняговський Ю. В. Заходи відновлення діяльності банків України в умовах війни. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 5 (73), 1 т. С.80-86.

113. Скворчевський О. Є. Економетрія: текст лекції. НТУ «ХПІ», Харків, 2016. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua>.

114. Смиковська А. С, Грушко В. І. Фінансова стійкість банку, її оцінка та шляхи підвищення. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали міжнародної конференції* (м. Київ, 21-22 листопада 2019 р.). К.: Університет «КРОК», 2019. С. 351-355.

115. Стадник А. С. Механізм державного антикризового регулювання банківської системи : дисертація ... канд. екон. наук, спец.: 08.00.08. Суми: СумДУ, 2019. 287 с.

116. Статистика. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення: 28.10.2025).

117. Статут АТ КБ «ПриватБанк»: затверджено постановою КМУ від 05.06.2019 № 594 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 11.02.2025 № 150)). URL: https://static.privatbank.ua/statut_privatbank.pdf (дата звернення: 28.08.2025).

118. Тарасенко І. В. Шляхи забезпечення фінансової стійкості банку. ББК: У. 29, 168.

119. Федішин М.П., Чеботар О. С. Фінансова стійкість комерційного банку як необхідна умова його ефективного функціонування. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 70. С. 165-170.

120. Фещенко О. Л., Сініцин О. О. Механізм комплексного управління та забезпечення фінансової стійкості банку. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 2(41). С. 133-140.

121. Франтовський Є. М., Батрак О. В. Стрес-тестування фінансових установ та його удосконалення. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: «Економічні науки»*. 2023. №4. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4>.

122. Худолій Ю. С., Глушко А. Д. Статистичні методи в системі оцінювання фінансової стійкості банківських установ. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 7-8. С. 1-10.

123. Цимбалюк М. С. Механізм забезпечення фінансової стійкості банку: кваліфікаційна робота ... магістр, спец.: 072. Київ, 2020. 180 с.

124. Чайковський Є. Фактори впливу на фінансову стабільність банків в Україні. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 2. С. 141-157. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.02.141>

125. Шевцова О.Й., Горбунова Ю.Р. Управління фінансовою стійкістю банку. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 4 (80). С. 104-111.

126. Яременко О. Р., Беренич А. В. Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 918-924.

ДОДАТКИ

Додаток А
Аналіз зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця А.1

Склад та динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.25

	Кошти отримані від НБУ	Кошти банків	Строкові кошти юридичних осіб	Кошти на вимогу юридичних осіб	Строкові кошти фізичних осіб	Кошти на вимогу фізичних осіб	Боргові цінні папери, емітовані банком	Інші залучені кошти	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	Відстрочені податкові зобов'язання	Резерви за зобов'язаннями	Інші фінансові зобов'язання	Інші зобов'язання	Субординований борг	Усього зобов'язань
01.01.2018	12393520	233849	12 723 247	27 744 538	117854874	50 203 337	2 029	337 827	0	107 615	2 277 576	7 748 144	1 425 029	362 413	233 453 763
01.01.2019	9 817 139	194872	11 435 123	35 956 828	110504620	66 877 530	2 129	333 266	0	152 624	2 407 723	10 491 908	1 992 882	230 721	250 575 117
01.01.2020	7 720 807	201143	10 644 606	39 550 501	99346010	81 667 279	2 228	285 096	0	139 318	2 362 996	13 682 046	3 599 573	197 372	259 577 012
01.01.2021	0	2 243	14 903 827	69 333 049	102572530	122470412	2 327	340 323	0	163 888	х	8 591 292	4 556 324	235 607	334 115 653
01.01.2022	0	2 532	12 506 534	82 583 290	89 771 502	136601788	2 427	328 330	0	159 146	3 650 326	10 617 547	3 949 108	227 304	340 642 144
01.01.2023	0	329	14 209 102	116118269	90 509 817	243427296	2 528	567 788	2 972 075	0	5 803 423	13 222 380	4 140 466	304 719	491 885 208
01.01.2024	0	486	12 696 523	144632730	77 312 283	314201681	2 628	3 087 561	25 790 403	0	5 437 546	13 063 856	4 383 015	316 500	601 768 639
01.01.2025	0	5 570	14 714 656	157552513	80 732 928	357314463	2 668	6 705 137	21 552 955	0	6 013 144	21 651 327	4 843 967	350 303	672 691 177
01.07.2025	0	8 309	14 622 279	149583048	83 515 023	392765894	2 669	7 044 567	5 333 930	0	6 193 550	24 686 840	5 265 893	345 928	690 376 439
Абсолютне відхилення	-12393520	-225541	136859802	121838511	274911019	342562557	641	6 706 739	5 333 930	-107 615	3 915 974	16 938 695	3 840 864	-16 485	456 922 676
Темп приросту	-100	-96	1 076	439	233	682	32	1 985	х	-100	172	219	270	-5	196

Джерело: складено автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Таблиця А.2

Структура зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.25

	Кошти отримані від НБУ	Кошти банків	Строкові кошти юридичних осіб	Кошти на вимогу юридичних осіб	Строкові кошти фізичних осіб	Кошти на вимогу фізичних осіб	Боргові цінні папери, емітовані банком	Інші залучені кошти	зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	Відстрочені податкові зобов'язання	Резерви за зобов'язаннями	Інші фінансові зобов'язання	Інші зобов'язання	Субординований борг	Усього зобов'язань
01.01.2018	5,31	0,10	5,45	11,88	50,48	21,50	0,00	0,14	0,00	0,05	0,98	3,32	0,61	0,16	100,00
01.01.2019	3,92	0,08	4,56	14,35	44,10	26,69	0,00	0,13	0,00	0,06	0,96	4,19	0,80	0,09	100,00
01.01.2020	2,97	0,08	4,10	15,24	38,27	31,46	0,00	0,11	0,00	0,05	0,91	5,27	1,39	0,08	100,00
01.01.2021	0,00	0,00	4,46	20,75	30,70	36,66	0,00	0,10	0,00	0,05	3,20	2,57	1,36	0,07	100,00
01.01.2022	0,00	0,00	3,67	24,24	26,35	40,10	0,00	0,10	0,00	0,05	1,07	3,12	1,16	0,07	100,00
01.01.2023	0,00	0,00	2,89	23,61	18,40	49,49	0,00	0,12	0,60	0,00	1,18	2,69	0,84	0,06	100,00
01.01.2024	0,00	0,00	2,11	24,03	12,85	52,21	0,00	0,51	4,29	0,00	0,90	2,17	0,73	0,05	100,00
01.01.2025	0,00	0,00	2,19	23,42	12,00	53,12	0,00	1,00	3,20	0,00	0,89	3,22	0,72	0,05	100,00
01.07.2025	0,00	0,00	2,19	22,37	12,49	58,73	0,00	1,05	0,80	0,00	0,93	3,69	0,79	0,05	100,00

Джерело: складено автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Додаток Б
Аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Б.1

Склад та динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.25

	Грошові кошти та їх еквіваленти		Цінні папери, що рефінансуються НБУ		Кошти в інших банках		Кредити та заборгованість клієнтів		ЦП, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю		Інвестиції		Основні засоби та нематеріальні активи		Інші активи		Загальні активи, усього	Чисті активи, усього
	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %		
01.01. 2018	19696688	7,60	34434985	13,29	7936858	3,06	38117628	14,71	90223779	34,83	39174790	15,12	1008492	0,39	3276639	1,26	25191616	9,72	491715950	259061473
01.01. 2019	22345331	7,92	86244441	30,58	5069731	1,80	52019975	18,44	79298866	28,12	14537748	5,15	3487221	1,24	3793400	1,34	15240637	5,40	525247759	282037351
01.01. 2020	28601098	9,11	84680230	26,96	17803067	5,67	61033321	19,43	66601740	21,20	27918084	8,89	3533531	1,12	6480513	2,06	17454359	5,56	552058120	314105943
01.01. 2021	27029630	6,99	100749834	26,04	23653430	6,11	56805053	14,68	119196146	30,80	27417601	7,09	2963446	0,77	7641977	1,97	21482457	5,55	566179320	386939574
01.01. 2022	28117656	6,90	93096372	22,86	25839685	6,34	70193030	17,24	129074136	31,69	26319531	6,46	2019273	0,50	7362230	1,81	25234755	6,20	582851091	407256669
01.01. 2023	40566774	7,38	95716216	17,41	60233746	10,96	71355251	12,98	143919800	26,18	100242085	18,24	2184990	0,40	6617191	1,20	28837972	5,25	737413904	549674027
01.01. 2024	79648102	11,60	100376470	14,62	75061458	10,93	95637763	13,93	171470647	24,97	133798041	19,49	2370012	0,35	6689505	0,97	28250800	4,11	879800102	686613291
01.01. 2025	91121687	11,81	110699180	14,34	72150851	9,35	116999204	15,16	204240124	26,46	138683783	17,97	2035378	0,26	7145195	0,93	28759629	3,73	956714170	771835030
01.07. 2025	72292829	11,32	113955433	17,84	7130	0,00	127091981	19,90	141335326	22,13	153281590	24,00	2164772	0,34	7592920	1,19	21073252	3,30	802965461	638795234
Абсолютне	52596141	3,72	79520448	4,55	-7929728	-3,06	88974353	5,19	51111547	-12,70	114106800	8,88	1156280	-0,05	4316281	-0,07	-4118364	-6,42	311249511	379733761
Темп приросту	267	48,91	231	34,23	-100	-99,96	233	35,25	57	-36,48	291	58,70	115	-13,11	132	-5,66	-16	-66,06	63	147

Джерело: складено автором на основі матеріалів [38, 103-108]

Додаток В

Аналіз якості кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця В.1

Динаміка показників кредитного ризику портфеля фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.25

Показник	Абсолютне значення, станом на 01.01, тис. грн							Питома вага, станом на 01.01, %							Базисне відхилення	
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	тис. грн	%
Кредити, що управляються як окремий портфель	212795	210579	164332	163513	167931	170042	162410	72,89	71,13	70,6	67,41	67,04	61,85	57,23	-50385	-23,68
Кредити РЕПО юридичним особам	0	0	0	0	0	1 459	160	0	0	0	0	0	0,53	0,06	160	x
Кредити юридичним особам	5648	6250	5509	4091	5340	6386	9112	1,93	2,11	2,37	1,69	2,13	2,32	3,21	3464	61,33
Кредити фізичним особам – кредитні картки	45314	51890	40609	45314	46593	54500	62703	15,52	17,53	17,45	18,68	18,6	19,82	22,09	17389	38,37
Кредити фізичним особам – іпотечні кредити	12923	11467	9566	9858	3912	5618	8559	4,43	3,87	4,11	4,06	1,56	2,04	3,02	-4364	-33,77
Кредити фізичним особам – споживчі кредити	4193	4148	3500	5343	3880	9751	12738	1,44	1,4	1,5	2,2	1,55	3,55	4,49	8545	203,79
Кредити фізичним особам – кредити на придбання автомобіля	332	250	35	394	328	885	2675	0,11	0,08	0,02	0,16	0,13	0,32	0,94	2343	705,72
Кредити фізичним особам – інші кредити	672	498	129	83	26	13	7	0,23	0,17	0,06	0,03	0,01	0	0,00	-665	-98,96
Кредити підприємствам МСБ	8251	8555	6859	11903	21311	25454	23606	2,83	2,89	2,95	4,91	8,51	9,26	8,32	15355	186,10
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1612	2312	2157	2069	1175	809	1835	0,54	0,78	0,92	0,85	0,47	0,29	0,65	223	13,83
Всього кредитів	291936	296043	232772	242568	250496	274917	283798	100	100	100	100	100	100	100,00	-8138	-2,79

Джерело: розраховано автором на основі [116]

Таблиця В.2

Динаміка кредитного ризику корпоративного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.25

Дата	Показник	Абсолютне значення, в розрізі ймовірності дефолту позичальника, тис. грн										Питома вага, %		
		Клас позичальника										Клас позичальника		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2-9	10
01.01. 2019	Сума кредитної заборгованості	1877508	5652870	15589739	17475917	6267841	5407418	1008	402581	6216828	54149586	1,44	2,21	96,35
	Кредитний ризик	6181	78558	433285	529328	291539	5084	0	45636	1079331	38702157	0,12	0,08	99,8
01.01. 2020	Сума кредитної заборгованості	3216409	791665	2399272	907800	562940	43119	193903	54875	43188	215882004	1,95	2,53	95,52
	Кредитний ризик	253413	9669	109130	15402	18366	169	28022	1546	23202	214613692	0,15	0,11	99,74
01.01. 2021	Сума кредитної заборгованості	4350223	1614652	2224892	1184410	554708	28836	32205	6867	217920	212850775	2,36	3,3	94,35
	Кредитний ризик	321678	44082	106238	58770	12987	3090	1481	1908	66513	212813856	0,16	0,11	99,72
01.01. 2022	Сума кредитної заборгованості	4203194	1111458	2646200	1092210	715520	287532	7326	25062	292011	168092369	3,82	3,12	93,06
	Кредитний ризик	274115	10211	136314	15919	16021	7078	557	6197	88231	168020539	0,2	0,12	99,68
01.01. 2023	Сума кредитної заборгованості	6758084	1302850	3205491	813728	153961	15519	15574	18886	167094	164628979	8,29	3,99	87,72
	Кредитний ризик	337581	15249	157334	12037	6229	48	87	1 096	13445	164592342	0,43	0,21	99,36
01.01. 2024	Сума кредитної заборгованості	20 009 589	1 746 295	5 886 728	957 978	403 181	38 644	48 531	0	118 407	171 605 805	9,96	4,52	85,51
	Кредитний ризик	836 593	15 504	290 272	23 704	22 864	4 370	1 809	0	1 065	171 270 887	0,49	0,21	99,31
01.01. 2025	Сума кредитної заборгованості	17 762 477	3 477 110	1 756 255	6 016 033	1 180 619	161 956	50 157	1 297	21 377	163 776 295	9,15	6,51	84,34
	Кредитний ризик	718 974	35 345	28 112	440 922	52 470	4 757	69	330	0	163 561 311	0,44	0,34	99,22
01.07. 2025	Сума кредитної заборгованості	21 034 567	4 230 011	8 758 585	2 464 100	271 075	133 687	0	16 388	68 691	162 527 951	10,54	7,96	81,50
	Кредитний ризик	861 641	56 630	363 716	88 726	18 794	11 520	0	3 937	60 713	162 300 546	0,53	0,33	99,14

Джерело: розраховано автором на основі [116]

Додаток Г

Результати перевірки рядів даних на стаціонарність

Null Hypothesis: D(CAR_T1) has a unit root

Exogenous: Constant

Lag Length: 0 (Automatic - based on SIC, maxlag=1)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-3.365761	0.0684
Test critical values: 1% level	-5.604618	
5% level	-3.694851	
10% level	-2.982813	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations and may not be accurate for a sample size of 5

Augmented Dickey-Fuller Test Equation

Dependent Variable: D(CAR_T1,2)

Method: Least Squares

Date: 11/16/25 Time: 22:31

Sample (adjusted): 2021 2025

Included observations: 5 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(CAR_T1(-1))	-1.607269	0.477535	-3.365761	0.0435
C	0.217896	0.181143	1.202896	0.3153
R-squared	0.790625	Mean dependent var		0.033467
Adjusted R-squared	0.720833	S.D. dependent var		0.730693
S.E. of regression	0.386071	Akaike info criterion		1.223582
Sum squared resid	0.447152	Schwarz criterion		1.067357
Log likelihood	-1.058955	Hannan-Quinn criter.		0.804290
F-statistic	11.32835	Durbin-Watson stat		1.506020
Prob(F-statistic)	0.043547			

Рис. Г.1 Результати тесту Дікі-Фуллера для перевірки стаціонарності показника CAR_{T1}

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Null Hypothesis: D(NPL) has a unit root
 Exogenous: Constant
 Lag Length: 1 (Automatic - based on SIC, maxlag=1)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-2.152014	0.2375
Test critical values: 1% level	-6.423637	
5% level	-3.984991	
10% level	-3.120686	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations
 and may not be accurate for a sample size of 4

Augmented Dickey-Fuller Test Equation
 Dependent Variable: D(NPL,2)
 Method: Least Squares
 Date: 11/16/25 Time: 22:34
 Sample (adjusted): 2022 2025
 Included observations: 4 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(NPL(-1))	-4.699911	2.183959	-2.152014	0.2769
D(NPL(-1),2)	2.701958	1.381645	1.955609	0.3009
C	-0.253927	0.110680	-2.294243	0.2617
R-squared	0.825152	Mean dependent var	-0.018817	
Adjusted R-squared	0.475455	S.D. dependent var	0.055809	
S.E. of regression	0.040420	Akaike info criterion	-3.465285	
Sum squared resid	0.001634	Schwarz criterion	-3.925564	
Log likelihood	9.930570	Hannan-Quinn criter.	-4.475334	
F-statistic	2.359623	Durbin-Watson stat	2.651015	
Prob(F-statistic)	0.418149			

Рис. Г.2 Результати тесту Дікі-Фуллера для перевірки стаціонарності показника *NPL*

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Додаток Д

Результати ARDL-моделі впливу внутрішніх факторів на достатність капіталу банку

Dependent Variable: CAR_T1
 Method: ARDL
 Date: 11/16/25 Time: 20:05
 Sample (adjusted): 2020 2025
 Included observations: 6 after adjustments
 Dependent lags: 1 (Fixed)
 Dynamic regressors (1 lag, fixed): NPL G_RWA
 Fixed regressors: C

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.*
CAR_T1(-1)	8.650810	NA	NA	NA
NPL	-8.528097	NA	NA	NA
NPL(-1)	-11.61421	NA	NA	NA
G_RWA	-0.621801	NA	NA	NA
G_RWA(-1)	0.835685	NA	NA	NA
C	-341.0168	NA	NA	NA
R-squared	1.000000	Mean dependent var	11.27833	
S.D. dependent var	2.937396	Akaike info criterion	-45.55084	
Sum squared resid	7.85E-22	Schwarz criterion	-45.75908	
Log likelihood	142.6525	Hannan-Quinn criter.	-46.38444	
Durbin-Watson stat	2.190869			

*Note: p-values and any subsequent tests do not account for model selection.

Рис. Д.1 Результати ARDL-моделювання достатності капіталу банку

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Додаток Е

Результати перевірки якості ARDL-моделі

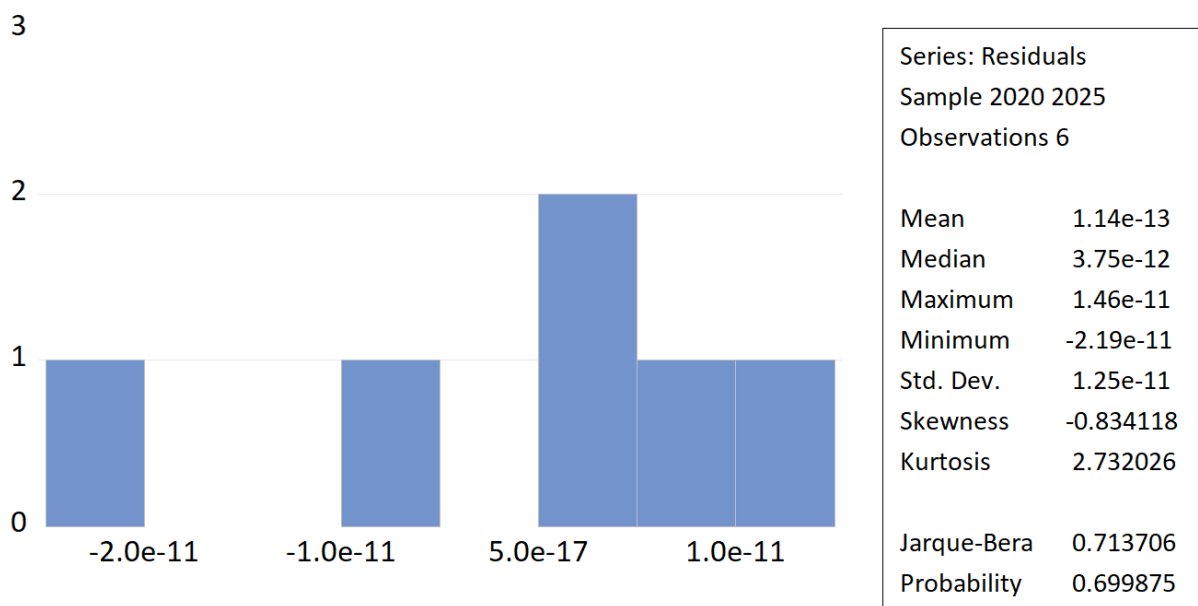


Рис. Е.1 Результати тесту Жака-Бера для перевірки нормальності розподілу залишків

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12